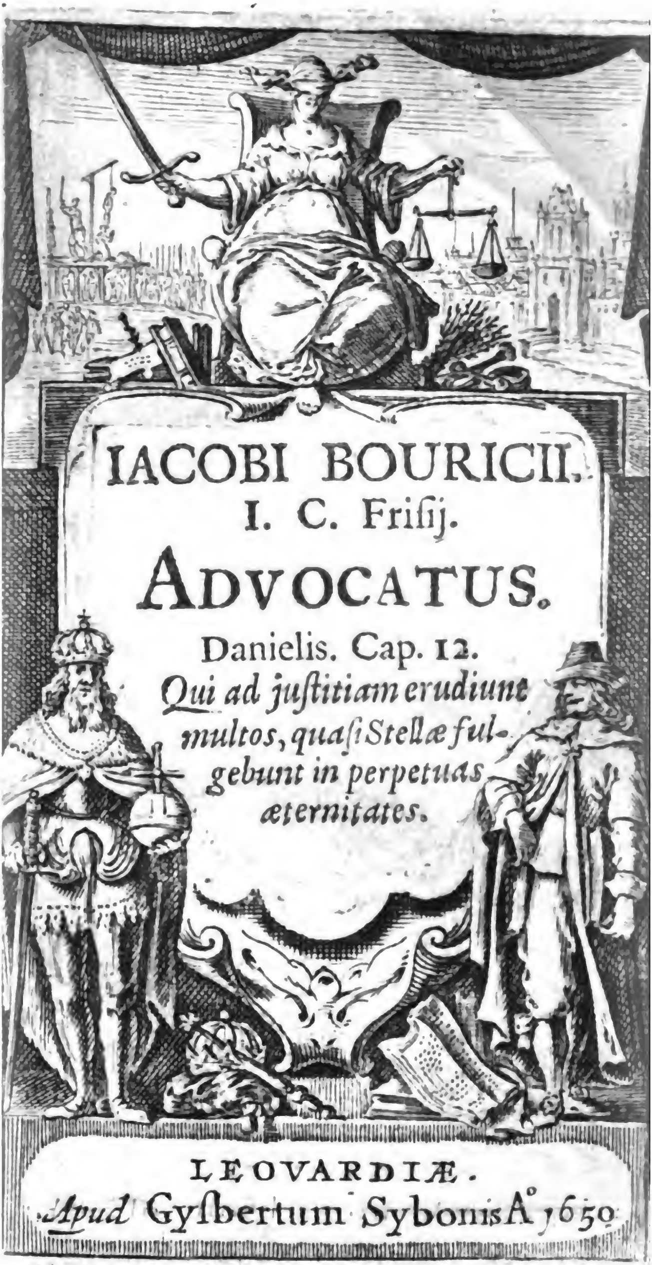

Digitized by Google

Digitized by Google

Præfatio ad Filium.

EA rerum humanarum conditio eſt, GISBERTE fili, ut hominum vulgus, de omnium artium ac ſcientiarum præſtantia ac vilitate, ſibi ſumat Judicium, & ut plurimùm propter abuſum, hominumque malitiam, ſcientiam artemque humanæ ſocietati utiliſſimam, maximéque neceſſariam, rejiciat atque contemnat: perperam certè de rebus ipſis judicans. Neque enim, ut rectè quidam dixit, propter ſycophantas, & ſophiſtas, cæterarumque rerum abuſum, eloquentia, & ipſæ res, ſed illi qui bonis rebus abutuntur, in crimen vocari de-

debent. Cùm nulla res tam ſit bona ac ſalutaris, quæ malè utendo, depravari non poſſit : Quemadmodùm quoquè nihil in rebus humanis tam ſanctum, tam pium, denique tam cœleſte eſt, quod hominum corruptiſſimi mores, ſibi non vertant in perniciem. Exemplo ſunt ſcientiæ illæ primariæ, Theologia nimirum, Juriſprudentia, & ars Medica: quæ licèt in humana vita, & ad rempubl. bene feliciterq́ue adminiſtrandam, uſque adeò neceſſariæ ſint, ut iis pulſis atque remotis, ſumma rerum omnium confuſio, q́uam ἀταξίαν Gręci vocant, ſuccesſura ſit: quotidianâ tamen docemur experientiâ, præclaras iſtas ſcientias, hominum malignitate ac vitiô tantopere perverti, ac abuſu fœdari, ut loco ſalutis, & præſentis & futuræ, quam

adferre

Digitized by Google

adferre poſſunt & debent, hominem in malorum lernam, æternumque interitum præcipitent atque demergant. Etiamſi enim Theologiæ, præpotentis illius & glorioſæ omnium artium reginæ ſcopus finisque ſit, hominem ad veram Dei notitiam adducere, quâ ad ſui ipſius quoque notitiam pervenit, timorem divini numinis hominum animis incutere, quò à peccatis avertantur, & ad immortalis vitæ beatitudinem asſequendam hominem præparare: Eâ tamen impietate & perverſitate, in literis ſacris docendis explicandisque, à multis retrò ſeculis, Spiritus quidam erroris, ac mendaces magiſtri (ita enim eos vocat D. Paulus) verſati ſunt, & verſantur etiamnum, hôc ſeculô corruptiſſimô, ſacræ Scripturæ locis, ad errores ſuos ſtabilien-

Digitized by Google

liendos, ac prava dogmata detortis abutentes, ut magna pars hominum, hôc noſtrô, heu nimis infelici ævô non ſolùm ad pernitioſas, damnataſque hæreſes, & dogmatum monſtra, fidei ſimul ac concordiæ Chriſtianæ venena, ſed ipſiſſimum Atheiſmum decurrat atque delabatur: Cùm tamen nemo ſit tam obeſæ naris, corruptique judicii, qui id Theologiæ ſacrę imputandum, aſſcribendumque arbitretur. Et quidam rectè dixit, non ideò damnandam eſſe ſacrarum literarum exactam cognitionem, ſi quidam ſuô vitiô, ſibi vertant in perniciem, quod ſuâpte naturâ bonum eſt ac ſalutiferum. Conſimiliter quoq; de Juriſprudentia & arte Medica dici poteſt; quarum illa, licet dicta factaque hominum, ad juris Iuſtitiæq; normam compa-

nat,

Digitized by Google

nat, certisq́ue regulis, pręceptisq́ue conſtringat, & ut unicuiq́ue quod eſt ſuum, tribuatur, efficiat: Hæc corporis ſanitatem, aut à morbis præſervet, aut amiſſam reſtituat atque reſtauret; Lippis tamen & tonſoribus notum eſt, homines improbos, omni ætate, inventos fuiſſe permultos, & nunc quoque non paucos reperiri, qui & Iuriſprudentiâ, & arte Medicâ ad perniciem, ad corruptelam, denique ad magni parviq́ue mundi conturbationem, abutuntur: Quis, quæſo, ſanæ mentis, prædictis ſcientiis artibusq́ue propterea debitum honorem laudemq́ue abrogandam detrahendamque exiſtimabit? Iniqua ſiquidem (teſte Cicerone) in omni re accuſanda, prætermiſſis bonis, malorume numeratio, vitiorumq́ue ſelectio: Nam iſtô modô,

Digitized by Google

ut idem Cicero ait, vel conſulatus vituperabilis eſt, ſi conſulum, quos enumerare nolo, peccata collegeris. Quod & de rebus omnibus ac Dei donis ad uſum vitæ ſuppeditatis ac neceſſariis, dici poteſt, quę tamen propter abuſum non rejiciuntur neque damnantur. Denique quid eſt in rebus humanis tam felix, cui non ſuæ peſtes ſint additæ? Quid tam malum, quod non aliquam utilitatem adferat? nam & ex viperæ carne ſingulare morbis remedium fit, quod theriacam appellant. Quòd ſi ita ſe res habeat, uti revera ſe habet, non te turbare debet, Giſberte fili, vel alium quemcumq; Advocatum probum, quòd advocationem rem pulcherrimam (teſte Plinio Secundo in Epiſtolis) tantopere plerique homines inſectentur, probriſque excipiant

cipiant

cipiant, quorundam improborum Advocatorum perfidiâ commoti. In quos & veteres Jureconſulti, & moderni meritò invehuntur, conviciaq́; projiciunt: Digni ſiquidem ſunt qui traducantur, ac perſtringantur, & non foro tantùm, ſed hominum quoq́; ſocietate pellantur, & ad Scythas, aut Sauromatas, & ſi quæ ſunt aliæ magis barbaræ nationes, relegentur, nunquam redituri. Te itaque moneo, Gisberte fili, ut profeſſionis tuæ dignitatem præ oculis habeas, nec à tramite recto, ullius vel hominis, vel rei gratiâ, unquam deflectas, clientes tuos in cauſis juſtis, fortiter diligenterque tuearis atque defendas: Id quod te facturum ſpero, ſi monita præceptionesq́; meas in hoc tractatu libenter legeris, atque telegeris, nec cujusquam exemplo

emplô malô, à via virtutis abduci te patiaris: Tibi ſiquidem, & fratri tuo conſanguineo Hectori, ſi quando ad hanc profeſſionem illum pervenire contingat, hunc qualemcumque laborem ſumpſi, mihi gratulaturus, ſi ad alios quoq; utilitatis aliquid inde promanaverit. Nec verò exiſtimo, quemquam tam moroſum ac iniquum cenſorem fore, qui mihi vitio vertendum arbitrabitur, quòd ipſemet Advocatus, de officio Advocati, ad filium Advocatum ſcribam, eumq́ue præceptis ſalutaribus inſtruam, qui, exactis in hac profeſſione annis triginta tribus, litibusq́; propemodum contritus, Homericum illud de me prædicare non verebor, *νοέω ϰ̀ οἶδα ἕκαςα καλὰ τὲ ϰ̀ τὰ χέρηα*: imò teſte Naſone; *Seris venit uſus ab annis*, *Praxis* quidem

foren-

forenſis ſcientiam, multò felicius perfectiusque, ex Tancredo, Speculatore, Ferrarienſi, Maranta, Schenck, aliisque conſummatiſſimis practicis hauries, ſat ſcio, ſed hujus Curiæ ſtylum, formamque procedendi in cauſis, tum civilibus, tum capitalibus, & quæ in iis tractandis vel obſervanda, vel fugienda, vitandaque ſunt, hic tractatus noſter, aliquatenus tibi ſuppeditabit, niſi me fallit animus. Ut ut ſit, tibi gratum fore hunc laborem meum nihil addubito, certus, nihil à me proficiſci, quod tu gratiſſimô animô, ac peramanter non ſis amplexurus. Vale, Giſberte fili, & Ethnici Poëtæ ſententiam hanc planè Chriſtianam: *Eſt profectò Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque & videt*, menti tuæ imprimas infixamque retineas, quæ ſæpiùs

rmmi-

Digitized by Google

ruminata efficiet, ut nihil dicturus facturusque ſis, imò ne quidem cogitaturus, quod Deum ex alto res actionesque hominum proſpicientem, ac corda renesque ſcrutantem offendere queat. Leovardiæ ipſis Calendis Januariis; Anno, reparatæ ſalutis humanæ, milleſimo ſexcenteſimo quarto.

I. Bou-

Digitized by Google

J. BOURICIO JCto.

QVis labor eſt veterum obſcuras involvere lites,
Quas movet Antiſti ſchola quasq; Attejus;&
Couturbari ubi quæſitor tonat horrida verba, (illis
In caput anquirens delati? ut ſerviat omnis
Bibliotheca tibi,ut faveat quam plurimus author,
Actio ſi languet, nihil eſt. Pecatur in uſu;
Formáque inexperti ſuffundit nubila menti.
Ne videat dicenda,& ne prævisa loquaris.
Hoc ſenio gravis, & donatus jam rude nôras
BOURICI *egregiè;& caſus ficturus ad omnes*
Nutantem patroni animum ſtudio exigis horas.
Nocte pruinoſas, ita dii tibi maxima donent!
Ingenium nam quis profudit largius? ergò
Non totus monumenti expers morière; ſed ille,
Ille liber Latii decurſo nominis orbe
Iam Gangis,Serumque petit confinia, & ingens
Oceanus quidquid citra, & circumſonat ultra.

Vendibili,ut ajunt, vino nil hedera eſt opus
Nec iſte lenociniis
Laudum libellus indiget, ſibi ipſemet
Haud vile præmium ſui;
An ſole lucem candido requirimus?
Ohe locutus ſum nimis.
Iam brachiis captatur omnium obviis,
Iamq; advocatis quæritur
Per officinas; & locum in frequentibus
Armariis tenet ſophón.

IOAN. LENSII, ICti. & Advocati

Digitized by Google

Benevolo Lectori S.

MEditationes haſce meas de Officio Advocati, in ſuprema Curia Friſiæ, ante complures annos quaſi delineatas ac adumbratas, & paulatim ad inſtar fœtus urſini, lambendo in formam præſentem effigiatas, ac tandem ad umbilicum (quod dici ſolet) perductas, in manus hominum emittendas exiſtimavi: Non quidem eò, quòd pro dignitate Advocationem à me tractatam, aut non ab aliis plenius doctiusq; pertractari poſſe, confidam, cùm hoc ſeculum noſtrum, doctiſſimorum & exquiſitorum hominum, in qualibet facultate, copiam proferat) ſed potius, ne caducis tantùm laboribus, vitam hanc brevem fluxamq; fatigâſſe, ſilentioq; tranſegiſſe videar: Maximè verò, ut iis qui Praxin forenſem hujus Curiæ aggreſſuri ſunt, tanquam veteranus nauclerus, multis variisq; naufragiorum periculis ereptus, viam modumq; commonſtrem, ut ſcopulos quoſdam effugere,

re, ac veluti Scyllam Charybdimq́; præternavigare, & evadere queant. Scio equidem & fateor, ac non ſine animi dolore errores meos, quibus in Praxi, tamquam undoſo & æſtuoſo pelago exagitatus ac involutus fui, quotidie recolo: ſed quid facias? conqueri licet, mutare vel corrigere non licet. Illud certè Chriſtiana poſtulat charitas, quam Chriſtus Dei filius, Servator noſter, tantopere nobis præcipit & inculcat, ut alios idem iter ingreſſuros, meis periculis cautiores reddam, ne in conſimiles aliquando ſcopulos impingant. Quod ſi verò non eo verborum ornatu, ſtyloq́; terſo ac limato haſce meditationes conſcriptas quisquam arbitrabitur, aut alicubi à me erratum putabit, (nihil enim tam humanum quàm labi & errare) dabit, ut ſpero, mihi in ſalebroſis practicorum traditionibus, annis ferme triginta tribus verſato, litibusque, tum exercendis, tum in tribunalibus inferioribus decidendis, penè detrito, veniam. Neque enim aliuim mihi ſcopum propoſitum habui, quâm ut iis, qui deglutitis in ſchola legibus, ſcabroſam illam difficilemq́; praxin forenſem, (quâ velut aſperâ quadem tempe-

tempeſtate relictâ, in tranquillum quendam & ſecurum jam portum confugi, ut intra cor meum arcam ſalutis ædificem) auſpicaturi ſunt, in qua leges, ut ita dicam, digeruntur, ac in nutrimentum vertuntur, præceptionibus monitisq; datis proſim, eorumq; commodis inſerviam. Quo fit, ut in ſpem certam adducar, fore, ut benevolus lector & ſymmyſtæ mei operam hanc ſtudiumq; meum æqui boniq; conſulturi ſint, verſiculi illius Flacciani *memores:* Eſt aliquid prodire tenus, ſi non datur ultra. *Neque verò quemque fore reor tam iniquum rerum æſtimatorem, qui me reprehendendum exiſtimabit, quod alicubi datâ occaſione, quosdam Advocatorum errores vitiaq; liberius inſector, cùm id ſine cujusq; fiat reprehenſione, (neq; enim quisquam nominatim perſtringitur) & materia ipſa iſtius modi taxationem interdum poſtulet. Vt ut eſt, è multis doctiſſimis practicis, quos habet hæc ætas, qui mihi & ingenio, & dicendi facultate præſtant, aliquem hiſce meditationibus excitatum iri ſpero, qui de Officio Advocati, ex profeſſo doctius, elegantiusq;, Ciceronem, aut Fabium illum Quintilianum ſecutus, ſcripturus ſit, ac rem pro dignitate, verborum-*

Digitized by Google

borumque pondere pertractaturus. Id ſi factum fuerit, bene mecum actum putabo, nec me ſtudii laboriſq; hisce meditationibus inſumpti, unquam pœnitebit. Quòd ſi verò quisquam ſit, qui aliqua parte à me erratum putabit, eum obnixè oratum volo, ut liberè candideque errores aperiat atque demonſtret. Is enim ſum, qui mediocritatis meæ, curæq; ſuppellectilis non ignarus, labi & errare me poſſe, libens profiteor, & errores commonſtratos promptiſſimè ſum agniturus, & correcturus. Proinde hâc præſenti epiſtolâ, coram omnibus proteſtor, nihil mihi, qui veritatem juſtitiæ matrem, rebus omnibus anteponendam agnoſco, & hujus tractationis patronam conſtituo, gratius accidere poße, quàm ſi errores mihi declarati fuerint. Quem non ſolùm humanæ fragilitatis communis ſors ab omni probro tuebitur, ſed & illa celebris apud Xenophontem ſententia, quæ habet: Haud facilè opus aliquod reperias, cujus nullam partem quisquam reprehendat: difficile namq; eſt, ita quicquam peragere, ut nihil erres. Et quod Imperator Iuſtinian. ipſemet quoque declarat; *Omnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare*

care, divinitatis magis quàm mortalitatis eſſe, ab omni reprehenſione contemtúque facili negociò me vindicabit. *Vale, Benevole Lector, & quicquid tandem eſt quod offertur, hilari fronte, & in bonam partem accipe. Ipſis Cal. Ianuariis.* 1605.

DE

DE OFFICIO ADVOCATI

Caput Primum.

De Etymologia vocabuli, & variis Advocati appellationibus.

ANTEQUAM ad ipſam tractationem accedamus, operæ precium facturos nos arbitramur, ſi vocabuli etymon explicemus, ac præmittamus, quòd in aliis omnibus diſciplinis factitandum eſſe ſuadet *Ulpianus* L. 1. *ff. De juſtit.* & Iure. Et nemini quidem dubium eſt, quin à compoſitâ dictione, Advoco, derivationem habeat: Advocare ſiquidem ſignificat, aliquem ad ſe vocare, alicujus rei gratiâ: In hac noſtra materia, ſignificat, aliquem ad ſe vocare, ut ope conſilióque adſit, ac in Iudicio patrocinium præſtet: Hinc Advocatus, qui in exercenda lite, alicui jus ſuggerit ac præſentiam commodat,

dat. Varias autem eſſe Advocati appellationes, extra controverſiam eſt: Aliquando enim cauſarum patronus, *l. 4. ff. de poſtulando l. advocati C. de advoc. diverſ. judic.* nonnunquam cauſidicus, *l. 6. C. de poſtulando l. 2. C. de Advoc. diverſ. jud.* ſubinde orator, ſæpè togatus dicitur *l. 3. 5. 6. 8. 9. C. d. Tit. Ambroſ. Epiſt. ad Marcellum.* 24. Eſſe verò nomen honoris ac dignitatis, teſtantur Imperatores Tit. ſuis De Advocatis diverſorum Iudicum, & de Advocatis diverſorum judiciorum: Quod uſque adeò verum eſt, ut Zaſius *ad Tit. de juſt. & jure.* dicat & colligat, Iudæos doctores & Advocatos eſſe non poſſe, ob id quòd Advocatum eſſe, dignitas ſit, *l. laudabile. C. de Advoc. div. jud. l. finali C. de poſtulando.* unde & infames ab Advocatione repelluntur, *l. 1. & 3. ff. de poſtulando.* qui tamen ut & Iudæi, Procuratores eſſe permittuntur, quod vile munus ſit procuratoris *§ fin. Inſt. de excep. gloſa & Bart.* Porrò & Syndici univerſitatum Advocati dicuntur ac defenſores, quos vulgus impropriè Penſionarios appellat, ex eo quod ſalarium è publico perci-

percipiant, quod abuſivè penſionem nom. cùm penſio apud claſſicos ſit id, quod pro alicujus rei uſu ſolvitur, veluti domus, vel agrorum penſio, quam conductores ſolvunt locatoribus ſuis *l. lecta. §. igitur. ff. de rebus creditis.* Imperator verò Iuſtinianus, honorificis nominibus Advocatos appellat, quos nunc judiciorum athletas, nunc oratores maximos, & juſtitiæ ſatellites appellat. *in proœm. Pandectarum verſic. diſcip.* Alciatus in *l. credimus C. de pactis.* eos nominat patronos & oratores cauſarum, qui in foro, & vivâ voce cauſas tuentur.

CAP. II.

De Definitione ſeu deſcriptione Advocati.

ETymologiam vocabuli, variasque Advocati appellationes, cap. primo retulimus, ex quibus definitionem non difficulter colligere licet, quem his verbis definimus: Advocatus eſt, qui in judicio, apud eum qui Iurisdictioni præeſt, cauſis agendis vacat operamque navat, atque præſentiam

ſentiam ſuam vocatus commodat. *c. dilect. de dolo & contumacia.* Nam qui excuſat eum, qui ipſemet in jus venire nequit, nec alium mittere poteſt, proptiè excuſator dicitur. Quod plerumque in cauſis judiciiſque capitalibus contingere ſolet, in quibus admittitur aliquis, ut reum abſentem excuſet. Definitioni autem prædictæ congruit ea deſcriptio quam ponit Ulpianus *L. 1. verſ. advocatos. ff. de variis & extraord. cognit.* his verbis: *Advocatos accipere debemus omnes omnino, qui cauſis agendis, quoquo ſtudio operantur.* Quâ quidem largâ deſcriptione & Procuratores comprehenduntur. Nam & illi litibus in judicio peragendis, dant operam. Inter eos autem licèt magna ſit vicinitas; duobus tamen potiſſimùm ſecernuntur: quod nimirum procurationem nemo invitus ſuſcipere teneatur, *l. invitus C. hoc tit.* Advocatus verò etiãſi nolit, à prętore dari poſſit *l. 1. §. ait prætor ff. de poſtulando.* Hi dignitatem habeant; illi nullam, cum & viles eſſe procuratores poſſint, ut antè dictum eſt. Deinde, quod in Advocato præterea requiritur Iuris ſcientia,

tia, tempore ab Imperatore Iuſtiniano præfixo. §. *ſed quia verò ſoli um, in Procemio Pandectarum*, acquiſita, titulisque, Doctoratus vel Licentiæ inſignita atque comprobata: Quorum neutrum in Procuratore requiritur, ſæpe idiotis ac Latinæ linguæ imperitis, apud judices inferiores cauſas agentibus. In hac patria noſtra, in Suprema Curia, Procuratores cauſas in foro dicere nunc non permittuntur, licet ex antiquis Curiæ prædictæ Commentariis, liquidò pateat, Procuratores quoque admiſſos fuiſſe ſicut etiamnum in Curia Hollandica fieri videmus, & nos, cùm in magno Senatu Mechliniæ Advocati munere fungeremur, fieri quoque conſpeximus. Ut autem revertamur unde digreſſi ſumus, dicimus, ut antè quoque diximus, Advocatum eſſe eum, qui jus ſuggerit, ac præſentiam ſuam amico vel cuilibet alii, patrocinium opemque ejus deſideranti, commodat. Omnium autem optimè ac honorificentiſſimè, non tam definiunt quàm deſcribunt Advocati munus, utilitatem & neceſſitatem Impp. Leo & Anthemius, *l. advocatis. C. de Advoc.*

Advoc.diverſ.iudiciorum quorum hæc verba ſunt, *advocati, qui dirimunt ambigua fata cauſarum, ſuæq; defenſionis viribus, in rebus tam publicis, quàm privatis lapſa erigunt, fatigata reparant, non minus providentes humano generi, quàm ſi prœliis, atq; vulneribus, patriam parentesq; ſalvarent, qui glorioſæ vocis confiſi munimine, laborantium ſpem, vitam & poſteros defendunt.* Qua quidem deſcriptione periphraſtica, non ſolùm munus officiumque Advocati graphicè declarant prædicti Impp. ſed & dignitatem amplitudinemq; omnibus numeris abſolutã, ob oculos ponunt ac prædicant. Quam legem, nos aliquando, ſi Deus permiſerit, latius perſequemur, ac de dignitate Advocationis ex profeſſo tractabimus, ut eorum, qui huic profeſſioni parum æqui, imò iniqui planè ſunt, hoc ævo, contradictiones contemptionesque redarguamus ac revincamus. Quamvis autem in jure. promiſcuè Advocati dicantur, & cauſarum patroni, & cauſidici, & oratores, & Procuratores, atque etiam cognitores, diſtinguuntur tamen apud claſſicos autores, *Budæus in adnotat.*

notat. ad Pandectas. cui patronum dicunt eſſe eum, qui defendit alium in judicio, & orator dicitur Advocatum qui jus ſuggerit: Procuratorem qui negociũ ſuſcipit, mandato etiam abſentis: Cognitorem verò, qui præſentis cauſam novit & ſic tuetur ut ſuam. Quid autem inter Cognitorem & Procuratorem interſit, tradit Alciatus, *lib. 2. parerg. cap. 5.* quem conſulere licebit. Nos ſuperiùs adductis contenti, non putamus neceſſe eſſe, hiſce diutius immorari.

CAP. III.

Quod ſit officium Advocati in genere, erga Deum & homines.

QUid ſit Advocatus, & quemadmodum deſcribatur, ſuprà diximus: nunc ordo noſtri inſtituti poſtulat, ut de officio partibúsque ejus diſpiciamus. Ut autem hoc rire tractetur, diſtinctione opus, eſt, & per partes deſcribendum. Antequam autem ad iſtam Tractationem deſ-

cendamus ac progrediamur, illud præmittendum arbitramur, Advocati nimirum, ur cujuſlibet hominis Chriſtiani munus ac officium, duabus potiſſimum virtutibus contineri: Quarum prior eſt, ut rectè de Deo ſentiat: Altera, ut rectè inter homines agat. Niſi enim Advocatus, ut Chriſtianum decet, de Deo ac religione ritè ſentiat, non eſt in numero Advocatorum recipiendus *l. fin. C. de poſtulando.* aut tolerandus: Et quidem meritò, cùm præſumptio contra talem militet, quòd bonâ conſcientiâ cauſas non ſit acturus, ſed potiùs operam daturus, ut turpis lucri gratiâ, homines adverſus ſe invicem, tanquam canes committat: quod ii facere conſueverunt, qui litium concinnatores appellantur, quos Salomon in Proverbiis *cap.* 16. dicit lites ſuſcitare. Horum quoque meminit Ulpianus, *l. nequicquam §. circa advocatos ff. De offic. proconſulis.* quos Alex. ab Alexandro *lib.* 4. *genialium dierum cap.* 15. deſcribens, dicit eſſe homines improbos, qui novas lites, ſimulatis captionibus, & cavillis improbis in longum ducere ſtudent.

Iſtiuſ-

Iſtiuſmodi Advocatus non verebitur quoque, lites effictis mendaciis, verborúmque lenociniis perpolire. Non erubeſcet quoque lites redimere quòtidianas, atque pecuniâ mercari, illaſq; pactionibus muneribúſq; pellicere, qui & Vitilitigator, id eſt vitioſus litigator, fucatis argumetis, Iudici impònens, ac alienæ litis interceptor, dicitur: Quales, leges omnes omniáque Iura exoſos habent, ac foro & Advocatione prohibendos, ac tanquam reipub. peſtes ulceraque nocentiſſima; peſtes, inquam, atque carcinomata pellendos fugandoſque cenſent. Non ceſſabit quoque iſtiuſmodi impius Advocatus prævaricari, id eſt, clientis ſui jus cauſámque, parti adverſæ prodere, &, ut Ulpianus inquit, diverſam partem adjuvare, proditâ cauſâ ſuâ; & ut Saturnini verbis utamur, infidas advocationes exercere: *l. Athletas ff. De his qui not. infamia.* Denique excuſſo divini numinis metu, ſacra prophanis, divina humanis miſcere, & totam rempub. conturbare nou deſinet. Et ſanè de iſtiuſmodi Advocàtis, accipiendus eſt locus Taciti à Lipſio allegatus in po-

 liticis,

liticis, *lib.* 2. *cap.* 11. dicentis, publicę mercis nihil tam venale eſſe, quàm Advocatorum perfidiã. Cui congruit locus ibidem ex Columella citatus, qui infidam Advocationem, conceſſum dixit eſſe latrocinium. Quæ convicia & dicteria, utique Advocatos probos non tangunt; quos bonæ teſtimonium conſcientiæ quæ ab homine divelli nequit, ac mille teſtium inſtar eſt, quamque D. Paulus Apoſtolus, gloriam dicit eſſe Chriſtianorum, abunde ſolari poterit. Illi ſiquidem perſuaſum ſibi habent, in occultiſſimis receſſibus, & procul ab omnium oculis, atque adeò in corde ipſo arque anima, ſe habere ac circumferre Deum arbitrum, teſtem, & judicem, omnium etiam cogitationum ſuarum, cujus præſentiam reveriti, nihil non modò faciunt, ſed ne in animum quidem admittunt, quod cſt nefarium ac turpe.

Cap. IV.

Quomode rectè inter homines aget Advocatus.

Rectè inter homines agere, ut eſt cujuſlibet hominis Chriſtiani, ita

ita vel maximè Avocati. Nam cum virtutis laus omnis in actione conſiſtat, (teſte Cicerone) & eum ſibi ſcopum propoſitum habeat Advocatus, ut in judicio laborantibus ſuo patrocino adſit, opem ſubſidiúmque præſtet, judicem de cauſæ meritis, bonâ fide rectáque conſcientiâ inſtruat, quò id quod juſtum legibusque ſubnixum eſt, decerni, atque eâ viâ reipub. tranquillitas conſervari poſſit. Utique Advocato adlaborandum enitendúmque eſt, ut quoad fieri poteſt, juris legúmque ſcientiam ſibi comparet, ne illius ignoratione, aut Iudicem in errorẽ inducat, aut clientem amiſſâ lite, in inutiles ſumptus conjiciat Proinde operã dare debet Advocatus, ut hac parte ſibi proſpiciat, jurisque cognitionem exquiſitam comparet: Quam niſi pertinaci nixu, labore indefeſſo, teſte Zaſio, non conſequetur, qui ſi in legib. non addiſcit, dediſcit. Nam ut exercitatio continua confirmat ſcientiam ita inexercitatio ignorantiam parit. Quod uſque adeo Joanni illi Andreæ cordi fuit, ut annis viginti in lecto dormire noluerit, quô ſolidam juris ſcien-

ſcientiam ſibi compararet, quam omnium quoque teſtimonio, ſummam conſecutus eſt. Ad quam licèt cuilibet adſpirare non detur, operam tamen hanc dare debet Advocatus, ut, quatenus licet, jura legeſque addiſcat, non ignarus improbo labori cuncta cedere, ac prætereà *altius ituros*, teſte Fab. Quintil. *In procemio Inſtit. Oratoriarum, qui ad ſumma nituntur, quàm qui præſumpta deſperatione, quò voluerint, evadendi, protinus circa ima ſubſtiterint.* Neq; verò reprehenſionem tantùm meretur Advocatus, ſi jus, in quo verſatur, ignoret, quod & turpe eſt, *l*, 2. §. *Servius, ff. De orig. juris.* ſed inſuper quoque pœnis legum obnoxius redditur Tritæ ſiquidem juris regulæ ſunt, quód quiſque id ſcire teneatur, quod ad officium ſuum pertinet. Et quod imperitia culpæ adnumeretur. §. *præter. Inſtit. de l. Aquilia.* Quod quidem uſque adeò procedit, ut communi Doctorum calculo receptum ſit; Advocatum, ſi notabili ignorantia, aut negligentia cauſam clientis ſui Iuſtam perdat, tam in foro fori, quàm poli ad refundenda parti damna teneri

Digitized by Google

neri, *Spec. tit. de Advocatis* : *argumento l. idem juris. ff. ad l. Aquiliam.* cùm is damnum dare dicatur, qui damni cauſam præbet, vulgata juris noſtri regula. Deinde quoque ſumma ope adniti debet Advocatus, ut Iuris præcepta, quod profitetur, in omnia vita obſervet. Quorum illud primum eſt, ut honeſtè vivat, id eſt ſobriè & continenter, neminem exemplo ſuo malo offendat. Nihil enim magis mores vulgi corrumpit, quàm ſi videat viros doctos ingenuiſque artibus imbutos, ac in dignitate quoque conſtitutos, (advocatum ſiquidem eſſe, dignitas eſt *d. l. laudabile C. de advoc. diverſ. judic.*) diſſolutè vivere, aleâ tempus terere, luxúque diffluere : Ut è contrario nihil efficacius ad componendos hominum mores, quàm probata eorum vita, qui ſcientia & honore in repub. præfulgent ac conſpicui ſunt. Quæ ipſa quoque efficiet, ut nemo ad injuſtæ cauſæ patrocinium ipſum advocaturus ſit. Solent enim homines improbi, calumnioſas injuſtaſque cauſas, iis advocatis committere, quos norunt, ſolius lucri, è re qualibet redacti ſpem ſibi propoſitam habere,

bere, & abſque ullo diſcrimine, paſſim clientibus operam ſuam locare, quos divinus ille Philoſophus Plato accipitres pecuniæ appellat, qui tamen ipſi juſtum ac tenacem propoſiti virum ita reformidant, ut limen domus illius ſubintrare erubeſcant. Quod ſi omnes Advocati ea integritate, & conſtantia, qua debent, lites tractarent, non ita malè ordo noſter apud populum audiret. Sed quia cum perfectis (teſte Cicerone) non vivitur, & præſens ſeculum nequam eſt, teſte Apoſtolo, unusquisque, qui vocationi ſuæ ſatisfacere, Spartamque quam nactus eſt, ornare cupit, hanc dabit operam, hoc aget, hoc ſtudebit, ut vitæ integritate nomen famamque ſibi comparet talem, ut credant homines, nihil inhoneſtè, nihil injuſtè, nihil malitiosè facturum, etiamſi Deum hominesque fallere poſſet, quippe qui ſcit & firmiter credit, Deum nihil vel dictum, vel factum, vel cogitatum, latere poſſe.

Digitized by Google

CAP. V.

Quod non ſufficiat, ſi Advocatus honeſtè vivat, niſi ab alterius læſione abſtineat, & unicuiq; quod ſuum eſt, tribuat.

PRæcepta juris prædicta, ut ad omnes in univerſum homines, nemine exceptô, ita quoque ad Advocatum pertinent: Et eò quidem magis, quód profeſſio in qua verſatur, illorum trium præceptorum obſervantiam ab eo poſtulet. Nam ſi Advocatus eſt Iuſtitiæ miniſter, imò & ſacerdos, Ulpiano teſte, *l. 1. ff. De juſtit. & jure.* juſtitiam colens, æquum ab iniquo ſeparans, licitum ab illicito diſcernens, certè nemo dubitare poteſt, quin Advocatus, tum demum officium facere cenſebitur, ſi Deo quod Dei eſt, λατρείαν, id eſt adorationem tribuat, magiſtratui, ejus miniſtro omnem honorem, reverentiam atque obedientiam deferat, concivibus veró ſuis fidelem o-

peram patrociniumque in civili & capitali cauſa poſtulantibus præſtet. Id enim in Advocato propriè eſt, unicuique quod ſuum eſt tribuere, quod Pſalmiſta *Pſal.* 14. vocat, operari juſtitiam, & in iis, qui in monte ſancto Dei habitaturi ſunt, requirit, non contentus, ſi ingrediatur ſine macula quod vitæ honeſtatem deſignat, quæ ad beatitudinem vitæ immortalis conſequendam non ſufficit, ſed inſuper proximo charitatis officia preſtari vult, quod idem Pſalmiſta vocat, bonum facere: Illa ſiquidem conjungit alibi, *Pſal.* 33. *Diverte, inquit, à malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam; Solvere autem quod alteri debeas, ad omnes in univerſum homines ſpectat,* (*teſte D. Paulo Apoſtolo, ad Romanos.* 13. qui præcipit, ne cuiquam quicquam debeamus, niſi ut invicem diligamus: Ad hæc præſtabit Advocatus, ne quenquã vel dicto, vel facto lædat, quod futurum eſt, ſi caveat, ne infida advocatione, proximum damno afficiat, propriam conſcientiam peccato vulnerans. Nam ſi clienti ſuo injuſtam cauſam foventi patrocinium præſtet, & adverſarium

jus

jus ſuum perſequentem, doloſis ſubterfugiis & fruſtratoriis dilationibus impediat, ac remoretur, non ſolùm proximum ac rempub. ſed ſemetipſum lædit, iramque divinam in ſe provocat: Qui enim malum bonum, & bonum malum, lucem tenebras, & tenebras lucem appellat (teſte Propheta *Eſai. cap.* 10. abominabilis apud Deum reputatur.

CAP. VI.

Quomode in litibus exercendis generaliter ſe gerere debeat Advocatus.

PRæmiſſis officiis generalibus, ad omnes omnino homines pertinentibus, reliquum eſt, ut de officio Advocati, in exercendis litibus, in genere diſſeramus & explicemus. Et ante omnia Advocato conſiderandum eſt: Deum opt. max ad conſervandam inter homines concordiam, amicitiæ fontem, conſtituiſſe Reges, Principes, ac magiſtratus, jura legeſque dediſſe, ut populo diſſidenti jus red-

Digitized by Google

reddant, juſtitiam adminiſtrent, omnem vim atque injuriam prohibeant, ac ne ad arma veniant, ſuas partes interponant. Sed cùm aliqui ingeniò, prudentiâ conſilioque deſtituti, ſibi ipſis in judicio ſupereſſe non poſſunt, nec, quid juſtum ſit aut ſecus, indagare valent, neceſſitas rerum coegit, ut quorundam hominum, ingenii, ſcientiarumque dotibus prędítorum, opem ſubſidiumque implorent: hi Advocati ſunt: quorum eſt officium, omnes ingenii nervos intendere, ut hominibus diſcordibus, ac ad judicium vocatis, vel convolantibus, ſalutari conſilio adſint, quò ſuum conſequi, aut iniquam petitionem refellere atque avertere queant. Antequam verò cauſam in judicium deducant Advocati, omnem operam dabunt, ut, quatenus fieri poſſit, animos hominum, ad lites propendentes, ad pacem & concordiam inflectant, maximis multiplicibusque litis incommodis, ob oculos poſitis; ut nimirum dicat Advocatus, ad cauſæ patrocinium vocatus: Negocioſam rem eſſe, litigare, & non rarò ſuſcepta lite, periclitari amici-

tiam,

tiam, ac dilectionem mutuam, tantoperè Chriſtianis commendatam à Servatore noſtro, ſcindi atque divelli; temporis quàm plurimum perire; facultates atteri, & quod omnium maximum eſt, animi tranquillitatem, cunctis rebus præferendam, perturbari; denique litem ἰλίαδα κακῶν ſecum trahere ac comitari; quod uſque adeò verum eſt, ut Ulpiam. *l.* 4. *ff de alienat. judicii cauſa fact. verecundam cogitationem ejus qui lites execratur, non eſſe vituperandam,* aſſerat: præterquam, quòd litis, ut belli, eventus dubius ſit *l. quod debetur ff. de peculio.* ac non raro major pars meliorem vincat. Quæ quidem uſq; adeò vera ſunt, ut Poëta *Martialis* inter ea, quæ vitam faciunt beatiorem, quoque connumeret, nunquam litem habere. Quibus omnibus incommodis moleſtiisque enarratis atque propoſitis, ſi conſultor deterritus à lite abſtinuerit, ac ad transactionem, amicabilemque compoſitionem animum converterit, benè ſe res habet, & fecit Advocatus quod debuit; eô ipsô declarans, ſe non propriũ compendiũ, ſed conſultoris utili-

utilitatem ſolam reſpicere. Quod ſi verò ſpretis omnibus prædictis, conſultor omnino ſibi litigandum arbitretur, multi ſiquidem in Friſia quaſi morbo quodam litigandi detinentur, proxima cura erit Advocati, ut cauſæ propoſitæ merita diligenter excutiat, & ſi juſtam, legitimiſque probationibus fultam (ſi facti quæſtio fuerit) ſubnixamque perſpexerit, ſuo patrocinio defendendam tuendamque ſuſcipiat, obſervatis iis quæ juris ſcripti deciſiones, ac ſtylus curiæ ordinationeſque obſervari præcipiunt, prout in ſequentibus latiùs declarabitur. Quod ſi veró cauſam injuſtam, aut legitimis probationibus deſtitutam intellexerit, omnibus modis ab ea intentanda eum dehortabitur, propoſitis animi periculis longè maximis, cujus jacturam facturus ſit, ſi in malitia perſeverans, proximo moleſtiam creaverit ſine cauſa, non evaſurus quoque Curiæ cenſuram, quæ notorias litigatorum calumnias, in proceſſu deprehenſas, mulctâ pecuniariâ coercere conſuevit, ut ex duabus antiquis hujus Curiæ ſententiis, 20. Decembris, anni 1549.

Obſervatio.

1549. pronuntiatis cognovimus Quo caſu conſultori, ſi urgeat ac inſtet, patrocinium denegare ac periculi prædicti commonefacere debet, ne peccati contagione inquinetur, quod futurum eſt ſi eum falſa victoriæ ſpe lactatum, in litem præcipitaverit, magnis incommodis ſumptibuſque obnoxiam, non ignarus, quod ſi ſuperior evaſerit, parti adverſæ ad reſtitutionem damni; ſin ſuccubuerit, clienti quoque ſuo omnia quæ injuſta lis abſtulit, reſarcire teneatur.

CAP. VII.

Vtrum juſtam cauſam foventi liceat adverſarium injuſtè litigantem dolô circumvenire.

APud interpretes quæſitum meminimus, utrum Advocato juſtam cauſam foventi permiſſum ſit, adverſarium injuſtè litigantem, dolo techniſque circumſcribere. Et primâ quidem fronte affirmativa pars defendi poſſe videtur, ob id quod rei-pub.

pub. expediat atque interſit, cauſam injuſtam perſequentem, tanquam improbum civem, & juſtitiæ perverſorem, reprimi ac quoquo modo ſuccumbere, ut eâ viâ juſtitia, Omnium rerumpub. ſalus & conſervatio vigeat atque floreat; injuſtitia, ſocietatis humanę putredo, repellatur atque exterminetur. Quam Advocati intentionem, juſtam, probatamque utique nemo diffitebitur, ac proinde laude ac commendatione dignam: Nam & in Canonibus, & ligib. civilibus reperiuntur regulæ quædam & axiomata, huic affirmationi patrocinantia, nimirum permiſſum eſſe, uti dolo adverſus dolum adverſarii, ac verſutiam eludere *c. dominus* 34. 2. *ibi gloſſa, verbo malignantium. Archid. & Gemma. in c. cupientes de Elect, in* 6. Et in Reo, qui in veritate juſtam habet cauſam, omnino permiſſum eſſe aſſerunt DD. allegantes Auth. quod attinet. C. de probat. & L. ſiquis in gravi. Ad ſenatus conſ. Syllanianum: Quod & Alciatus *in tractatu præſumt. Reg.* 2. *præſumt* 31. defendit, imò & D. Auguſtini de bello exſtat ſententia hæc: *Cùm juſtum*

ſtum bellum ſuſcipitur, ut apertè pugnet quis, aut ex inſidiis, nihil ad juſtitiam intereſt. Quibus tamen non obſtantibus, Euangelica lege, quæ omnibus nobis Chriſtianis mordicus obſervanda eſt, & retinenda in omnibus actionibus noſtris, ſi divinam gratiam promereri velimus, id nequaquam, nec in reo quidem permiſſum cenſemus. Diſertis ſiquidem verbis Moſes *Deuter.* 16. omnibus ſive in judicio, ſive extra judicium negocia tractantibus præcipit: *Iuſtè quod juſtum eſt perſequeris, ut vivas, & poſsideas terram quam dominus Deus dederit tibi.* Quinimó & apud Ethnicos ea in legibus duodecim tabularum extat de gerendis bellis ſententia, his verbis: *Bella juſta juſtè gerunto.* Intelligebant ſiquidem viri iſti ſummâ prudentiâ præditi, iſtarum legum autores, licet Ethnici, poſſe bellum eſſe juſtum, & tamen non juſtè geri. Conſimiliter quoque de litib. quæ privatorum ſunt bella, dici poteſt: quæ licet juſtæ ſint, injuſtè tamen exerceri poſſunt. Quapropter Advocati iſta conſiderantes, cavere debent, ne ſub hujuſmodi colore,

Adver-

Adverſarium clientis ſui, licet injuſtè litigantem, dolo circumveniant, vel ſupplantent. Id enim ſi fecerint, non ſolùm laudem apud cordatos pioſq; viros nullam inibunt, ſed famam nomenque ſuum denigrabunt, ac ſemet conviciis probriſque objicient. Denique iram & indignationem divinam, ut ſimulatores & callidi, in ſe provocabunt. Neque enim patitur Deus, juſtitiam ſacroſanctam, (quæ virtutum regina eſt, & virtutes in ſe continet omnes) technis, machinationibus ac mendaciis inquinari & contaminari, ſed vult eam veris, legitimiſque defenſionibus, ſuſtineri atque defendi, non eget ſubdolo patrocinio ac fulcro, ſeipſam tuetur ac vindicat, premitur quidem ad tempus nonnumquam, ſed non prorſus opprimitur, imò cum matre veritate, ut palma contra impoſitum calumniarum onus aſſurgit. Ac proinde cauſa etiam Iuſtiſſima, in judiciis, non niſi veris, juſtis legitimiſque modis & mediis eſt aſſerenda & promovenda. Quod ſi dicas, non poſſe te obtinere quod rectum ac juſtum eſt, niſi iſtis artibus ac doloſis machinationi-

tioni-

Digitized by Google

tionibus utaris, reſpondebitur, generalem eſſe regulam, Non eſſe facienda mala, ut eveniant bona, & non licere tibi injuſtè agere, non magis quàm Adverſario. Præceptum enim Dei, omnes ſine ulla diſtinctione homines ſtringit, prohibentis omnem injuſtitiam dolúmque malum. *Deuter.* 25. *Marci* 10. Cui conſonat D. Pauli Apoſtoli prohibitio diſertis verbis concepta: *Epiſt.* 1. *ad Theſſ. cap.* 4. *Ne quis circumveniat (inquit) in negocio fratrem ſuum.* qui generalem quoque regulam Dei Corinthiis *Epiſt.* 1. *cap.* 6. in memoriam revocat. *An neſcitis (inquit) quia iniqui regnum Dei non poſsidebunt.* Vnde non excuſabit te iniquitas adverſarii tui, ſi eam imitatus fueris, ad excludendam illius iniquitatem & injuſtitiam, diffidens de potentia Dei, qui vera juſtitia & veritas ipſa cùm ſit, facilè, ſi volet, effecturus eſt, ut cauſa juſta ad optatum finem perveniat. Quod ſi tu juſtâ causâ, veris legitimiſque defenſionibus uſus, cecideris, quod aliquando fit, Iudicibus per ſordes, aut imperitiam lapſis (homines enim ſunt, labi & errare poſſunt) cogitare debes,

debes, mundum hunc in maligno poſitum eſſe totum, teſte Apoſtolo, *Ioan. epiſt. 1. cap. 5.* & cum imperfectis tibi rem eſſe, qui quod æquum aut iniquum eſt, non intelligunt, aut licet intelligant, ſequi recuſant. Deinde & illud tibi perſuaſum habere debes, Deum opt. max. qui ad ſalutem noſtram cuncta dirigit, velle; ut cum patientia (in qua animas noſtras poſſidere debemus, teſte Chriſto *Luc.* 21.) injuſtam ſententiam tanquam hujus ſeculi afflictionem, excipias, ut hujus vitæ pertæſus, diſcas Deum cum affectu orare, ut illius regnum, juſtitiâ, verirate, ac pace plenum, adveniat tibi in hac lacrymarum valle peregrinanti. Quod ſi verò juſtam cauſam, injuſtis modis ac mediis non licet tueri, prout ex literis ſacris oſtendimus, quid his Advocatis exſpectandum erit, qui injuſtas cauſas (quas Zaſius iniquorum Advocatorum paſcua vocat) ex profeſſo agunt & tuentur, exiguo lucello redempti? Profectò peſſimè ſibi tales Advocati conſulunt: Nam & conſcientiam perjurio vulnerant, hominum odium ac vituperationem ſibi

ſibi comparant, & famæ jacturam irreparabilem faciunt, ac velut abjectamenta populi contemnuntur, etiam ab iis, quos malis artibus ac dolis defenderunt atque tutati ſunt. Utinam hæc Advocatorum mentibus inſculpta impreſſáque hærerent, ac nobilitatem profeſſionis ſuæ *l. 7. C. de poſtulando* ipſi perpenderent. Certè non tam malè audiret apud vulgus hominum ordo noſter, odio plus quàm Vatiniano, doctis infenſum infeſtumque. Sed quia multi reperiuntur (proh dolor!) Advocati, qui prædictorum obliti, ſolum lucrum quô jure quâve injuriâ partum, tanquam ſcopum ſibi propoſitum habent, ad quem collimant, hinc illæ lachrymæ, hinc in Advocatos convicia, viris bonis honeſtisque non ferenda, quæ nunquam evitabunt, niſi bona fide ac conſcientia cauſas agentes, ac ea gravitate atque modeſtiá praxin exercentes, qua debent, ipſis factis oſtendant, timorem Dei præ oculis ſe habere, ac operam dare, ut virtutis ac probitatis famam & exiſtimationem apud homines ſibi comparent. Atque huic

huic quidem ſententiæ noſtræ adſtipulatur quoque ampliſſimus vir Ioachimus Hopperus Eques auratus, & Status Belgici apud Philippum 2. Hiſp. regem conſiliarius, ſingulare Friſiæ decus & ornamentum, ſummus & philoſophus & Iureconſ. qui in libello cui titulum fecit, Ferdinandus, ſive de Inſtitutione Principis, his verbis utitur: *Haud eſt bonum facere, niſi id ipſum bene facias, hoc eſt, ea ratione ac via, qua oportet: Vnde in ſacris literis judicia Dei juſtè judicari jubentur. Eſtque non minus vitioſum, rem juſtam facere injuſtè, quàm ipſum facere injuſtum.* Proinde non eſt quod quiſquam ſibi bandiatur, ſi dicat, bonum eſſe dolum quo utitur, eúmque legibus Civilibus, quinimò & Canonicis permiſſum eſſe, ſolertiamque vocari à Iuriſconſ. *l.* 1. §. 2. *ff. de Dolo malo.* Lex enim divina clara eſt ac rotunda, omnibus Chriſtianis mordicus obſervanda, quæ omnem omnino dolum, fraudem, ac circumventionem proximi prohibet, abſque ulla diſtinctione & exceptione, ſi iram ac vindictam divinam incurrere nolint Deus enim non irridetur; cujus regnum-

gnum aut ſinceris animis adeundum eſt, aut æternum ſupplicium accipiendum.

CAP. VIII.

De Cautionibus quas Cautelas vulgò appellant, & quatenus Advocato uſus earum permiſſus ſit.

CUm nemo ignoret, paſſim eos, qui forenſem praxin exercent, malè audire, cùm ob alia, tum eo quoque nomine, quód vulgus hominum jactitet ac ſpargat, nihil ferè in exercendis litibus Advocatos agere, quàm ut adverſarium, certis quibuſdam verborum formulis, tanquam decipulis, callidiſque machinationibus ac tricis circumſcribant, cautiones nempe denotans, veri earum uſus ignarum: operæ precium nos facturos exiſtimamus, ſi & hanc ab Advocatis calumniam, ſiniſtramque opinionem, amoliamur. Illud quidem negare non poſſumus, exſtare multorum ſcripta, quibus cautelarum materia

materia pertractatur ex profeſſo, quæ in omnium manibus ſunt. Inter quos celeberrimus eſt Bartholomæus Cæpolla Veronenſis, inſignis autor, qui in hac materia primas facilè tenet. Cujus in cauſis criminalibus reſponſa, quæ conſilia vulgò dicuntur, per totam Europam omnium manibus teruntur. Hunc ſecuti ſunt complures alii, *Thomas Ferratius, Ioannes de Arnono, Marc. Ant. Blanc. Raimondus Pius Fickard.* qui in diverſis hominum judiciorumque actionibus, varias cautiones clauſuláſque literis mandarunt. Quarum aliquæ non ſolùm ineptæ ſunt, atque ridiculæ planè, ſed quoque impiæ reperiuntur, homine ethnico, imò Barbaro, Gotho ac Vandalo, nedum Chriſtiano indignæ, quæ expungi perpetuoque premi ſilentio merentur. Quas nos vulgi dicteriis, contumelioſisque Advocati appellationibus, occaſionem præbuiſſe arbitramur, ut nunc rabulæ forenſes, modò vulpes, nunc pilorum ſectores, ac Curiarum canes & harpyiæ dicamur, aliisque probroſis nominibus paſſim traducamur. Hæc ut effugiant Advocati, operam

Digitized by Google

operam dare debent, ut verum legitimúmque cautionum (quæ & remedia à Iuriſconſultis appellantur *l. ſtataliberos. §. idem Servius. ff. de ſtatu liberis. l. ſi quis duos ff. de ſolut.*) uſum intelligant atque percipiant, ut ea ratione ſibi clientibusque, quos in fidem ſuam receperunt, prodeſſe ac proſpicere queant. Id enim Iuris periti munus eſſe ac officium teſtatur Cicero eloquentiæ parens, *libro* 2. *de officiis.* his verbis. *In jure cavere, conſilio juvare, atque hoc ſcientiæ genere prodeſſe quàm plurimis, vehementer & ad opes augendas pertinet, & ad gratiam.* Proinde Advocati officium in eo verſari exiſtimamus, ut in cauſis agendis, litibusque exercendis, rectè legitemeq; cautionibus atque Iuris remediis utatur, proſpiciens, ne adverſæ partis malitiâ doloque deceptus cliens, damnum accipiat ac in captionem incidat Neque enim alius cautelarum uſus admittendus eſt: Nam adverſarium clientis ſui, doloſis ac reprobatis technis, ac machinationibus tricisque circumvenire, & ſupplantare, Chriſtiano bonæque fidei Advocato permiſſum non eſſe,

C etiamſi

etiamſi injuſtam ille cauſam foveat, cap. 7. diſſeruimus, ac ſacræ ſcripturæ autoritatib. confirmavimus. Nam & D. Paulus Apoſtolus *Epiſt.* 1. *cap.* 14. expreſſis verbis monet Theſſalonicenſes: *Ne quis* (inquit) *fratrem ſuum in negocio ſupergrediatur ac circumveniat.* Et Coloſſenſibus prædicit, *eum qui injuriam facit, recepturum id quod inique geſſit.* cap. 3. Utetur itaque Advocatus circumſpectus cautionibus licitis, remediiſque Iuris permiſſis. à Cæpolla, aliiſque autoribus traditis, tanquam pharmacis quibuſdam, à morbis impendentibus corpus præſervantibus, non veró ut venenis malis (ſunt enim & venena bona, teſte Cajo *l. qui venenum, ff. de verb. ſignificat.*) adverſario clientis ſui damnum præjudiciumque, tanquam perniciem inferentibus: Id enim nec Advocato Chriſtiano, nec viro vel politicè probo, licere antè diximus: Interim tamen, non imus inficias, ad munus officiumque providi Advocati quoque pertinere, ut iſtas cautelas reprobatas, vafritiaſque captioſas notas perſpectaſque habeat, ut ea ratione ac via,

ac via, adverſarium iſtiuſmodi decipulis utentem, repellere, atque à cliente damnum avertere poſſit. Nam ut Medico non ſolùm ſalubrium herbarum eſt notitia neceſſaria, ſed & noxiorum quoque pharmacorum ac venenorum, ut à ſe aliisque, opem illius implorantibus, malum arcere ac fugare poſſit: Ita quoque Iuriſperito & Advocato in foro verſanti, (cui Ulpianus *l. juſtitia. verſic. finali ff. de juſtit & jure.* juſti injuſtique ſcientiam tribuit) harum cautelarum reprobatarum notitia neceſſaria eſt, ne illarum ignoratione in captionem incidat, quos patrocinio ſuo defendendos ſuſcepit. Et ſanè rectè Ulpianus injuſti ſcientiam juriſperito tribuit, *d. l. juſtit.* praxin verò minimè, utpote qui non ignorabat, legum ſcopum eſſe unicum, pœnarum metu homines in officio continere, & à delictis deterrere. Tametſi juxta Plinium Secundum, in Epiſtolis, *lib. 2. Epiſt. 27. Nos qui in foro verſamur, veriſq; litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus.* Concludendum itaque in hac materia eſt, licere non

tantùm Advocato, ſed & expedire, ut cognoſcat, quid ſit reprobatum, quid noxium, ſed proximo nocere damnumque dare, artibus illis reprobatis, & lege charitatis à Chriſto nobis traditâ *Math.* 7. vetamur, & honeſtati politicæ, quam ethnici quoque ſervarunt, minimè conſentaneum eſt; quod Cicero eleganter & latè in libris de officiis tractat. Ad quam charitatis legem tanquam ad Lydium lapidem (quod dicitur) hominum actiones examinabuntur. Ut autem revertamur unde digreſſi ſumus, diximus, ſcientiam eorum quæ prava noxiaque ſunt, improbari non poſſe, quando non in hoc nobis mala proponuntur, ut ea ſequamur, ſed ut cognita vitemus ac deteſtemur. Alioqui enim nec venenatæ rerum materiæ, nec virus ejaculantia reptilia, ſcripto prodenda eſſent, ne ailqui his ad perniciem utantnr. At cùm venenatorum cognitio hoc commodi præbeat, ut ne ignari ab illis lædamur, aut vitæ damnum incurramus, non mirum eſt, ſi Advocato reprobatarum cautionum notitiam

Digitized by Google

tiam neceſſariam eſſe concludamus.

CAP. IX.

Quod ſit officium Advocati in tractandis litibus coram hac ſuprema Curia.

HOc membrum capite ſexto tractare cœpimus, ſed non plenè diſcuſſimus: ideoque conſultum eſſe arbitramur, illud paulò plenius excutere Diximus prædicto capite, Advocato ante omnia advigilandum, ne quaslibet cauſas absque diſcrimine, agendas ſuſcipiat, ſed ut merita ejus, quæ intentanda defendendaque proponitur, diligenter examinet, ac re in omnes partes perpensâ, eam tantùm ſuo patrocinio tuendam adſumat, quam juſtam, legitimisque rationibus, probationibusque fultam perſpexerit. Ut autem id conſequatur, adniti debet, ut animum ab omnibus affectibus habeat liberum: Nam ſi vel amore vel odio, vel ſpe, vel metu præoccupatus fuerit, nullo modo quod juſtum æquúmve, aut

ſecus eſt, percipere poterit. Quod eleganter Boetius in libro de conſolatione philoſophiæ, *lib.* 10. his verſibus deſcribit:

Tu quoque ſi vis Lumine claro
Cernere verum, Tramite recto
Carpere callem, Gaudia pelle,
Pelle timorem, Spemque fugato,
Nec dolor adſit. Nubila mens eſt,
Vinctaque frenis, Hæc ubi regnant.

Liber enim in deliberatione debet eſſe animus, nec ullis affectibus abripi: liber autem eſſe nequit, cui affectus imperant & cupiditates dominantur. Quem quia aliqui Advocati ad cauſam concreditam non adferunt, fit ut non tam quid juſtum æquumque ſit, quàm quid ad victoriam cauſæ, quam ſuſceperunt, obtinendam expediat, inquirant, & ſi ſpes victoriæ nulla ſuperſit, hoc agunt, hoc moliuntur, ut adverſarium litemque, dilationibus pluribus, ac tergiverſationibus extrahant, moraſque injiciant, & quantum fieri poteſt, immortales reddant. Quo nomine peſſimè noſter ordo apud populum audit, atque traducitur

Digitized by Google

ducitur, adeò quidem, ut in proverbium ferè abierit: **hoe beter Juriſt / hoe boſer Chriſt.** Duriſſimum quidem & abominandum eſt iſtud dicterium, & viris honeſtis non ferendum: ſed ſi verum fateri velimus, reperiuntur aliqui, qui absque ullo diſcrimine, ſi modò ſpes doloſi affulſerit nummi, cauſas agendas ſuſcipiunt, & quò minus habent in jure fundamenti, eò plus diligentiæ impendunt, ut eas ad optatum finem perducant. Quod ſi palmam, Iudicibus circumventis, tenebriſque objectis, per fas nefasque obtinuerint, quod nonnunquam fit (ſunt enim homines labi, & falli poſſunt) quaſi re benè geſtâ, gloriantur in malitia, & fertiliorem ſibi in poſterum praxin pollicentur. Qui tamen magis probare debebant, honeſtè vinci quàm vincere malè per contrarium ſpiritum, cùm animan lædat conculcata juſtitia. Hi & conſimiles Advocati, in bonis viris connumerandi non ſunt, ſed potiùs tanquam carcinomata, peſteſque reipub. hominum commerciô atque ſocietate, ut antè dixmus, pellendi. Nam ut Nilus

 Epiſ-

Epiſcopus & Martyr inquit: *Qui malis præſtant patrocinium, non ſolùm ſcelerum adjutores ſunt, ſed & peccati communione inquinantur.* Quod genus nominum Plato ille divinus usque adeò execratur, *Dialogo.* 11. *de legib. in fine.* ut lege latâ, civem in rep. bene conſtitutâ, morte plectendum cenſeat, ſi avaritiâ, juſtitiæ vires in animis judicum in contrarium vertiſſe, ac præter opportunitatem multa litigia moviſſe, aut moventibus adfuiſſe, convictus fuerit. Et in iſtiuſmodi ritè quadrat Germanicum ſeu Belgicum probroſum dicterium antè relatum. De bonis & integris Advocatis non accipiendum, qui legibus & magiſtratibus obſequentes, in hoc ſolùm incumbunt, ut unicuique quod ſuum eſt, ſalvum eſſe, concordia inter cives retineri, & reipubl. tranquillitas conſervari poſſit; quâ conturbatâ convulſaque, privatorum facultates in tuto eſſe non poſſunt. Quemadmodum autem ſolicitè Advocatum proſpicere debere diximus, ne injuſtæ cauſæ patrocinium ullatenus ſuſcipiat, alioqui graviſſimè Deum offenſurus: Ita quoque

Digitized by Google

quoque cavere debet, ne juſtæ cauſæ defenſionem requiſitus deſerat, præſertim ſi pauperem, viduam, vel aliam perſonam miſeratione dignam, cauſa concernat. Iſtiuſmodi enim perſonis, omni humano præſidio ſubſidioq́; deſtitutis, in judicio laborantibus, adeſſe, opemq́ue ferre gratis, ſi paupertate premantur, tenetur, etiamſi à judice non injungatur: quô jubente ſi recuſaverit, advocationibus ſibi interdictum iri non dubitabit: *l. providendum. C. de Poſtulando.* Cùm certum ſit, ad officium judicis quoque pertinere, ut pauperi adverſus potentiorem litiganti, & advocatum habere non valenti, aliquem det atque conſtituat, *l. nec quicquam. §. obſervare ff. de offic. proconſulis.* qui illius defenſionem, & quidem gratis, ad litis eventum, ſi inopem ſe eſſe, & fidejuſſorem invenire non poſſe, jurejurando affirmet, ſuſcipiat. Eâ ſiquidem declaratione factâ, ab impendiis Curiæ ad litis eventum, liber erit. Proinde Advocatus, cujus partes ſunt quàm plurimos conſilio juvare, ſi nomini famæque conſulere

 volet,

Digitized by Google

volet, ac conſcientiam liberare, enitendum ſibi putabit, ne quiſquam ſit, qui ſibi denegatum ab eo patrocinium fuiſſe, aut cauſam non pro dignitate pleneq; tractaſſe, ſed dicenda tranſiſſe, & quæ inculcanda, infigenda, repetendaque fuerant, curſim breviterque (quod Plinius prædictus prævaricationem vocat) *lib.* 1. *Epiſt. Epiſt. ad Corn. Tacitum.* attigiſſe meritò conqueri poſſit.

Cap. X

Quod ſit officium Advocati erga proprium Clientem.

Nunc diſpiciendum eſt, quæ ſint Advocati partes apud ſuum clientem. Suprà diximus, eſſe neceſſarium, merita cauſæ in judicium deducendæ diligenter examinare, juſtane an injuſta ſit: Id autem nunquam melius percipiet Advocatus, quàm ſi clientem de cauſa ſua perorantem patienter attenteque audiat, omneſque circumſtantias cauſæ cohærentes, diligenter excutiat, ac clienti

clienti ſuo contraria quædam argumenta objiciat: Alioqui enim niſi id fecerit, cauſæ merita difficulter reſciſcet: Solent enim homines magno decepti errore, cauſæ ſuæ ſecreta celare, imò fictis coloribus ita eam ornare, ut niſi Advocati diligenter attendant, rei veritatem exquirere & indagare nequeant: Quo fit, ut iis technis decepti, ſæpenumerò cauſa cadant, Quapropter ſi ſibi ſuoque honori, clientisque commodo conſultum proſpectumque velint, operam dabunt, ut omnia cauſæ merita, momentaque exactè perdiſcant, & excuſſis probationibus, quas adferre poſſunt, ſtatuant quid faciendum ſit, vel omittendum. Id enim ſi omiſerint, fruſtrà laborabunt, & clientes in inutiles ſumptus conjicient, qui poſtmodum amiſſâ, causâ, de Advocati vel negligentia vel imperitia queſturi ſunt. Ut autem extra omnem clientis calumniam ſeſe conſtituant Advocati, & conſcientiæ ſuæ ſatisfaciant, ſi cauſam injuſtam, aut probationibus deſtitutam deprehenderint, operam dabunt, ut ab ea intentanda conſul-

Digitized by Google

torem dehortentur, poſitis ob oculos litis incommodis damniſque Capite 6. relatis. Id enim facere tenentur, ac clientem ſuum ad juſtitiam erudire, ut tanquam ſtellæ in perpetuas fulgeant æternitates. *Daniel.* 12. *cap.* Quòd ſi verò juſtam cauſam legitimiſque probationibus inſtructam, (utrumque ſiquidem requiritur, 2. q. 8. *c. ſciant. l. eum qui ff. de probat.*) perceperint, alacriter eam defendendam ſuſcipient. Ante omnia verò de mandato legitimo ſibi proſpicient, ac Actis inſcribi curabunt: Alioqui enim contingere poteſt, ut mandati à cliente transmiſſi, amiſſione, ſi bonæ fidei non fuerit, magnis moleſtiis, quinimò & damno Advocati involvantur. Quod alicui ex primariis hujus Curiæ Advocatis, viro docto & acuto, olim contigiſſe intelleximus, cui res erat cum homine verſipelle & improbo, qui Curiæ ſententiâ ad certam pecuniæ ſummam non modicam condemnatus, negabat ſe Advocato mandatum dediſſe. Qui niſi Curiæ de mandato oretenus dato fidem feciſſet, ex aliquibus indiciis; ſolutionem

nem adjudicatæ pecuniȩ, evadere nequiviſſet. Itaque ne in iſtum ſcopulum impingat Advocatus, faciet quod paulò antè dictum eſt. Niſi mandatum à Notario à Curia approbato, aut coram Juridicis ſeu Decurionibus confectum, vel ſi Prælatus, paſtor aut nobilis ſit, ipſius ſigillo ac ſubſcriptione confirmatum clauſulâ ſubſtituendi munitum habeat: iſtiusmodi ſiquidem procuratoria, ut loquuntur practici, paribus paſſibus ambulant, eandemque vim obtinent, quam ea quæ Curię Actis inſcripta ſunt, ut ex Ordinatione Curiæ liquet, Rubr. 10. Lib. 3. Et tantò quidem magis de mandato valido ſibi proſpicere debent Advocati, quód inter interpretes magna ſit concertatio, utrum is, cujus nomine ligitatum eſt, poſt latam ſententiam, ea quæ ipſius nomine abſque mandato geſta ſunt, rata habere poſſit, quibuſdam id affirmantibus, aliis verò negantibus, ob id quod poſt latam ſententiam, peremptá inſtantiâ, ratihabitioni locum eſſe negent: inter quos eſt Ferrarienſis exquiſitiſſimus autor,

In

In forma reſponſionis Rei, in gloſſa ſuper verbis, Simonius Spelta. Deinde curabit Advocatus, ut inſtructionem à cliente ſuppeditatam juxta Curiæ Decretum 20. Decembris anno 1541. promulgatum & Enchiridio Statutorum inſertum, ſcriptis mandet, atque penès ſe conſervet, ut requiſitus eam Curiæ oſtendere poſſit, ac clientem, quando in cauſa ſcribendum eſt, magnis ſumptibus evocare ſæpè non ſit neceſſe: Id enim ſi fecerit, Curiæ ſuam conſcientiam comprobabit, quæ percipiet, nihil ab eo allegatum, articuliſque probatoriis comprehenſum eſſe, quod inſtructio à cliente data non contineat, & clienti poſtmodum amiſſâ lite conquerenti, facili negotio os obſtruere poterit: Hæc quia rarò fiunt ab Advocatis, hinc in judicio voces illæ inexcuſabiles multorum audiuntur, reſpondere nequeo, quia inſtructione careo, in portu (quod dici ſolet) naufragium facientes, quia tamen ignorare non poſſunt, paria eſſe, ſcire vel ſcire debere.

20. *Decembris* 1541.

CAP. XI.

Quomodo apud Iudicem ſe gerere debeat Advocatus.

SUperioribus aliquot capitibus explicatum eſt, quæ ſint partes Advocati erga omnes in genere homines: deinde erga proprium clientem: nunc quomodo apud judicem ſe gerere debeat, inquirendum eſt. Illud autem in primis obſervare debet Advocatus, ut judicem tanquam Dei miniſtrum, omni honore ac reverentia afficiat, debitam obedientiam ei deferat, nihil contra dignitatem illius acerbè, vel contumelioſè dicat, vel ſcribat: Id enim Ordinatione Saxonicâ, Enchiridio Statutorum, *Tit. de Advocatis, artic.* 17. inſertâ, expreſſè probibetur. Deinde juxta ejuſdem Curiæ Decretum 15. Martii, anno 1597. publicatum, & prædicto Enchiridio comprehenſum, *15. Martij. 1597.* Advocatus in judicio honeſtè decenterque ſe gerere, ac loco, & corporis habitu decoro & adverſo componere tenetur, prout honeſtas exigit,

non

non divagari in auditorio, nec clamoſis ſermocinationibus, imó fabulis illud turbare debet: Subtrahere veró ſeſe absque Commiſſarii licentia, quando copiam ſui facere debet, quod à quibusdam fieri vidimus, non ſolùm turpe eſt, ſed in contemptum & judicis, & adverſarii tendit: quos eludere velle videntur qui id faciunt, quod aliis Tribunalibus non impunè ferunt. Jam verò ſi quid in judicio oretenus proponendum, aut poſtulandum erit, clarâ voce, & conſueto loco, ac intra ſubſellia Advocatorum conſiſtens Advocatus, id facere debet. Ita quidem, ut à Curiæ Delegato (quem Commiſſarium vocant) & Advocatis exaudiri queat, adhibitâ præmiſſaque verecundâ prefatiunculâ, exemplo Tertulli Oratoris D. Paulum accuſantis, Actor. 24. & ipſius quoque Pauli apud regem Agrippam cauſam ſuam defendentis, Act. 26 & non illotis (quod dicitur) manibus in verba prorumpere, quæ omnia conſtitutione Curiæ prædictâ, cauta atque præcepta ſunt. Debet itaque Advocatus

omnem

omnem Curiæ reverentiam deferre, ùt dictum eſt, ne ſecus faciens, & violati jurisjurandi notam ſibi contrahat: & indignationem Conſiliariorum incurrat, quinimò & coercitionem arbitrariam excipiat: Cujus rei exemplum nos, cùm Mechliniæ Advocati munere in magno ſenatu fungeremur, in primario ejuſdem Parlamenti Advocato, amico & familiari noſtro, vidimus, nimis triſte: Is enim quód Præſidem ejusdem Senatus, Dominũ de Waterdijck, Equitem auratum, è proſapia Comitum Bergenſium, à quo pridie in auditorio, Advocatis ac Procuratoribus præſentibus, acerbè taxatus perſtrictusq́ue fuerat, ſupplici libello (quem nobis poſteà re non integrâ legendum dabat) prædicto Senatui magno, nimis calido conſilio, inſciis omnibus exhibito, contumelioſè traduxiſſet, poſt diutinam apud primum apparitorem detentionem, in Senatum prædictum adductus, omnibus Advocatis, Procuratoribusq́ue ad ſpectaculum evocatis, cùm ad Procuratoris generalis

ralis interrogationem flexis genibus, libellum ſupplicem quem manu tenebat, à ſe conſcriptum exhibitumque declaraſſet, verbis præeunte prędicto Procuratore generali, palinodiam deprecationemq́ue ſolennem continentibus, prolatis, prædictum libellum ſupplicem ſuis manibus dilacerare juſſus fuit, quod nobis omnibus inſpectantibus quoque fecit, cui & unius anni ſpacio Advocatione etiam interdictum fuit. Proinde iſto exemplo deterriti, refrenandum eſſe ſtylum, & intra limites modeſtiæ manendum conſulimus, *felix* ſiquidem eſt *quem faciunt aliena pericula cautum*, ut habet verſus ille notiſſimus. Nos certè ante annos 30. eam reverentiam Curiæ, ejusq́ue Delegatis exhiberi vidimus, ut nec inhoneſti verbi prolatio impunita fuerit. Quidam enim apud Commiſſarium turpiloquio uſus, relatione ad Curiam facta, 12. Carolinos aureos fiſco inferre condemnatus fuit. Quam irreverentiam Ordinatio Curiæ Hollandicæ quoque ſtrictè puniendam coercendamq́ue præcipit. artic. 72. Et ut verum fateamur, in eo potiſſimum

Obſervatio.

Obſervatio.

ſita

ſita eſt reipub ſalus & conſervatio, ſi Magiſtratui judicibusque ſua conſtet autoritas & reverentia, quam vel maximè tueri debent Advocati, juris legumque periti & juſtitiæ ſacerdotes: qui in hoc incumbere debent, ut homines omnes reverentiâ judicum in officio contineantur. Ad hæc cavebit Advocatus, ne judicis animum fictis coloribus, falſisque allegationibus pervertat: id enim ſi fecerit, Deum, qui ipſa juſtitia & veritas eſt, graviſſimè offendet, & contra viri boni, nedum Chriſtiani officium peccat & delinquit. Ex quo patet, quantoperè peccent ii, qui clientibus execrandum conſilium dant, ut judicis animum, integritatemque donis muneribusque expugnent atque pervertant, ut victoriam conſequantur, quorum quanta ſit vis in iſta impietate patranda, abundè ſacræ literæ docent: *Excæcant enim munera oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum. Deuteron.* 16. Nulla certè major iniquitas ab Advocatis perpetrari poteſt, quàm ſi ſceleſtis iſtiusmodi conſiliis, & clientum, & judicum animos corrumpant, ut ſui voti inju-

injuſtiſſimi compotes fiant. Quam improbitatem leges civiles usque adeò deteſtantur, ut litigatorem iſtius criminis convictum, amiſſione totius cauſæ mulctandum, decernant: *l. utputa. §. ſed & ſi dedi. ff. de condict. ob turpem cauſam.* Advocatum certè præter infamiæ notam, æternus manet interitus: Facit enim impio iſto conſilio ut cliens injuſtam cauſam obtinens, parti adverſæ quod ſuum eſt, ſub velamine Juſtitiæ, auferat. Quo caſu in conſcientia conſulere tenetur clienti victori, ut adverſario reſtituat, quod injuſta ſententia ademit: quinimò & ipſe ad ſalarii, quod pro patrocinio turpisſimo ſolutum eſt, reſtitutionem tenetur, cùm ſit lucrum longè iniquisſimum, teſte Domino Auguſtino, *Epiſtola* 38. *Mona. Titul. de Advocatis.* Deinde cavebit Advocatus, ne judicem falſis allegationibus vel abrogatis legibus, in ſuam trahat ſententiam: quod qui faciunt, & conſcientiam perjurio vulnerant, & honori peſſimè conſulunt: Juſti-

tiam

tiam & judicem ſupplantantes, & proximo quod ſuum eſt injuſta ſententia auferentes. Qui certè graviſſimè contra legem charitatis nobis tantoperè à Chriſto Servatore commendatam, peccant, & in præceptum Decalogi, *non furaberis*, impingunt. Licet enim manibus rem alienam non contrectent invito domino, faciunt tamen, ut proximo quod ſuum eſt auferatur, ſub juris etiam juſtitiæque velamine; quæ utique deterrima furti ſpecies eſt. Iſti autem certó ſibi perſuaſum habere debent, non defuturam ultionem divinam, quæ tanquam Nemeſis & Adraſtia implacabiliter ſcelera vindicat, infenſa impiorum facinoribus, eiſque inſuper, qui his patrocinantur; quod Philo Judæus juſtitiæ tribuit, *in Tractatu de confuſione linguarum*, peculiare ac proprium.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XII.

Quomodo clientis ſui adverſarium tractare debeat Advocatus.

SUperioribus capitibus domonſtratum eſt, quod ſit Advocati officium erga proprium clientem, item erga judicem cauſæ, nunc videndum quomodo clientis ſui adverſarium tractare debeat. Illud itaque ſemper Advocato conſiderandum & cogitandum eſt, ſe juſtitiæ ſacroſanctæ miniſtrum eſſe, imò & ſacerdotem, nec lege divinâ, etiam humanâ ceſſante, licere ſibi quemquam, vel verbis, vel ſcriptis lædere atque traducere. Si enim ſecus fecerit, non cenſebitur rectè inter homines agere, ſed contra legem charitatis peccare, quâ vetamur alteri facere, quod nobis factum nolumus. Cavebit ergo Advocatus, ne in adverſarium clientis ſui ſit injurius, illum in proceſſu conviciis lacerando, quod ab aliquibus ſine diſcrimine fieri videmus; Nihil enim turpius fingi poteſt in Advocato,

Digitized by Google

cato, qui legum ſcientiam profitetur, quàm ſi eò inſolentiæ progrediatur, ut adverſarium clientis contumelioſè perſtringat. Quam conviciandi libidinem usque adeó à foro judiciisque remotam eſſe debere aſſeverat Plato ut XI. dialogo de legibus, lege latâ fugandam prohibendamque contendat his verbis: *Multis autem modis homines furore aguntur. Alii morbo, ut hi de quibus modo diximus: alii per iracundiam pravæ naturæ vitioſamque educationem, qui pravis inimicitiis moti altius inclamant & turpiter inter ſe conviciantur. Nihil verò tale in civitate bonis legibus inſtituta fieri decet. De convicio igitur hæc una omnibus lex ponatur: Nemo alicui convicietur: Sed quicunque cum alio de re quapiam ambigit, diſcat potius doceatque tam ambigentem, quàm præſentes, ita ut omni convició prorſus abſtineat. Cùm enim ſibi invicem verbis turpibus maledicunt, muliebres habentur & in primis ex verbis, quæ certè leviſſima res eſt, odia graviſſima & inimicitiæ ſæpè naſcuntur.* Rationem certè graviſſimam ſubjicit Plato, quare à conviciis projiciendis in proximum ſit abſtinendum: *Nam & inimicitiæ maximæ*

ſæpè

ſæpè naſcuntur, inquit, quæ non rarò in cædes, ac homicidia exeunt. Turpe certè eſſe, conviciis ſe invicem proſcindere, maximè in judicio, nemo diffitebitur, cùm plerumque & ridiculi fiant conviciatores, ridicula per iram, & commotionem ut plurimùm in adverſarium proferentes, ut idem Plato prædicto loco ſubjicit. Quòd ſi veró cauſæ, quam tractat, qualitas talis ſit, ut neceſſitate ad illius defenſionem, perſonæ, cum qua cliens litem habet, turpitudinem allegare cogatur: ut puta ſi frater aut ſoror ab hereditate fratris ſororisve, turpî perſonâ inſtitutâ, excluſus fuerit, quam niſi allegatâ heredis inſtituti turpitudine, obtinere nequit, nihil præter boni viri officium feciſſe cenſebitur, ſi eam objecerit, cùm jure legibusque permittentibus id faciat *l. fratres. C. de inoffic. teſtamento.* ac ob id juſtè. Quod & tum locum habet, ſi objectâ clienti turpitudine, ad excludendum eum ab inofficioſi querela de turpitudine objicientis exceperit, quod videlicet in pari turpitudinis cauſa, potior ſit heredis inſtituti, quàm ejus, qui per inofficioſi querelam hereditatem petit. Nam & aliàs,

Digitized by Google

& aliâs, ſi hæres inſtitutus indignus eſſe hæreditate dicatur, aut ex cauſa ingratitudinis, legibus expreſſa, exhæredatus, non dubium eſt quin cauſarum iſtarum allegatio, Advocato permiſſa ſit: neque enim ex libidine conviciandi, ſed neceſſitate officii talis fit objectio & allegatio *arg. l. mater. 2. C. de calumniat.* Quód ſi iſte caſus inciderit, providebit Advocatus, ut ſufficienti mandato munitus ea ſcriptis complectatur, aut ſubſcriptione clientis omnem à ſe invidiam divèrtat & amoliatur. Illud certè Advocati Chriſtiani fuerit. cum modeſtia in iſtis allegationibus odioſiſſimis verſari, ne ullam adverſario clientis, vel judici occaſionem præbeat ſuſpicandi, quod libenter & cum voluptate iſtos proximi defectus, vitiaque detexerit & propalaverit: Quin potius in iſtis chirurgorum mores conſuetudinemque imitabitur, qui non niſi ſumma neceſſitate compulſi ad extrema iſta remedia, ſectiones, uſtionésque procedunt, nec ſine conmmiſeratione quidem. Quod ſi eâ conſcientiâ in iſtiusmodi cauſis litibusque verſatus

odium inimicitiasque ſibi conflaverit cauſarum patronus, ut ſolet plerumque fieri, hominibus laicis rerúmque imperitis, lapidem projectum, more canum, non projicientem mordentibus, non debet commoveri nec indignari, ſed humanæ fragilitati adſcribere, & cogitare, ita natura comparatum eſſe, ut obſequium amicos, veritas odium pariat, teſte Comico. Interim tamen nemo diffitebitur, permoleſtam eſſe Advocatorum provinciam, qui plerumque in partis adverſæ, totiusque cognationis familiæque odiunt incurrunt, ac offenſas maximas ſubeunt, quas nos non raro experti ſumus. Sed quid facias? ferenda ſunt iſta, ac cogitandum, quod cum perfectis non vivitur: nec perfectionem in hac vita, hominibus natura ad peſſima propenſis, ſperari poſſe, eaque omnia æquo animo ferenda eſſe, Deoque committenda, qui novit quid nobis maximè expediat. Advocatus certè firmiter credere debet, non defutura ſibi præmia, quæ (Chriſto teſte) manent eos qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: Certè eam requirit

Digitized by Google

quirit in Advocato hæc profeſſio animi fortitudinem, ut nec metu, nec minis, nec prece, nec precio, juſtæ cauſæ defenſionem detrectet. vel injuſtæ patrocinium ſuſcipiat, Papiniani illius juris coryphæi, hominis ethnici exemplum ſecutus, qui interfici, quàm impii Principis Caracallæ parricidium excuſare maluit, dicens, facilius id patrari quàm defendi poſſe. Sed quia raró in iſtas anguſtias Advocati rediguntur, quibus tales cauſæ non offeruntur, illud ſaltem præſtare debent, ne in litibus exercendis, ab eo quod rectum eſt, deflectant, vel ſpe vel metu, iſtius verſus memores: *Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.*

CAP. XIII.

Quomodo partis adverſæ Advocatum tractabit.

MUltis videbimur fruſtrà hunc laborem ſumere, deſcripturi Advocatorum officium erga ſe invicem: ſtatim enim objiciet aliquis, anne nobis tacentibus id intelligant? Fatemur equidem Advocatos, qui

legum peritiam profitentur, omniaque humanitatis ſtudia ab incunabulis (quod dici ſolet) imbiberunt, ignorare non debere, quæ ſuæ ſint partes erga eos quos capitibus præcedentibus commemoravimus, ſed vel maximè erga ſe invicem. Sed quia Advocatis, ut hominibus, natura fragilibus, dum in hac lachrymarum valle peregrinantur, adeſt infirmitas iſta, quam D. Paulus ſe ſentire conquerebatur, *ut bonum quod vellet, omitteret, & malum quod nollet, faceret*: operæ pretium nos facturos arbitramur, ſi eam quoque partem paucis perſtrinxerimus: Ita enim fiet, ut noſtrarum præceptionum memores, operam demus, ne unquam præter officium aliquid committamus, audituri alioqui: *Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum*, & conſequemur, ut filius noſter, paternis præceptis monitiſque inſtructus, advocationem abſque reprehenſione ſit executurus. Illud erit itaque Advocati erga Advocatum partis adverſæ munus, ut debitam illi reverentiam & honorem, tanquam ſymmyſtæ, tam in Curia atque auditorio, quàm in pu-

in publico, & ubique locorum, deferat, ab omni contumelia conviciiſque prorſus abſtineat, alioqui in conſtitutionem Imper. *l. quisquis. C. de poſtulando.* & ordinationem Curiæ ultima novembris 1602. promulgatam ejusque pœnam incurſurus. Neque enim patitur iſtarum legum dispoſitio, Advocatum eo inſolentiæ progredi, ut non erubeſcat, ſymmyſtam, ejuſdemque profeſſionis virum conviciis lacerare, & planè caninam facundiam exercere. Et ſanè animi impotentis eſt ſignum, affectibus usque adeò abripi, ut publicæ honeſtatis, publicarumque legum nullâ habitâ ratione, quis non vereatur fratrem in profesſione, contumelioſè excipere, jus clientis ſui defendentem. Quod quia vulgus hominum fieri ſæpe videt, hinc fit, quòd ſimulatas iſtas contentiones rixaſque advocatorum exiſtimet, & ſumma in Curia natas, vino poſtmodum dilui ac mergi aſſerat: Quod dicterium non aliâ viâ ac modo effugient Advocati, quàm ſi ab omni acriori contentione abſtinentes, de Jure partium modeſtè, graviterque & amicè, re-

motâ omni acerbitate verborumque amarulentiâ, inter ſe conferant. Ita ſiquidem futurum eſt, ut à contemptu populi vulgiq́ue, literatis omnibus infeſtiſſimi, ſe vindicent, ac profeſſioni ſuæ, multis laboribus, ſumptibus, periculisq́ue comparatæ, teſte Frederico imperatore *Auth. habita C. Ne filius pro patre.* debitum honorem aſſerant Quos artium liberalium ſcientia, divini humanique juris peritia, atque profeſſio, meritó intra cancellos modeſtiæ continere debet; nedum divinæ vindictæ metus, divinique judicii extremi terror, in quo & de otioſis, nedum amarulentis verbis convicisque reddenda erit ratio: Tametſi & Curiæ cenſuram non effugiant Advocati, legis prædictæ violatores, pecuniariam mulctam irrogantis: Quod olim celeberrimis Advocatis contigiſſe, antiqua docet ſententia 15. Februarii 1547. pronunciata. Quàm autem ſit turpe in judiciis conviciis certare, & qui ſequantur effectus mali ac pernicioſi, ex Platone capite præcedenti citato liquido patet.

Obſervatio. 15. Feb. 1549.

Finis primæ partis.

CAP. XIV.

Quomodo in exercendis Ordinis Iudiciarii partibus verſari debeat Advocatus, & primùm in citatione impetranda & exequenda

ANtè capite decimo relatum eſt, quod ſit Advocati officium erga proprium clientem, atque ibidem tradidimus, cautè prudentérq; facturum, ſi inſtructionem cauſæ à cliente datam, ſcriptis complectatur, atque penes ſe reſervet, juxta Curiæ Ordinationem ibi allegatam: Et rationes quare id facere debeat, adjecimus, Nunc tractationis ſeries poſtulat, ut explicemus, quæ ſint Advocato Actoris obſervanda, cauſam clientis ſui in Iudicium deducturo. Ordo autem poſtulat, ut ſupplici libello Curiæ porrecto, & clientis proprii, & adverſarii nomen domiciliùmque continente, nec non qualitatem exprimente, citationem ſibi concedi petat. Quam ut impetret, ante omnia

Digitized by Google

diſpiciendum erit, utrum cliens ipſe Actor perſonam ſtandi in judicio habeat. Nam ſi ex aliquo defectu, quod vel mulier *l. alienam. C. de procurat.* vel miles ſit *l. qui ſtipendia C. eod. tit.* alieno nomine experturus, repelli poſſit, fruſtrà citationem petit. Conſimiliter quoque ſi filiusfamilias, vel ſervus ſit, qui niſi certis caſibus judicio intereſſe non poſſunt. *l. cum oportet §. exceptis. C. de bonis quæ liberis. l. ſiquis à liberis. ff. De lib. agnoſc. l. vix certis. ff. de judiciis.* Quod ſi verò filius pátrem, vel avum, vel Proavum, vel remotiorem in aſcendenti gradu utriusque ſexus parentem, etiam naturalem tantùm in jus vocare volet, quod certis caſibus poteſt, cavere debet Advocatus, ne ſine impetrata venia id faciat, alioqui mulctam pecuniariam quinquaginta aureorum ſoluturus. *l. pen. ff. de in jus. voc.* Deinde eo ſcrupulo liberatus, perpēdere debet Advoc. an lite pulſandus, primâ inſtantiâ ad ſupremam Curiam vocari poſſit, quando nimirum ſponte ſe Curiæ non ſubjecit in inſtrumento. Quod ſi de ea non conſtet, aut certum ſit privilegio fori renun-

ciatum

ciatum non eſſe, proxima cura erit, diſpicere, num ex aliquo Actoris privilegio, ad Curiam primâ inſtantiâ vocari poſſit; utputa ſi vidua ſit, vel pupillis, vel morbo, vel ſenio, vel paupertate, vel conſimili aliquo reſpectu miſeratione dignus. Eo ſiquidem caſu reus comparere tenebitur, etiamſi inferiori judici ſubjectus ſit, veluti ruſticus, vel civis. Sed cùm Imperator in Rubrica *Tit. Quando imper. inter pupillos vel viduas vel alias miſerabiles perſon. cognoſc. & ne exhibeantur.* adjiciat vel alias miſerabiles perſonas) quæri ſolet, quænam iſtæ ſint aliæ perſonæ miſeratione dignæ. Bart. poſt Petrum & Cynum, *ad L. unicam. C. dicto Tit.* cenſet, iſtam rem judicis arbitrio relinquendam eſſe. De eo aliquando quæſitum meminimus, an virgo ſui juris, ac locuples iſto privilegio gaudere debeat, neque enim juxta propriam vocabuli ſignificationem vidua dici poteſt, cum in viduitate non fuerit: Dicitur quippe vidua quòd ſit ſine duitate: quaſi vedua: ve, ſiquidem particula privat. *l. malum navis, verſ. viduam. ff. de verb.* ſignificat. Atta-

men caſu in judicio ventilato, & virgini, etiam diviti, privilegium iſtud competere nos aſſerentes, ac in contradictorio ſuſtinentes, exceptione partis adverſæ rejecta, ſententia Curiæ ſecundum nos lata fuit, autoritatibus veterum jurisperitorum & d. verſic. viduam. ſubnixos. Quemadmodum non ita pridem in quæſtionem vocatum fuit, an prædictæ Rubricæ privilegio puberes gaudeant: Et quæſtione ab Advocatis ſupremæ Curiæ diſputata, ſententia Curiæ interlocutoria ultima Maii anno 1603. fori exceptio propoſita, rejecta fuit. Quod & in perſona viduæ ad Curiam vocatæ & exceptionem declinatoriam proponentis, deciſum fuit, atque adeo cunfirmatum illud juris axioma. Quod privilegiatus contra privilegiatum, jure ſuo non utatur: nam exceptione rejecta, comparere coacta fuit. Denique miſerabiles perſonæ reputantur omnes, quibus movetur natura ad commiſerationem propter caſus humani, aut fortunę injuriam, etiamſi divites ſint, juxta ea quæ tradunt Azo, *in Summa* C. *Quando Imper. inter.*

Obſervatio.

Vltima Maij 1603.

Obſervatio.

Obſervatio.

Digitized by Google

inter. Innocentius *c. ex parte. x. de foro compet. c. per veſtras. de Donat inter virum & uxorem.* Albericus, Andreas de Iſernia, & Math de Afflictis. *in conſtit. Neapolit.* Quorum omnium tamen, in pauperibus ea eſt limitatio & reſtrictio, ut de iis tantùm pauperibus accipiendum tradant, qui adverſis fortunæ caſibus, non propriâ culpâ ac luxu, ad paupertatem redacti ſunt; Quod & in vidua receptum eſt, & ea quæ in cœlibatu vivit. Nam ſi inhoneſtam vitam ducunt, & eo, & aliis omnibus privilegiis, reſpectu viduitatis, cœlibatusque competentibus, indignæ reputantur, *Lucas de penna & Felyn. in c. ſignificantibus. De officio delegat.* Illud ſuperioribus addendum arbitramur, quód Didacus Covaruvias Hiſpanus celeberr. Juriſconſ. in practicis quæſtionibus *cap.* 6. *&* 7. diſputando reſolvit, inter miſerabiles nimirum, perſonas viduaſque, non tantùm connumerandas eas, quæ maritum non habent, morte naturali rebus humanis exemptum, & veræ viduæ ſunt, verum etiam eas hoc privilegio gaudere, quæ maritos quidem habent

 ſuper-

Digitized by Google

ſuperſtites, ſed inutiles *l. ſina. ubi Accurſ. C. Ad. l. Fabiam. de plagiariis.* veluti qui in exilium acti, aut ab hoſtibus capti vel ad triremes damnati ſunt. Tametſi enim veræ viduæ dici nequeant, cùm mariti in rebus humanis eſſe non deſierint, nihilominus tamen quia omni ſubſidio auxilioque maritorum carent, & inſuper in mœrore vitam ducunt, meritò prædicto privilegio potiuntur. Neque verò ſolùm citationem invalidam & illegitimam facit, privilegii prædicti in Actoris perſona defectus, concedentis reum extra territorium ſuum ad Curiam evocari, ſed & tum quoque effectum perdit citatio, ſi non ſit libellata, *Imola in l. inter accuſatorem. de pub. Iud. Iul. Clar. q. 91. v. nunc quæro* (ut loquuntur practici) id eſt; ſi cauſam inſertam non habet, ob quam reus vocatur ad judicium. Conſimiliter quoque & tunc viribus caret citatio, quando in forma peccat, ac illegitima eſt; quæ in eo qui citatus eſt, excludit contumaciæ crimen, *l. filius, ff. de interrogat. act. l. 2. ff. ſi quis in jus voc.* Iſtis ſiquidem caſibus comparere reus non tenetur.

tur. *Innoc. c. præterea. de Dilat. c. licet. de offic. deleg. c. finali de Dolo & contumacia.* Quemadmodum nec tunc, quando terminus Ordinatione præfixus ſervatus non eſt, nempe ſi pars adverſa vocatam ſe conqueratur breviori ſpacio quàm octiduo ante diem juridicum. Nonnunquam etiam corruit in jus vocatio, ratione temporis incongrui, ut quia tempus eſt feriarum, in honorem Dei, ſive ſolennes, ſive repentinæ illæ ſint, quarum imperator meminit. *l. omnes dies C. de feriis.* Itidem, & ratione, loci, ſi in aliquem inhoneſtum locum adeſſe juſſerit judex, vel arbiter, impunè enim ei non parebitur. *l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ff. de Arbitris.* Ut nec tunc, cùm locus, ad quem vocatur, præſentiam venienti periculoſam facit. *l. 2. ff. ſi quis cautionibus.* Similiter hæredes, parentes, liberi, conjunx, agnati, cognati, affines, aut, fidejuſſores defuncti, ante nonum diem conveniri, aut quocumque modo inquietari, aut aliqua admonitione pulſari, aut in judicium vocari non poſſunt, ſive debiti gratiâ, quod à defuncto deſcendit, ſive alterius

cujus-

cujuſcunque cauſæ nomine ad memoratas perſonas ſpecialiter pertinentis. *§. hæc autem. verſic. ſancimus. in Auth. ut cum de appellat. cognoſc. Collat. 7.* Iſtis ſiquidem caſibus, vocatus ſi abſit, de contumacia accuſari nequit, nec pœnam contumaciæ patitur, quem majoris cauſæ occupatio defendit. *l. contumacia. verſic. pœnam, ff. De re judicata.* Itaque cum citatio ſit fundamentum & principium judicii, *Spec. tit. de Citatione. Bart. in l. 1. ff. de in jus voc. & in l. probatam. C. de ſent. & inter loc.* Circumſpecti Advocati eſt proſpicere, ne quid hac parte peccetur: alioqui in portu (quod dici ſolet) naufragium facturi. Denique illud quoque providebit, ut citatum, ſi per ſe, vel alium legitimo mandato munitum, non compareat, de contumacia accuſet, non contentus, ſi quiſquam Advocatorum dicat, ſe paratum eſſe cauſam vocati nomine continuare, ac certiorem illum facere, ut compareat, vel mandatum legitimum tranſmittat. Tales ſiquidem continuationes nullius momenti ſunt, ac ſi admittantur, impediunt ſæpè, ne adverſus reum, ſecunda

Digitized by Google

dâ vice vocatum, & abſentem & de ſecunda contumacia accuſatum, per proviſionem (intendit) vulgo dictam, ſententiam obtineat, propter p,imæ citationis vitium atque defectum, quod multoties accidisſe Advocatis, vidimus, tertiam citationem impetrare & exequi coactis, non ſine maximis clientis ſumptibus. Proinde cauti Advocati erit, operam dare atque proſpicere, ne Citatio ex aliquo defectu, vel temporis, locorum vel perſonarum, vel vitioſæ executionis, (quam Galli **Exploict** appellant) corruat. Ea ſiquidem ſi reddatur invalida ac nulla, omnia quæ poſtmodum ſuperſtruuntur, atque inde dependent, ſunt nulla, *gloſſ. in l. accuſatoribus, C. de Accuſat. quam ſequitur Bald. in c. ſi clericus.* 1. *col. de pace ten. in l. cum fratrem. C. de his quib. ut indignis. & conſ.* 173. *lib.* 3. *Hipp. de Marſ. conſ.* 64. *Cantiuncula conſ.* 72. *num.* 71. & citatus comparere non tenetur, & ſi comparuerit, poteſt ſinè licentia recedere quandocunque impunè, juxta ea quæ tradunt D.D. Andr. Barb. in c. conſuluit. De offic. deleg. Hipp. de Marſ. conſ. 38. vol. 1.

Obſervatio.

CAP.

Cap. XV.

Quæ ſint partes Advocati in defendendo Reo.

SUperiori capite diſſervimus, quæ ſint Advocato perpendenda, Citationem clientis ſui nomine petenti, ne in inutiles ſumptus eum conjiciat. Nunc quomodo Reo legitimè citato, & comparenti conſulere ac ſubvenire debeat, excutiendum venit. Et ante omnia utique examinabit, an cliens defenſiones exceptionesq́ue legitimas habeat, easq́ue probare poſſit: Reus ſiquidem excipiendo fit actor, & non minus ad probationes tenetur, quàm actor. *l. in exceptionibus ff. de probation.* Deinde inquiret, Utrum Actoris Advocatus veſtem nuptialẽ habeat, id eſt, legitimo mandato, & nomen conſtituentis, & conſtituti & judicis, & adverſarii, & cauſam & clauſulam ſubſtitutionis & ratihabitionis continente, *l. ſi procuratorem. ff. de Procuratoribus cap. mandato. eod. tit.* munitus in judicio compareat, cauſam acturus. Nam ſi eo deſtituatur, aut requi-

requiſitus mandatum exhibeat, juxta Ordinationem 20. Decembris 1541. promulgatam, & ultimâ Novembris 1602. renovatam, non confectum, à limine judicii repellendus erit. Alioqui enim ſi de defectu mandati validi non exceperit, & absque tali mandato, alieno nomine litigantem admiſerit, reddetur proceſſus retro nullus: quinimò & ſententia deſuper lata erit nulla. Idem & in Advocato Rei eſt obſervandum, ne judicium reddatur illuſorium. Quód ſi de mandato utriusque legitimo appareat, Reus conventus reliquas exceptiones, ſibi contra libellum Actoris competentes, ſimul & ſemel juxta Curiæ conſtitutionem 27. Octobris, Anno 1554. publicatam, & ult. Novembris 1602. renovatam, proponere debet. Illud autem proſpiciet Advocatus Rei, ne hominem peregrinum, immobilia non poſſidentem, vel alium quemcunque, non præſtitâ pro litis expenſis cautione admittat, ſed oppoſitâ ante litis conteſtationem exceptione eum repellat, poſtmodum fruſtrà oppoſiturus. Deinde ut exceptiones,

27. Octobris 1554

Digitized by Google

nes, tam declinatorias, quàm recuſatorias ac dilatorias, ante litem conteſtatam objiciat, poſteà fruſtrà priores duas oppoſiturus. Dilatorias autem ſi poſt litem conteſtatam oppoſuerit, in mulctam libræ auri ex conſtitutione Imperatoris incurret, *l. ſi quis Advocatus. C. de Except.* niſi inopinató ſupervenerint, ex diſpoſitione juris, *l. 2. C. de conſort. ejuſdem litis c. inſinuante. De offic. delegati.* Peremptorias veró intentionem perſequentis ſemper perimentes ac obſtantes, poſt litem conteſtatam oppoſiturus. *l. pen. & fina. C. de Except. l. peremptorias. C. Sent. reſc. non poſſe.* Quod ſi anomalæ ſint, quæ & mixtæ dicuntur, tam antè, quàm poſt litis conteſtationem, opponi poterunt, quales ſunt: Excommunicationis Eccleſiaſticæ vel imperialis, falſi procuratoris, inepti libelli, & quæcunque oſtendunt, judicium nullius eſſe momenti. *l. licet C. de Except.* Ut autem ordo in iis omnibus ſerventur, ab exceptione declinatoria (niſi per contumaciam Reus, ab ea proponenda excluſus ſit, quód Curiæ ſtylo receptum eſt) initium facere, deinde

ad

Digitized by Google

ad recuſationem judicis progredi debet. Inter quas ea eſt differentia, quod priori propoſita, judex cognoſcit, an ſua ſit jurisdictio: quoniam non eſt privata ſed publica res, cujus inſpectio ſeparata eſt à perſona judicis *l. 2. §. ſed ſi dubitetur. ff. De judiciis. l. ſi quis ex aliena- ibidem.* Poſteriori veró arbitri cognoſcunt de ſuſpicione, aut ſi plures ſint judices, collegæ ipſius, non autem arbitri. Quód ſi vero judex, contemptis exceptionibus incompetentiæ, procedat in cauſa, ſtatim appellabit Advocatus: quód ſi omiſerit, judicem tacitè & reipſa exceptiones rejicientem, approbare cenſebitur. *c. ex parte. De Appellat. c. ſi à judice. eod. tit. lib.* 6. Totam autem Exceptionum materiam hoc loco tractare, non eſt noſtri inſtituti, cùm ea à viris doctiſſimis ſummisque Practicis, Speculatore, Oldendorpio, Vindelino, Schelling, Schenck, aliisque latisſimè ſit pertractata, è quibus plena (quod dici ſolet) manu petere licet, ſed tantùm digito quaſi demonſtrare, quod ſit ſolertis Advocati officium in Reo defendendo, cujus vel maximè

mè intereſt, coram incompetenti aut ſuſpecto judice non litigare. *l. apertiſſimi, C. de judiciis.*

Cap. XVI.

De Recuſatione ſeu Rejectione Iudicis.

SI cum perfectis viueretur, & omnes judices tales eſſent, quales Jethro à Moſe volebat eligi, nimirum, *Viri potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderunt avaritiam*, ſimiles illi juſto, quem Flaccus poëta deſcribit, quem, *Nec ardor civium prava jubentium, Nec vultus instantis Tyranni Mente quatit ſolida. Et ſi fractus illabatur orbis, Impavidum feriant ruinæ.* Si tales (inquam) eſſent judices omnes, hæc Exceptio, in judiciis, litibusque exercendis locum non haberet: omnibus ſibi perſuaſum habituris, nihil eos facturos, quod legibus, æquitatique repugnat, nulla ſpe, nullo metu, nullo odio, vel amore, ne latum quidem unguem (ut habet adagium) receſſuros ab eo, quod judicem integrum, incorruptumque deceat. Sed cùm homines ſint, corruptelæ ac peccato ex lapſu primi parentis obnoxii

obnoxii,& concupiſcentia ad malum ſollicitante depravari, inordinata aliqua affectione transverſim rapti, nonnunquam ab eo quod rectum eſt, legibusque conſentaneum, delabuntur atque deflectunt: Hinc factum, ut legiſlatores litigatoribus, ex cauſa legibus probata, judices etiam ordinarios, tanquam ſuſpectos rejicere ac recuſare permiſerint. *c. licet ex ſuſcepto. De foro compet. c. cum ſpeciali De Appellation. cap. ſuſpicione. De offic. deleg*-Verùm enimveró, cùm iſta récuſatio plerumque ingrata ſit judicibus, neque ex qualibet cauſa permiſſa, Advocatus providus cauſas ſuſpicionis à cliente ſuppeditatas, diligenter examinabit, & ſi illegitimas perceperit, clientem ſuum ab iis proponendis dehortabitur, ne ſi eas rejici contingat, parum propitium poſteà judicem experiatur. Quod ſi veró juſtas, legitimasque, quales oportet eſſe juxta interpretes, *Ang. & Alex. allegantes alias deciſiones in l. quia poterat, ff. Ad Senatus conſul. Trebellian.* deprehenderit, forti animo, nulla odii, quod ſibi conflaturus eſt, ratione

ne habita, eas proponere, Curiæque ſupplici libello porrecto (in ſcriptis ſiquidem, non viva voce exprimendæ ſunt, juxta ea quæ tradunt DD. *Iac. Butrig. Ang. Salyc. Fulgoſ. in l. cum ſpecialis C. de judiciis.*) ſpecificè declarare debet, *Alex. conſ.* 154. *lib.* 5. *Dec. conſ.* 20. ac petere, ne in perrogandis Conſiliariorum ſententiis, iſtorum qui recuſati ſunt, habeatur ratio. Illud autem in confeſſo eſt, eam ante litem conteſtatam eſſe proponendam: nam lite conteſtata non admittitur, niſi cauſas ſuſpicionis poſtmodum obortas eſſe, ac ad ſuam notitiam, lite jam conteſtata perveniſſe, litigator jurejurando affirmare paratus ſit. *l. non diſtinguemus. §. cum quidam arbiter. ff. De Arbitriis. l. Iulianus ait. ff. De judiciis, c. inſinuante, De offic. deleg. DD. in l. apertiſſimi C. de judiciis. Bart in l. quidam conſulebant. ff. De rè judicata. Cantiuncula, conſ. x. num* 10. Quo caſu & poſt concluſionem in cauſa proponi poſſe, ſtylo hujus Curiæ receptum eſſe, Advocati non ignorant. Quo ordine veró proponenda ſit, ſuperiori capite quoque declaratum eſt. Ne autem temeritatis

tatis incuſari posſit, qui judicem recuſare prętendit ut ſuſpectum. Advocato illius perpendendum eſt, an id facere expediat, ne clientem in aliquod diſpendium incidere contingat: præſertim ſi tales ſint ſuſpicionis cauſæ, quæ judicis exiſtimationem aliqua labe aſpergant, ut puta ſi eum adverſario nimis familiarem faventemque eſſe, ſi pecuniâ corruptum, ſi animi ſui motum diſputando aliis præſentibus, detexiſſe impingat: Siquidem ſi poſteà in probatione deficeret iſte proponens, gravisſimæ injuriarum actioni ſemet involveret, & judicem ex injuſta cauſa, aut non probata recuſatum, ſemper inimicum experturus eſſet. Proinde advigilare debet Advocatus, ut excuſſis probationibus clientis, ſi quas habet, expendat, quid facto ſit opus. Ante omnia autem ſi quid iſtiusmodi proponendum arbitretur, ut de ſpeciali mandato ſibi proſpiciat, curare debet Advocatus, aut libellum ſuſpiciones complectentem, Curiæ porrigendum, clientis manu ſignatum exhibere debet, ne ſiniſtrâ eum opinione gravari contingat. Jam veró

cùm

cùm variæ ſuſpicionum cauſæ jure proditæ ſint, operæ precium nos facturos arbitramur, ſi eas hoc capite obiter complexi fuerimus: Et primùm quidem nemo ignorat, qui praxim forenſem vel à limine ſalutavit, judicem tam ordinarium, quàm delegatum recuſari poſſe, ſi alterutri litigatorum vel conſanguinitatis, vel affinitatis vinculo conjunctus ſit. *c. inſinuante. De offic. delegati.* Quod ipſum tamen non ſimpliciter procedit. Nam ſi remoto gradu, veluti ultra tertium, alterutrum ex litigantibus attingit, certum eſt, eam cauſam ad recuſandum judicem ùt ſuſpectum non ſufficere: præſertim in Friſia patria noſtra, in qua ad tertium gradum excluſivè, conſanguinei, affineſque (iſtorum ſiquidem par eſt conditio) judices eſſe non prohibentur. Sed cùm diverſarum nationum non eadem in hoc articulo ſit conſuetudo, non cenſemus opus eſſe, huic rei diutius immorari. Ad alias veró ſuſpicionum cauſas quod attinet, dici poſſe videtur, eaſdem fermè cauſas, quæ in reprobandis teſtibus allegari ac proponi ſolent, in recuſando judi-

ce

ce quoque locum habere. Quemadmodum enim teſtem à dicendo teſtimonio repellit ſi parens, *l. teſtis idoneus ff. De teſtib. l. parentes C. eod. tit.* ſi filius, *l. lege Cornelia. ff. De injuriis.* ſi frater, *l. pen. ff. eod. tit.* ſi maritus, *l. 2. C. eod. tit.* ſi domeſticus, *l. 3. in princ. ff. eod. tit.* ſi commenſalis, ſi inimicus, *c. accedes. ut lite non conteſtata.* ſi dominius, ſi vaſallus, ſi inimici mei familiaris & amicus, ſi ſocius, ſi Advocatus, ſi procurator ſit: Ita quoque prædictæ cauſæ judicem ſuſpectum reddunt; Quibus & aliæ adnumerantur à Speculatore, aliiſque Practicis, veluti ſi directè, aut indirectè; emolumentum litis aut aliqua portio, ad judicem ſpectet: Item ſi ſimilem aliquam litem habeat jam motam vel veriſimiliter movendam: Verendum enim foret, ne cum alterius detrimento ſuæ cauſæ præjudicium aliquod conſtituere vellet, Item ſi litem cum alterutro litigatorum foveat, *l. propter litem. ff. De Excuſat, tut. Auth. ſi curatoris. C. qui dare tut. Cur.* vel habuerit jam finitam. Praterea & is ut ſuſpectus reputabitur ac recuſabitur, quem alteruter

ex litigatoribus (utriusque ſiquidem conſenſus requiritur) ſibi dari Judicem petierit, quod mali exempli eſſe, & ad-verecundiam quoque judicis pertinere reſpondit Calliſtatus *l. obſervandum. ff. De judiciis.* Conſimiliter & is ut ſuſpectus recuſabitur , qui ſemet ingeſſiſſe , & ut Judex daretur, procuraſſe probabitur. *l. quæ omnia ff. de Procuratoribus.* Iſtis ſiquidem cauſis ſpecialiter expreſſis atque probatis (quod omninò requiritur, cùm ſola allegatio non ſufficiat, *c. ſuſpicionis. De offic. delegati c. cum ſpecialis. De Appellat.*) Meritó legibuſque permittentibus , tanquam ſuſpectus à dicenda ſententia repelli poterit, ſive Ordinarius ſive Delegatus judex fuerit. Quod usque adeó procedit, ut dicatur, Imperatori nihil magis cordi eſſe, quam ut ſine ſuſpicione, omnes lites peragantur, & tractentur, *l. apertiſſimi C. de judiciis*, Uſque adeo quidem, ut etiam ab imperiali numine dati judices recuſari permittantur, *d. l. apertiſſimi.* Quimnimò receptum eſſe interpretes dicunt, quôd nec Princeps tollere poſſit facultatem recuſandi judicem,

gloſſa

gloſſa in c. ad hæc. De Reſcriptis Dec. c. quoniam contra De Probat. Quæ recuſandi judicem licentia, tantum favorem ob id in libera repub: ſemper habuit, ut Plinius Secundus in Panegyrico Traiano Imperatori dicto, tanquam libertatis certiſſimum ſignum ac Imperatore clementiæ ac lenitatis verum Τεκμήριον referat, quod recuſari judices à litigatoribus, absque ullo metu ac offenſa potuerint, etiam in cauſis fiſcum concernentibus, cujus nunquam malam eſſe cauſam dicit prædictus Plinius, niſi ſub bono Principe. Ejus hæc ſunt verba: *Sors & urna fiſco judicem adſignat, licet rejicere, licet exclamare, hunc nolo: timidus eſt, & bona ſeculi parum intelligit: Illum nolo, quia Cæſarem fortiter amat: Eodē foro utuntur Principatus & Libertas.* Proinde nec judices, qualescunque ſint, iniquè ferre debent, ex juſta cauſa ſe recuſari, nec Advocatus absq; reprehenſione clienti hac in re deeſſe poterit, cùm non ignoret, recuſatione interpoſita proceſſum poſteà habitum, ipſo jure nullum eſſe, *juxta Innoc. Abb. & alius in c. cum ſpeciali de Appeſil-*

lat. Alex. conſ. 89. *vol.* 1. etiamſi non ſit appellatum.

Cap. XVII.

De libello, reſponſione, reliquisq́ proceſſus partibus ſeu ſcripturis.

IAm veró ſi contra Citationem emiſſam judicisq́; qualitatem quod vel in competens vel ſuſpectus ſit nullis exceptionibus locus ſit amplius, ſed lis ſuo tramite omnio decurrere debeat: Advocatus Actoris libellum, actionem & futuræ litis ſpeciem complectentum, edere debet in judicio, ut Reus coventus deliberare queat, cedere an contendere velit. Dabit autem operam Advocatus, ut factum cauſamque aptam quæ medium eſt concludendi, & ex qua ſequi poſſit condemnatio, claris aptisque verbis, omni dubio & obſcuritate carentibus, in libello, per articulos ritè diſtincto, juxta Curiæ
20. *Decembris* 1541. Ordinationem 20. decembris anno 1541. publicatam, & ultima Novembris

vembris 1602, renovatam & Enchiridio Statutorum inſertam, proponat, ſubjecta competenti concluſione. Narratio ſiquidem & concluſio demonſtrant, qualis actio propoſita ſit. Et cùm libellus ſit ſubſtantiale fundamentum litis, uſque adeò, ut eo ad nihilum redacto, proceſſus reddatur nullus, *c. examinata. ibi Felin. De Iudiciis, & D. D. c. 1 de libelli oblat.* providere debet Actoris Advocatus, ut libellus ſit aptus, omniq́ue ex parte abſolutus atq́ue perfectus: Nam ex vitioſa petitione Actor obtinere nequit, licet probatio exquiſitiſſima ſubſecuta ſit. Proinde Advocato Rei conſiderandum eſt & inquirendum, an libellus non aliquo reſpectu impugnari & ſubverti poſſit, Nam illa exceptio ineptitudinis, vel incertitudinis, generalitatis, obſcuritatisq́ue libelli, in qualibet judicii parte, atque adeò & poſt ſententiam opponi poteſt: *Iaſon in l. ſi patronus ff. De Iurejurando. Bald. in l. Exceptionem. C. de probat. Maranta in ſpec. aureo, parte 6. § novum membrum, nu. 5. Panor. in d. c. examinata, nu. 3. & 4. Dec. conſ. 152.* Quinimò Judex ex officio talem li-

bellum ineptum lacerare ac rejicere tenetur, *Baldus in l. final. C. de annali except. gloſſ. & DD. in l. 1. ff. de offc. Aſſ.* Ad hæc proſpicere debet Advocatus actoris, ne quid libello inſerat, clienti ſuo damnoſum: habetur enim pro confeſſione judiciabili, quæ contra Actorem probat: Quod tum procedit, ſi reus talia narrata libello comprehenſa, acceptaverit; ſecus ſi contradiverit: Eo ſiquidem caſu iſtiusmodi narrata confeſſionem induentia, non nocent narraati & confitenti, juxta ea quæ tradit Baldus, *l. ſi magnum. C. Qui accuſare non poſſunt. l. 1. C. de confeſſis.* qui dicit ex libello negato neminem ſe fundere poſſe. *Pariſius conſ.* 115. *lib.* 1. *num.* 31. Denique providere debet, ne clauſulam illam ſalutarem omittat: Peto mihi jus juſtitiamque adminiſtrari, omni meliori modo ac via, &c. Quæ ejus eſt efficaciæ, ut videatur litigans omne jus ſuum qualitercunque competens, in judicium deduxiſſe, juxta communem Doctorum opinionem. *in c. cum dilectus. de ord. cog. c. 2. de offic. ord. Iaſon in* L. *petens. C.*

de Pa-

de Pactis. Ang §. omnium. inſtit. De Actionib. Imo operatur & efficit iſta clauſula, ut judex in judicando ſolùm rei geſtę veritatem, que ex actis conſtet, non petitionem Actoris reſpicere debeat, prout tradit Guido Papa, *ſcon. & 49.* Dicens, quod propter hanc clauſulam judex potiùs reſpicere debeat ad jus partis, quàm ad Actoris petitionem. Cujus virtute etiam expenſas, licet non petitas, judex adjudicare poteſt, ut inquit Mynſingerus, *conſilio* 16. *num.* 49. & ſententiam ſuper ineptu libello quoque ferre, juxta ea quæ tradunt doctores diverſis locis. *Abbas in d. cap. cum dilectus. Socinus conſ.* 39. *parte prima. Iaſon in d. l. petens. Ang ſin d. §. omnium. Felyn. c. cum ſuper De offic. delegat. Innoc. in c. examinata.* Imò tantæ potentiæ eſt prędicta clauſula ut ſiquis poſſeſſorium intentaverit cum d. clauſala, *etiam in petitorio obtinere poſſit, DD. in d. c. cumdi lectus. Felyn. in c. licet Hely*, De Simonia. Iaſon l. naturaliter nihil commune, *De Acq. poſſ.* Quemadmodum autem à libello abeſſe debet omnis obſcuritas, generalitas & incerti-

certitudo: ito quoque reſponſio Rei omnibus prædictis vitiis carere debet, & elapſo trium ſeptimanarum termino, preciſè tradi & exhiberi quæ non ſolùm claris aptisq; verbis litis conteſtationem inducentibus, articulisque diſtincta (proud de libello antè relatũ eſt:) ſed quolibet articulo unum tantùm factum complecti debet: quod & Ordinatione magnis Conſilii apud Mechlinienſes cautum reperitur, ſub Tit. de Advocatis & Procuratoribus, artic. 9. ac inſuper ad ſingulos libelli articulos rotundè & categoricè, vel confitendo, vel negando non quidem generaliter, ſed ſpecificè reſpondere Reus tenetur, alioqui vi ac poteſtate Ordinationis ultima Novembris 1602. promulgatæ ac Enchiridio Statutorum inſertę, pro confeſſis omnia habebuntur quæ ita refutata non fuerint. Quod autem de trium ſeptimanarum ſpacio in iis exhibendis pręciſè obſervando antè dictum eſt, locum habet, niſi cauſa aliquo privilegio ſubnixa, breviori termino in judicio ex Curiæ Decreto tractanda peragendaque veniat: ut eſt Alimentorum, Matrimonialis,

Merce-

Mercedis non ſolutæ cauſa, ac ſimiles, in quibus octiduum præfinitum eſt. Quod ſi proviſio locum habeat, aut lis 50. aureorum Carolinorum ſumma minor ſit, juxta Curiæ conſtitutionem exemplo reſpondere reus, ac intra octiduum litem peragere tenetur: Quod & in aliis cauſis locum habet, in quibus de plano, & ſine figura judicii, ſummariè ac ſine ſtrepitu proceditur; in quibus ſufficit petitionem Actoris, viva voce factam, actis inferi. *Clementina, ſæpè. De re judicata.* Quód ſi verò materia tam ſit lata, & diffuſa, variiſque circumſtantiis usque adeò implexa ac involuta, ut libello reſponſioneque concludi nequeat, ſed omninò replicandum, duplicandum, aut ulterius quoque ſcribendum ſit, utriuſque partis Advocati proſpicient, ut in proceſſu omnia facta, quibus probatis, victoriam ſe conſecuturos confidunt, aptè diſtinctéque proponant; nulliſque repetitionibus ac ſuperfluis verbis utantur, quod βαττολογία dicitur. Nam interlocutione judicis ad probandum admiſſi, non alia factà probatoriis articulis comprehendere

permittuntur , quàm quæ in proceſſu ante ſententiam interlocutoriam propoſita, atque narrata reperiuntur, excluſis tamquam impertinentibus, quę poſtmodum articulis inſerta ſunt, quorum in proceſſu nulla facta fuit mentio, prout Ordinatione Curiæ 20. Decembris, Anno 1541. promuigata, & ultima Novembris, 1602. renovata, cautum reperitur. Atque eò ſpectat proteſtatio ex ſtylo Curiæ; interrogatoriis pręmiſſa, de impertinentibus non admittendis valde utilis & neceſſaria. Ea ſiquidem efficit, ut eorum in decidendis litibus, judex rationem nullam habere poſſit ac debeat. Prædicta autem conſtitutio eam recipit limitationem, niſi petitâ adverſus omiſſionem in integrum reſtitutione, (quæ ex-probabili cauſą indulgetur) aliter diſpoſitum fuerit: Neque enim quiſquam legitimis probationibus defenſionibusque facilè ſecludendus eſt, vel præcipitandus: quòd pręcipitatio ſit juſtitiæ noverca, Poſtremó illud quoque pręcavebunt Advocati, ne in Quadruplicatione ulla inſtrumenta exhibeant; Id enim Curiæ vetat ordina-

dina-

dinatio, 15. Martij, anno 1597. publicata. Quód ſi fecerit Reus, poterit Actoris advocatus, licet in cauſa concluſum ſit, ea refutare, ptęciſà contradictione ejus qui hoc fecit. Porró & illud vitabunt Advocati, ne prolixitate ſcribendi vel adverſarium obruant vel Judici tenebras offundant, memores ejus, quod rectiſſimè Baldus dixit, tantum valere unum verbum effectivum, quantum mille. Qua parte, ab aliquibus Advocatis, pluribus adhinc annis valdè peccatum eſt. Tempore quo nos relictâ Mechliniâ praxin in patria exercere cœpimus, anno 1572. Advocatos hujus Curiæ, viros canicie venerandos, Juris ſcientiâ, & praxis peritiâ pręſtantes, prudentia morumq́ue gravitate conſpicuos, fideq́ue propè ſingulari, quorum nemo in vivis nunc eſt, ab iſta prolixitate alieniſſimos fuiſſe vidimus, quam illi tanquam peſtem juſtitiæque remoram, averſabantur: quorum aliqui in cauſis gravioribus nos ſæpè hæſitatione liberarunt, ac conſilio inſtruxerunt ignorantiam noſtram. Quam ipſam prolixitatem ut obſcuritatis

matrem, à judiciis pellendam fugandamque, sereniſſimus ac potentiſſimus Angliæ, Scotiæ, Hiberniæque Rex Iacobus, ejus nominis I in dono Regali ad filium diſertis verbis monet, neque immeritó quidem, cùm veritas ſimplex ſit, quæ fuco coloribusq́ue non eget, paucisq́ue declarari poteſt: unde & ſuſpecta judicibus iſta prolixitas plerumque ſolet eſſe. Quæ quidem nimia prolixitas Edicto prædicto cauſam dedit anno 1597. promulgato, quo centeſimum articulorum numerum, & quadruplicationem, abſque Curiæ permiſſione, libello ſupplici impetrata, excedere non licet; ſed ut illa prolixitas, ita & alii complures abuſus, hoc ævo nimis maligno, in praxim hujus Curiæ irrepſerunt, quibus tollendis reſecandisq́ue, Ordinationibus diverſus, ultima Novembris 1602 promulgatis, aliquatenus proſpectum eſt: Nos certè cùm Plinio ſecundo Epiſtola ad Maximum lib. 9. fateri cogimur, deſciviſſe nos à conſuetudine parentum, aqud quos omnia diſpoſita, moderata, tranquilla, majeſtatē loci pudoremq́, retinebant.

Quod

CAP. XVIII.

Quod ſit officium Advocati in proceſſu concludendo ac inſtruendo ante ſententiam interlocutoriam.

PRoceſſu ut antè retulimus, ad concluſionem perducto, Advocatorum partes ſunt, eam in inſtruendo curam diligentiamque adhibere, ut facta, cum originalibus ſcripturis (gallicè **minutes** vocant, practici) collatione, inſpiciant, num in deſcribendo alicubi erratum ſit ab amanuenſibus Curiæ, & ſi errata vitiaque deprehenderint, ea ſeduló corrigant, & per articulos aptè numeris diſtinctos notent, ſuaque ſubſcriptione munitum Graphæo Curiæ; aut illius vicario quem Actuarium appellant, actis inſcribendum adnotandumque porrigant. Si enim ſecus factum fuerit, facilè fieri poteſt, ut totus proceſſus intercidat, quod aliquando accidiſſe conqueſtos fuiſſe Advocatos, quorum intererat, audivimus. Certè

tè Curiæ ordinatione nuper publicatata, injunctum eſt Advocatis, ut prędictis ſolemnitatibus adhibitis, proceſſus inſtruant, inſtructosque debito loco collocari ac reponi procurẽt, adnotatione prius facta, quo die, menſe, ac anno, aliis proceſſibus acceſſerint. Omninó autem ſollicitè cavere debent, ne concluſo proceſſu in judicio, eum inſtructuri aliquod inſtrumentum in proceſſu non exhibitum, nec à parte adverſa antè viſum, repertorio adjiciant ac infarciant. Id enim non tantùm permiſſum non eſt, lege prohibente, ſed prorſus pugnat cum fide boni viri, qualis vel maximè eſſe debet Advocatus. Nulla enim injuſtitia major excogitari poteſt, quàm ſi operam det & ingeniti nervos omnes intendat advocatus, ut quo jure, quàve injuria, adverſarium circumvenire atque ſupplantare poſſit, ad obtinendam cauſæ victoriam. Quinimó ſi machinationibus callidis technisque reprobatis, advocatus ſententiam pro clienti ſuo conſecutus fuerit, ad reſtitutionem tenetur, ſive in ingreſſu litis, ſive poſtmodum cliẽtem ſuum injuſtam fovere cauſam de-

deprehenderit, non minus quàm ſi per imperitiam aut negligentiam cauſâ juſtâ cliens ceciderit, utroque enim caſu tenetur Advocatus ad reſtitutionem, ut dictum eſt *Alberic. in l. 1. C. de ſuffrag. Hoſt. in ſumma de Advocato. § fin. verſ. tenen. Spec. eod. tit. verſ. qui ſi per imprud.*

CAP. XIX.

De Interlocutoria Iudicis ſententia.

PRoceſſu concluſo, & juxta Curiæ ſtylum inſtructo, conſueverunt aliqui Advocati, ad præcidendas moras, & ut eo citiùs ad probationes proferendas admittantur, ſuo periculo (etiam refragante adverſario) petere, proceſſum Interlocutione judicis terminari, parteſque ad probandum admitti. Id quia periculo non caret, cautè advocatus in eo negotio verſari debet, non ignarus, quód ſi Curię, proceſſum poſteà cenſenti ſecus viſum fuerit, non impunè laturus ſit. Vidimus enim noſtro tempore, Advocato magni nominis, duarum

duarum librarum Flandricarum mulctam irrogatam fuiſſe, quód proceſſum in ſactis conſiſtere adſeveraſſet, & ſuo periculo interlocutionem judicis delegati, intervenire procuraſſet, quem Curia ad inſtantiam Advocati partis adverſæ poſtmodum abſque interlocutione terminari potuiſſe deprehendebát & definiebat. Tutius itaq; fecerit Advocatus, ſi Curiæ cenſendum proceſſum obtulerit, ejusq; diffinitionem expectaverit, niſi res tam ſit manifeſta ut Advocatus quoq; partis adverſæ; facti eſſe quæſtionem declaret. Quod ſi per malitiam id fecerit, ut eâ viâ terminationi litis remoram injiciat, ac adverſarium fruſtratoriis dilationibus detineat impediatque, certus eſſe debet Advocatus, graviſſimè Deum, omnis injuſtitiæ, doli fraudisque hoſtem, offenſum iri, atque ſe ad expenſarum damnorumque & ſalarii proprii non tantùm in foro poli (ut loquuntur) ſed & foro fori reſtitutionem teneri. Illud autem ſui eſſe officii Advocatus intelligere debet, ut Interlocutione judicis facta, & partibus ad probationes inferendas admiſſis, ſtatim clientem

tem alibi commorantem certiorem faciat, eumque moneat, ut primo quoque tempore ad ſe veniat de articulis concipiendis probationibusque præparandis communicaturus, non ignarus, Ordinatione Curiæ nuper renovata, Enchiridióque Statutorum inſerta, primam dilationem à die latæ ſententiæ Interlocutoriæ initium capere ac labi, licet in judicio ab Adverſario nulla ſit facta interpellatio. Quod Advocatus omittere & negligere minimè debet, cùm & clientis interſit ſcire, & ille qnoque eo nomine ſalarium percipiat.

CAP. XX.

De Dilationibus probatoriis.

CUm objectum, finis ſcopùsque Advocationis ſit juſtitia ſacroſancta, circa quam verſatur cauſarum patronus, eàque ſit unicum reip. vinculum idque fortiſſimum, quo concordia civium colligatur & continetur, qua ſublata nihil cuiquam exploratum eſſe poteſt, quid ſuum, quid alienum ſit, teſte Cic. *In Oratione*

Digitized by Google

tione pro Ceinna. Illud advocatus ſibi perſuaſu mehabere debet, nihil tam ad officium ſuum pertinere, quàm ut lites incolarum ſibi commiſſas quàm citiſſime ad finem perducat. Quod tum tuturum eſt, ſi dilationibus ad probationes producendas jure conceſſis, præcidendis decurtandiſque invigilet. Quorſum enim dilationum temporibus, duobus videlicet menſibus elapſis, tertiam ſibi dilationem concedi poſtulat Advocatus, teſtibus in provincia commorantibus, qui prioribus duabus currentibus nullam diligentiam præſtitit, ſed in utramque (ut dici ſolet) aurem dormivit? Quorſum adverſus non unius aut alterius, ſed trium quoque terminorum lapſum in integrum reſtitutionem poſtulat, is qui prioribus currentibus ac labentibus, ne diploma quidem (*Commiſſionem* vocant,) nedum Citationem ad teſtes ſuos evocandos requiſivit? Illud extra controverſiam eſt, Advocatos ea de cauſa peſſimè audire, atque falſiſſimè à populo traduci, quód datâ operâ plures & ſuperfluas dilationes, ſine clientis quoque mandato, ad

ad fatigandum adverſarium & lites protrahendas ſibi concedi poſtulent. Profectò fateri oportet, eos, qui malitiosè hoc ſtudent, contra jurisjurandi religionem, in conſcientiam & viri boni officium peccare & delinquere, cùm quantum in ſe eſt, reipub. tranquillitatem, civiùmque concordiam convellant atque conturbent. Interim tamen nolim ea, quæ dicta ſunt, ita accipi, quaſi cuiquam author eſſe cupiam, ut adverſarium ſuum ſi probationibus ſecludat: Scimus enim favorem habere probationes, quibus cauſa inſtruitur atque allegata in proceſſu docentur, earùmque non anguſtandam, ſed ampliandam eſſe facultatem, ut loquitur Imp. *l. quoniam C. de hæreticis & Manichæi*. Sed id tantùm improbamus, ac bonæ fidei neutiquam congruum eſſe teſtamur & declaramus, ſi quis ex compoſito cum cliente ſuo hoc agat, ut finem litis protelando ac differendo, partem adverſam morâ longâ ſumtibùsque fatigatum vel ad deſerendam litem, vel tranſigendam velit nolit compellat adigàtque. Illud enim à viro bono, qualis Advocatus

tus eſſe debet, quam remotiſſimum eſſe debere nemo vel micâ conſcientiæ præditus, diffitebitur. Facit enim talis Advocatus contra legem charitatis, facit contra leges & Ordinationes publicas, quibus jurejurando obſtrictus eſt, denique contra juris præcepta quod profitetur: Neque enim quidquam ab honeſtate tam eſt alienum, quàm facultates proximi, iſtiuſmodi malis artibus technisque atterere & peſſundare. Quód ſi veró alteruter ex litigatoribus, elapſis dilationibus tribus, teſtes ſibi producendos arbitretur, ſupplici libello Curiæ porrecto expreſſis impedimenti cauſis, aliquod ſibi tempus indulgeri petet, ac re in contradictorio judicio ventilatâ & diſputatâ, Curia ſi poſtulationem requirentis rationibus ſubnixam compererit, aliquot dierum ſpacium non gravatè concedet, ne quem à probationibus ſecludi contingat. Quam judicialem poſtulationem certis verborum formulis conceptam, *fiat Requeſt*, in judicio Curia conſuevit exprimere.

De

CAP. XXI.

De Poſitionibus, Articuliſque probatoriis.

QUoniam hujus Curiæ ſupremæ ſtylo receptum eſt, ut, antequam teſtes ad dicendum teſtimonium adhibeantur, utraque pars, jurisjurandi propter calumniam, niſi illius gratia facta fuerit) religione conſtringi poſſit, qua ſub nominis divini invocatione declarant & profitentur parte ad hoc citata, ſe credere juſtam eſſe cauſam quam perſequuntur, nihilque feciſſe, nec facturos eſſe, quo judicum integritas labefactetur, & veritatem candidè ſimpliciterque dicturos, nullis ſuperfluis dilationib. trahendæ litis gratiâ uſorus; Advocatus cavere ſummopere debet, ne clientem inſtruat, quid ad poſitiones articulóſque reſpondere debeat, ut condemnationem juſtam effugiat. Graviſſimè certè iſtiusmodi Advocati peccant, qui & jurisjurandi religionem violant, & Deum opt. max. juſtitiæ veritatiſque protectorem & vin-

vindicem, imó veritatem ipſam offendunt, inſupèrque clientem proprium mentiri docentes maximo ſeſe peccato involvunt. Quod ſi cliens inſtet ac urgeat, conſiliùmque petat, quid reſpondere debeat, ut victoriam obtineat, faciet Advocatus quod Joannes Baptiſta Caccialup. in Tractatu ſuo de officio Advocati, faciendum ſuadet, *quæſt.4.nu.* 15. ut dicat. *Si ſic reſponderis, perdes cauſam. ſi aliter & contra veritatem animam perdes.* Tenetur certè Advocatus, graviter clientem ſuum monere, & divini numinis iram vindictamque ob-oculos ponere & inculcare, ne contra veritatem reſpondeat, ſed ut purè ac planè, præſertim de proprio facto, absque ulla limitatione ac adjectione reſpondeat. Id ſi fecerit, Deo conſcientiam ſuam probabit & laudem bonumque nomen apud homines, etiam eos, qui mali ſunt, ſibi conciliabit. *Fides etenim in præſentia eos quibus reſiſtit, offendit, deinde ab illis ipſis ſuſpicitur atque laudatur*, teſte Plinio 2. *lib.* 3. *Epiſt. ad Minutianum.* Porró Advocatus, qui poſitiones articulosque conſcribit, id proſpicere quoque debet,

debet, ne nova facta in proceſſu non allegata articulis inſerat, ne ſingulis articulis amplius quàm unum factum complectatur: id enim vetat Curiæ Ordinatio 15 Martii 1597. promulgata ac Enchiridio Statutorum inſerta, ſub Rubrica de Advocatis, artic. 13. Quod & Ordinatione magni conſilii apud Mechlinam cautum eſt, artic. 34. ſub Tit. *Ordonnance et ſtil de proceder.* Sed nec articulos ita concipere debere, ut rudes ſimplicesque homines, per confesſionem, per verbum (*credit*) prolatam in captionem incidant, quod tum fieri ſæpè vidimus, quando præjudiciabilis aliqua qualitas, multis verborum involucris tecta, articulis inſerta reperitur, quam reſpondens, doli neſcius, in reſponſione ſua non excepit. Id ſiquidem Advocatus, ut vir bonus, ſalva conſcientia facere nequit, qui in eo, ut in reliquis proceſſus partibus, bona fide & ſyncerè verſari debet, ne quicquam admittere, quo clientis ſui adverſarius ſupplantetur, damnumque accipiat injuſtè. Verum enim verò cùm ipſæ poſitiones ab Actore conſcriptæ exhibitæque, contra

15. *Martij*, 1597.

tra eum tanquam confeſſum probent, *cap. finali de jurejurando.* adeó ut revocare talem confeſſionem tanquam judicialem nequeat, *Spec. Tit. de poſit. §. decimo. num.* 8. ſolicitè providebit Advocatus, ne poſitionibus articulisque ea complectatur, quæ clienti proprio præjudicare poſſunt: Producens ſiquidem poſitiones fatetur vera eſſe, quæ in illis continentur, *l. cum precum, C. de lib. conſ. l. tranſactione. ibi Bald. C. de Tranſact. Alex. conſ.* 71. *lib.* 1. Porró cùm aliqui Advocati conſueverint, parti adverſæ ac etiam teſtibus, ad articulos aut etiam interrogatoria reſponſuris, poſitionibus interrogatoriisque crimina complecti; quod videlicet vel perjurus, vel adulter, uel hæreticus ſit, & iſtis reſpondere non teneatur, erit Advocati partis adverſæ hîc officium, monere clientem ſuum, vel teſtem, ne tali poſitioni criminoſæ reſpondeat, alioqui enim ſi faſſus fuerit tale delictum, dictum illius nullius erit momenti, teſte Lanfranco, *Tit. de teſt. num.* 79.

De

Digitized by Google

CAP. XXII.

De Confeſſionibus.

REſponſione ad poſitiones articuloſque redditâ, prima cura erit Advocati, diligenter inſpicere quid clientis adverſarius reſponderit. Nam ſi confeſſus fuerit id, quod eſt intentionis fundamentum, ſalva res eſt: nec enim neceſſe erit, teſtibus producendis oleum operamque perdere: cùm nulla ſit efficacior probatio quàm propria confeſſio, *l. cum te. C. de Tranſact. l. generales. C. de non nu. pec. l. fin. C. de fideicom.* Confeſſio ſiquidem judicialis, ab omni onere probandi relevat: Imò confeſſi in jure pro judicatis habentur. *l. unica. C. de confeſſis.* Et ratio eſt, quia quodammodo ſua ſententia damnantur, *l. 1. ff. eod. tit.* atque ob id nullæ dicuntur eſſe partes judicantis in confitentes, niſi ut condemnet. *l. proinde. §. ult. ff. d. l. Aquilia.* Unde ex illa confeſſione procedi ſolet ac ſententiam definitivam, etiam in cauſis capitalibus. *Ang. in l. ea quidem. C. de Accuſ.*

Digitized by Google

Quod tamen non indiſtinctè procedit, ſed concurrere debent ea, quæ interpretes tradunt, Quorum primum eſt, ut ſit facta coram judice ſuo. *l. 2. De confeſſis, c. at ſi clerici. De judiciis.* Nam ſicut ſententia à non ſuo judice lata, eſt nulla: Ita quoque confeſſio coram eo prolata non ſtringit. *Butrius in d. c. at ſi clerici, & c. ſi diligenter. De foro compet. Alx. conſ. 30. lib. 7.* Deinde requiritur, ut ſit facta, adverſario præſente: licet id in hac materia locum non habeat, in qua de ea tractatur confeſſione, quæ ad partis inſtantiam, & judicis interrogationem ſeu examinationem ſuper articulis, factisq́ue in proceſſu ante interlocutoriam negatis, fieri conſuevit. Et licet aliâs in confeſſionibus ad obtinendam victoriam requiratur quoque, ut ſit facta à majore 25. annis, ob id quod minor, adverſus ſuam confeſſionem, in integrum reſtituatur, *l. certum. §. in pupillo, ff. De confeſſis. L. ſi ex cauſa judicati §. nunc videndum, ff. De minorib. 25. annis*, præterea ut ſit facta libera voluntate, & non coacta. *c. 1. 15. q. 6. L. confeſſionib. ff. De interrogat. Act*

Ad

Ad hæc, ſuper re litigioſa : Ea tamen in his confeſſionibus de quibus agimus, locum ſibi non vendicant, cùm minor perſonam ſtandi in judicio non habeat, niſi ætatis venia impetrata : Eâ enim indultâ omnes, actus legitimos exercere poteſt, non minus quam qui 25. annum explevit, prout deciſione Curiæ hujus re ab Advocatis in dubium vocata 29. Iunii 1604. definitum eſt, & in judicio ceſſet omnis metus vel coactionis ſuſpicio. Illud autem præter cætera in hiſce cõfeſſionibus requiritur, ut ſint factæ ex certa ſcientia & non errore. Is enim qui errat, non fatetur. *l. non fatetur. ff. De confeſſis.* Unde error facti necdum finito negocio nemini nocet. Quo probato, judicis eſt providere, ne parti erroneè confeſſæ, aliquod exinde præjudicium generetur. *c. fin. De confeſſis.* Quamvis autem regulare ſit, ut antè diximus, quòd confeſſi pro judicatis habeantur, & confeſſio ab onere probandi relevet, multi tamen præter eos quos retulimus, in jure caſus ſunt, quibus confeſſio confitenti non præjudicet, veluti ſi poſteà liqueat, arti-

Obſervatio. 29. Iunii. 1604.

culos fuiſſe impertinentes. *Innoc.* in *c. cum conting. de offic. delegat. Marant parte* 6. *tit. de poſit,uum.*33. *Mynſ. conſ.* 229. Item ſi quædam apud Acta profiteatur, ancillam ſe vel ſervam eſſe. Talis enim confeſſio, confitenti non præjudicat,& hæc defenſionem libertatis non excludit, *l. interrogata. C. de liberali cauſa.* Similiter ſi conjugatus fateatur, ante contractum matrimonium, ſe uxoris ſuæ conſanguineam cognoviſſe, imò fateatur uterque, tamen propter talem confeſſionem,non ſeparantur conjuges. Porrò ad noſtram materiam quod attinet, illud extra controverſiam eſt, ſi partes jurejurando de veritate dicenda præſtito, ea quæ poſitionibus judici exhibitis comprehenſa ſunt, & ad victoriam conſequendam ſufficiunt,reſpondendo confeſſi fuerint, teſtium productionem neceſſariam non eſſe;ut nec tunc,quando pars ad reſpondendum articulis, bina citatione evocata, contumaciter emanet: habetur enim quoad poſitiones in judicio exhibitas,(quod neceſſario requiritur) pro confeſſo, *d. cap. ult. de confeſſis. lib.* 6. Id enim ſtylus

lius hujus Curiæ recepit & in praxi obſervatur. Quod tamen non aliter procedere tradunt interpretes, niſi ſit præſens coram judice, & monitus ut juret, non reſpondeat dum præſens eſt, vel contumaciter ſe abſentet poſt admónitionem factam à judice, ita ut contumacia nulla ratione poſſit excuſari, *gloſſa in c. ſi poſt præſtitum. Bald. in l. unica, C. de confeſſis. & in l. 2. §. quod obſervari. C. de juramento calumniæ. Cantiunc. conſ. 27. num. 59.* Neque veró Advocatum movere debet, reſponſiones partis adverſæ examinantem, ſi qualitatem aliquam reſtrictivam adjectam deprehenderit; cùm ignorare non debeat, iſtius qualitatis, quæ reſponſioni affirmativæ adjecta eſt, probationem, reſpondenti eamque alleganti incumbere: Qua non probata, perinde habetur, ac ſi purè absque adjecta qualitate reſpondiſſet, confitens id in quo cardo negocii verſatur & conſiſtit. Illud prædictis obiter adjiciendum arbitramur, non requiri præcisè partis ipſius ad articulos reſponſionem, ſi propter probabilem cauſam adeſſe nequeat, ſed per Ad-

 vocatum

vocatum aut procuratorem, in animam clientis jurantem, reſponſionem dari poſſe, ita tamen ſi ad ſingulos articulos inſtructionem tranſmiſſam habeat atque exhibeat, alioqui repellendus; quod & Ordinatione Curiæ Hollandicæ artic. 125. cautum ac permiſſum reperitur.

Cap. XXIII.

De Interrogationibus ad Articulos exhibendis.

INterrogationum quæ & interrogatoria à practicis dicuntur, uſus in judiciis cauſiſque forenſibus ferè omnibus ſibi locum vendicat: Ut nimirum pars, contra quam teſtes producuntur, articulis interrogationes ſubjiciat, ſuper quibus non minus quàm ipſis articulis teſtes examinari & interrogari debent, ob id quod magnum ad eruendam veritatem momentum habeant, atque eo nomine ſolùm exhibeantur, ut judici tanto promptiùs veritas innoteſcat, *c. præſentium. De Teſtib. lib. 6. Myn ſing. conſ.* 3. *nu,*

Digitized by Google

3. *nu.* 4. Nam ſi teſtes non ſint integræ fidei, animis eorum, ex aliqua cauſa, in favorem ejus, à quo producuntur, inclinantibus ac propendentibus, per interrogationes ad omnes loci, temporis ac perſonarum circumſtantias, falſitatis facilè convinci poſſunt. Siquidem permulti homines reperiuntur, qui ad perhibendum teſtimonium vocati, faciles ſunt, & non ſatis animadvertunt, quid dicant, qui per interrogationes iſtiuſmodi, non raró, tanquam è profundo ſomno excitati, ſemetipſos recolligunt, dictaque ſua corrigunt, aut ſi id non faciant, ſemetipſos confundunt, teſtimoniumque ſuum ſuſpectum reddunt. Quo fieri credimus, ut in Tribunalibus Orientalium civitatum, primùm ad articulos, deinde ad interrogationes partis ſingulas, pari fide ac diligentia examinentur. Iſtiuſmodi enim informationes nobis ſæpè exhibitæ fuerunt, quas non ſine voluptate & admiratione legimus. In noſtris, tum inferioribus tribunalibus, tum ſuprema Curia non ita fieri vidimus, examinatoribus ſæpè exiguam interrogationum rationem habenti-

 bus

bus, niſi urgeantur, quod nobis non rarò contigit. Conſimiliter quoque in examinandis teſtibus, antehac peccatũ fuit ab examinatoribus, ſòla credulitatis voce contentis. Sed Edicto Ordinum nuper publicato, *ultima Novembris*. 1602. ei rei proſpectum fuit, ac injunctum, ut teſtes audituri, extensè eorum dicta excipiant atque deſcribant, non contenti verbo, *credit*, ut fieri conſuevit his verbis, ad primum, ſecundum, ac tertium, articulos reſpondit teſtis, *credit*: Id enim Ordinatione prædicta vetitum eſt, ſed debent ad longum teſtium depoſitiones ſcripto complecti, adjicientes, quid ſit quod verum eſſe aut ſe credere dicant. Quod ſi obſervatum fuerit, ut præceptum eſt, experientia rerum magiſtra docebit, teſtes non omnia adſeveraturos, quę articulis, quos ſe credere dixerunt continentur: præſertim ſi ſuper interrogationibus partis adverſę, diligenter examinati quoque fuerint. Nam aut dicta ſua ſtatim corrigere cogentur, aut ſi id omiſerint, contrarietatis ſemet redarguent. Qui certè mos interrogãdi teſtes laudabilis utiliſque ad verita-

tem

tẽ eruendam, mordicus obſervandus ac retinendus eſt: Ac tanto quidem magis, quód jure civili ac Curię ſtylo receptum ſit, ut non niſi parte, contra quã teſtes producentur, citatá (ut ſcilicet teſtes jurare videat atq; interrogatoria exhibeat) fiat examinatio. Quod quidem usque adeo requiritur, ut niſi id factum fuerit, tota examinatio teſtium irrita reddatur, viribusque careat. Eſt enim ea obſervatio de ſubſtantialibus judiciorum ſolemnitatibus, qua omiſſa, redditur actus nullus, juxta ea quę tradunt DD. diverſis locis, *l. ſi quãdo & l. juris jur. C. de Teſtib. auth. apud eloq. C. de fide inſtr. c. in nomine Domini. de Teſtib. ibi Felyn. Alex conſ.* 180. *l.* 1. *Iaſon l. propter. §. ſin. C. de jud.* Illud a. ad munus & officium Adv. pertinet, ſolicitè proſpicere, ut hæc quæ dicta ſunt, ad unguem obſerventur: & inter cætera pręcavere, ne interrogationum vel parti adverſæ, vel teſtibus producẽdis copia fiat, ante examinationẽ. Id n. minimè expediret, ſed uſũ utilitatemq́; interrogationum interciperet, teſtibus antè adſingula interrogatoria quid reſpondendũ ſit, edoctis, ac inſtructis Porro operã dabunt Advocati

cati ut inconcipiẽdis interrogationibus modum adhibeant. Neque enim earum multitudine onerandus eſt Curiæ delegatus; Qua parte à quibusdam Advocatis peccatur, qui omnia clientis ſui merita cauſæ, interrogationibus complecti ſolent, malo more & exemplo.

Cap. XXIV.

De Teſtibus producendis, & quod ſit Advocati in ea re munus.

INter omnia quæ hactenus in medium allata ſunt, judicii membra, nullum eſt, quod majorem fidem, probitatem, ac circumſpectionem Advocati deſiderat, quàm hoc ipſum de quo nunc agimus. Nam cùm neceſſitas rerum ea ſit, teſte juriſconſ, *l.* 1. *ff. De Teſtib.* ut in quæſtionibus facti, inſtrumentis deficientibus, nullus ferè detur exitus, niſi per teſtes, utraque parte quod verum eſt, ſibi arrogante, providi induſtriique Advocati erit, procurare, ut omnia, debita cura

ac

ac ſolicitudine conficiantur. In primis autem diſpiciet, ut legitimè in producendis teſtibus,nomine clientis ſui procedatur, nihil ſubdolè, nihil contra formam juris fiat.] Cavere itaque debet, ne delegatum judicem ſeu examinatorem clienti ſuo propitium, & parti adverſæ ſuſpectum, impetrare ſtudeat: Id enim bonæ fidei conſentaneum non eſt, ac jure quoque reprehenditur. *c. ad hæc. De Reſcriptis*. Deinde ne conſilium clienti execrabile det,de teſtibus corrumpendis,aut inſtruendis,aut ad clientis ſui (quæ multorum hominum malitia eſt) requiſitionem inſtantiamque ipſemet id faciat. Peccat ſiquidem graviſſimè qui id facit,teſte Bart. *in l. 2. C. de jurejurando propter calumniam.* Sed clientem, ad hoc impium remedium declinantem, ſerio & cordatè monere debet, ne quid tale contra rectam conſcientiam moliatur, etiamſi omnes latere poſſet, nihilque Deo opt. max, tam exoſum eſſe, quàm proximum circumſcribere, dolo fraudeque decipere, & quidem in judicio, cui Deus ipſe præſidet, cujus oculis omnes hominum actiones pa-

Digitized by Google

rent,qui falli nequit: *Cœleſtis enim oculus juſtitiæ, videt quidquid fit, etiam in locis deſertiſſimis*, teſte Philone Judæo, *lib.* 1. *de vita Moſis*. Tota ſcriptura ſacra exclamat contra calumniatores, mendaces, falſosque teſtes, per quos optimus quisque in vitæ nominis, vel facultatum diſcrimen facili vocatur negocio: Unde apud Salomonem *Prov.* 25. Falſus teſtis dicitur eſſe jaculum, gladius, & ſagitta acuta. Exemplum præbet duorum ſenum adverſus pudicisſimam matronam Suſannam teſtimonium falſum, quæ ad ſuppliciũ ducta lapidibus obruta fuiſſet: niſi Danielis pueri, per divinam inſpirationem, ad vindicandam injuſtè damnatæ innocentiam, provocatione liberata fuiſſet, ſenibus, per diverſi loci circumſtantiam, interrogatione facta, de falſo teſtimonio convictis & lapidatis. *Dan.* 13. Quinimo & Chriſtum ſervatorem noſt. Scribæ & Phariſæi falſis teſtibus convincere conati ſunt omniũ innocentisſimum, ut & S. Steph. martyrem. *Act.* 6. Qua propter nulla in re majorem adhibere cautionem debet Advocatus, quàm in teſtibus producendis, ne quid fiat quo

teſtium

teſtium integritas evertatur aut teſtimonium illius parte adverſa non vocata corruat, cùm nec indicium faciat, juxta ea quæ tradunt interpretes. *Bart in l. fina. C. de queſtionib. Bald. in l. jubemus. C. de probat. Innoc. in c. per inquiſitionem De electionib.* Neque vero id ſolùm pecunia muneribusque fit, ſed & tum quoquè corrumpitur teſtis aliquo modo, ſi in caupona opiparè eum tractari vino vel alio potu inebriante procuret cliens vel illius Advocatus, quod in hac Provincia, malo more frequentisſimum eſt. Nam ea quoque corruptelæ ſpecies eſt, ſi homines ſint infimæ ſortis, & iſtiuſmodi tractationi nõ aſſueti Quo fit, ut homines iſti teſtimonium perhibituri ſæpè bene poti Commiſſario examinandos ſe offerant. Qui meritó & non ſine gravi & acri reprehẽſione increpãdi & repellẽdi ſunt, & non niſi ſomno diſcuſsâ crapulâ admittendi & examinandi. Et licet adverſus tales teſtes, legitimæ conpetant reprobationes ac refutationes, ſatiùs tamẽ eſt, veritatem ab hominibus, iſtis remotis obſtaculis prædictis, nudã ſimplicẽq; proferri. Nam ſi veritatem corrupti ali-

ti aliquo modo oppugnaverint, & quod falſum eſt, in gratiam producentis dixerint, aut eam reticuerint, certo ſibi perſuadere debent, divinam vindictam ultionemque ſe non evaſuros. Nec ſolari falſum teſtem debet, quod imperator *l. 2. C. de jurejurando. l. nam ff. De dolo.* dicat, perjurium ſolum Deum habere ultorem, ut putent extra omnem pœnam ſe conſtitutos etiamſi de perjurio appareat: cùm Ulpianus referat: *l. ſi duo verſic. finali ff. de jurejurando.* Imperatorem reſcripſiſſe cum patre, eum qui pejeraſſe convictus erat, fuſtibus caſtigatum dimittendum eſſe, tametſi & id tum procedere dicat gloſſa, ſi perjurium non cedat in alterius præjudicium in cap. quicumque, 6. q. 1. *d. l.* 1. §. 1. *ubi Bart. ff. h. t.* Ut & teſtis, qui jurejurando præſtito veritatem ſe dicturum recepit, infamiæ notam contrahit, & ab omnibus honoribus ac dignitatibus repellitur, cùm falſi crimen incurrat, ſi falſum teſtimonium perhibuiſſe probatus fuerit. Tametſi homini Chriſtiano, qui poſt hanc vitam vivorum ac mortuorum judiciũ futurum credit, nulla

la gravior pœna accidere poſſit, quàm ſi conſcientiæ morſum perpetuum, tanquam tortorem & carnificem ſurdo verbere cædentem, in animo circumferat. Sed illud aliquando in diſputationem vocatum meminimus, an ne gratiam jurisjurandi facere tenearis, ſi certus ſis, adverſarium tuum pejeraturum, vel teſtem falſum teſtimonium dicturum? Sanè charitas Chriſtiana ſuadere debet, (meo quidem judicio) ut jurisjurandi gratiam facias, quod ſalva fide teſtimonii licet, quod nimirum nobis charior eſſe debeat, magisque curæ, proximi ſalus periclitantis, quàm pecuniariam aliquod compendium noſtrum, quod nobis etiam remiſſa jurisjurandi religione, ſalvum fortè futurum eſt, ſi veritatem absque jurejurando profeſſus fuerit ac perhibuerit, quod ſæpè contingit: Advocatus certè unicè debet adlaborare, ne ullo modo adduci ſe patiatur, ut vel dicat, vel faciat aliquid in gratiam clientis ſui, quod à fide boni viri, præceptis legum, Curiæque decretis ſit alienum. Ita enim fiet, ut bonam conſcientiam, quæ juge convivium Salomoni dicitur, *Proverb.*

verb. cap. 15. Deo probaturus ſit, ac apud homines laudem comparaturus Ne autem curſum judicii impediant remoramque liti paragendę injiciant, curabunt Advocati, tum Actoris, tum Rei, ut teſtes intra terminum renunciationis, aut à judice præfixum, aut partium conventione deſignatum producantur. Nam quod nunc paſſim fieri videmus, ut ad finem currente tertia dilatione, ad productionem ſe pręparent, duabus integris dilationibus, quibus omninò nihil actum eſt, elapſis, à ſupina negligentia, imò malitia excuſari nequit. Eſt enim Advocati officium, ut interlocutoria ſentẽtia pronunciata, clientem ſuum certiorem faciat ac moneat, ut veniat, ac de teſtibus producendis conſilium capiat. Quod intra menſem, partibus in provincia commorantibus, facillimè veró intra bimeſtre tempus fieri poteſt. Debet certè advigilare Advocatus, & monere clientẽ ſuum per literas, ne ſit in mora. Contingere enim poteſt, ut teſtes, ſi ſenes ſint, aut valetudinarii, poſt primi termini lapſum è vita migrent, aut longinquam aliquã peregrinationem ſuſcepturi, in-
tra

Digitized by Google

tra menſes aliquot, aut annum integrum non revertentes, copiam ſui facere nequeat. Quo ipſo quàm magna judiciis remora injiciatur, nemo non intelligit. Cui malo ut remedium adhiberi poſſit, & ne in iſtas anguſtias redigatur cliens, curabit, ut teſtes, lite conteſtata, ſi ſenes vel valetudinarii ſunt, aut diu abfuturi, audiantur. Id n. fieri poſſe jure receptum eſt, argumēto à contrario ſenſu ſumpto, *ut lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem.* Quo autem teſtium examinatio promptior ſit & expeditior, debet Advocatus ſchedulam Commiſſario exhibere, nomina teſtium articulorumq́ue numerum continentem, ſuper quibus audiri debent, quod & Ordinatione Curiæ, ult. Novemb. 1602. promulgata atque Enchiridio Statutorum inſerta præcipitur ac injungitur, ut ita Commiſſario in deſcribendis teſtium depoſitionibus labor minuatur. Illud præcedentibus quoque adjiciendum arbitramur, ad Advocati officium etiam pertinere, ut ſi quando adverſarius clientis ſui teſtes producturus eſt, præſens ſit, atque procuret ne teſtes

Vltima Novembris. 1602.

teſtes examinati, depoſitiones ſuas examinandis communicent, quod nos aliquando fieri conſpeximus: facit enim ea res quàm plurimum ad teſtium fidem & veritatem evertendam, teſtibus ex compoſito unum & idem deponentibus. Quod ne fiat, præſentia ſua Advocatus impedire tenetur, ac quantum in ſe eſt, efficere; ut ſeorſim abſque ulla communicatione ac conſpiratione teſtimonium perhibeant ii qui vocati ſunt, ne ſi ſecùs fiat juſtam clientis ſui cauſam periclitari contingat. Cui malo ut eatur obviam, conſuetudine in tribunalibus orientalium civitatum receptum eſſe videmus, ut teſtibus examinatis ac dimittendis, à delegato judice ſeu Commiſſario ſilentium injungatur. Satius tamen fore exiſtimamus, ſi jurisjurandi quoque religione ad reticendum teſtimonium adigantur, cùm magis divini numinis reverentiâ quàm nudo judicis præcepto homines contineantur in officio.

CAP.

CAP. XXV.

De Inſtrumentorum editione ſeu productione.

QUæ de fide Advocati in producendis teſtibus adhibenda proximo capite diximus, ea quoque in producendis inſtrumentis locum ſibi vendicant. Et procurabit, ut apud Delegatum ſeu Commiſſarium, currentibus adhuc dilationibus, ad productionem præfinitis, edantur. Antequam autem id faciat, diligenter tenorem inſtrumenti legat atque examinet, non ignarus, quòd producens prçſumatur omnia fateri, quç eô continentur. *Innoc. in c. olim. De Cenſibus Bald in l. ſiquis teſtibus. C. de Teſtib.* Deinde cavebit ne authenticam ſcripturam temerè parti adverſæ concedat, aut in proceſſu exhibeat, ne intercidat, ut non ita pridem conqueſtos audivimus clientes. Quod autem diximus, inſtrumenta probatoria, labentibus adhuc dilationibus, exhibēda producendaque eſſe, uſque adeò verum

verum eſt, ut niſi id fiat, & poſteà id facere velit, quod tamen ante concluſionem in cauſa fieri debere ordinatione Curiæ 20. Decemb. 1541. publicata, cautum eſt, in judicio præſente parte adverſa, id facere teneatur, termino ad contradicendum præfigendo. Exhibenda ſunt autem exempla non ſimpliciter deſcripta, ſed parte adverſa vocata, aut contumaciter abſente collata. Ea ſiquidem collatione facta, aut præſente adverſario aut conſentiente ſe abſente fieri, par robur habent, aut authentica inſtrumenta, quæ poſtmodum exhibere neceſſe non eſt, ne deterantur, aut amittantur, cum incommodo clientis, cui ad fundandam & inſtruendam cauſam ſuam exempla non eo modo collata profutura non eſſent. Neque veró arbitramur opus eſſe, Advocatos monere, ne inſtrumentis falſis, vel de falſo ſuſpectis utantur in judicio, non ignaros id periculo non vacare. Cùm non ſolùm falſum fabricantes, ſed & eo ſcienter utentos, pena l. Corneliæ de falſis teneantur *l. 2. ff. hoc tit.* tametſi textus diſcrimen inter eos conſtituere videatur,

tur, *l. falſi. §. Ordine. ff. Ad l. Corn. de falſis.* Illud in confeſſo eſt, eum qui falſum inſtrumentum fecit, atque compoſuit, pœna falſi puniri, etiamſi uſus non ſit, *l. ſi falſos. C. eod. tit.* Reliqua verò quæ de fide inſtrumentorum in jure traduntur, quia ad ſtylum formamq́; procedendi non pertinent, quam nos hoc loco & Tractatu tantùm perſequimur, prætereunda arbitramur. Illud certè operam dabit Advocatus, ut, ſi inſtrumentis clientis intentio probari poſſit, ea legitimo tempore ac modo exhibeat, non ignarus, illorum certiorem eſſe fidem quàm teſtium: ſcriptura ſiquidem nunquam non ſibi ſimilis eſt, quæ quod continet, etiam quocunque tempore geſtum, ſine fuco fatetur, cùm probatio quæ per teſtes fit, fragilis ſit, & ſæpè fallat, teſte Conrado Bruno in Tractatu ſuo de legationib. cap. 7.

CAP. XXVI.

De Renunciatione.

TEſtibus ac inſtrumentis, juxta formam Curiæque ſtylum exhibitis, produ-

productis ac examinatis, ulteriori eorundem productioni renunciare debent Advocati, ut tandem lis recto tramite ad finem decurrat. Ad quem ut perveniatur, dilationes plures quàm tres, concedendæ non ſunt, præſertim ſi litigatores in provincia commorentur, & duabus prioribus labentibus, nulla ſit adhibita diligentia. In quo ceré ſæpè peccatur ab Advocatis, in utramque (quod dici ſolet) aurem dormientibus. Quod ſi veró alterutra pars, ex juſta legitimaq; cauſa, aliquot dierum ſpacium ſibi concedi petierit, non moroſum ſe præbere debet Advocatus, ſed eo temperamento adhibito litem tractare, ut advocatus diverſæ partis, & ipſe Judex intelligant, nihil agi aut quæri, quo quis à jure ſuo ac probationibus ſecluſus, ſuccumbat, ſed id tantùm ſpectari & agi, ut hominum malitiis, moras nectentium, liteſque ex profeſſo protrahentium, eatur obviam, Indulgendum ergo eſt ex cauſa rationabili, 10. aut 15. dierum ſpacium, pro ratione ac loci diſtantia ſufficiens: cùm in mora modici temporis parvum ſit præjudicium. Quod ſi malitia

tia in petendis adhuc aliis dilationibus tribus elapſis, quibus, labentibus nihil omnino actum eſt, tam ſit manifeſta, ut nullo colore excuſari poſſit, non debet Advocatus iſtam fovere malitiam, ſed rigidè juris uti remediis, & curabit, ut diverſæ parti certus ac peremptorius aliquot dierum terminus præfigatur, intra quos teſtes producere cogatur Præcidendæ certè dilationes ſunt, ut tandem finis cauſæ imponatur, ne lites fiant immortales. Quod quidem eo magis faciendum eſt, quod hujus Curiæ Ordinatione terminus nullus peremptorius ſtatutus ſit, niſi dicas, omnes omninó dilationes peremptorias eſſe.

CAP. XXVII.

De Reprobationibus, ſeu Refutationibus teſtium.

Renunciatione facta, teſtibusq́ue publicatis, Advocati partes erunt, totam iſtam informationem, teſtiumq́uè dicta diligenter evolvere atque expendere. Et primum quidem Actoris Advocatus, cui ut plurimum in-

incũbit probatio, excuſſis teſtimoniis inquirere debet, ad aliquid, & quid à clientis ſui parte probatum ſit. Nam ſi duobus teſtibus, parte adverſa vocata, productis (quod fieri debere antè diximus *l. ſi quando l. juris jurandi. C. de Teſtib. L. ubi nmerus ff. d. tit.*) omni exceptione majoribus, intentionem ſuam probaverit, victoriam ſibi meritó pollicebitur. Conſimiliter quoque Reus, ſi exceptionem ſuam, vel ſolutionem allegatam, aliamq́; qualitatem, juris agentis, excluſivam, planè docuerit, abſolvendus veniet. Ut autem voti ſui compotes reddantur, ante omnia diligenter ruminare debent Advocati, confeſſiones partis diverſæ ad articulos factas. Nam ſi reus in reſponſione ſua ad articulos id confeſſus fuerit quod eſt ab Actore propoſitum, res in vado eſt, nec ſupereſt aliud, quàm ut condemnetur, ut antè quoque probavimus, *cap. De Confeſſionib.* Quod ſi ex reſponſione talem confeſſionem elicere non poſſit, proximum eſt, ut dicta teſtium diligenter ſoliciteque excutiat, & quid ab unoquoque eorum dictum ſit, adnotet, ut ſcire poſſit, an valida

valida ex eorum dictis exſurgat probatio. Iam veró ſi partis diverſæ teſtes reprobandi ſint, Advocati prudentis officium erit, quando probra teſtium alleganda ſunt, ad fidem illorum elevandam minuendamque (quod huic parti judicii tanquam ſentinæ malorum peculiare eſt) adniti, ut quantum fieri poſſit, teſtium ignominiam & probra parciſſimè revelare ſtudeat, nihil libidine convitiandi, cuiquam objiciat: Ac in eo ita ſe gerere debet, ut adverſarius ac teſtes, denique judex ipſe intelligant, ſumma neceſſitate coactum, quæ contumelioſa ſunt, in medium protuliſſe. Nam qui ira odioque accenſus, teſtes reprobando, ſignificationem præbet, cum voluptate ſe teſtium defectus detegere, is profectò in legem charitatis peccat, & eo ipſo declarat, habere ſe cor felle & amarulentiâ plenum. Illud autem proſpicere, & cum cliente communicare debet Advocatus, antequam ad probra teſtibus objicienda deſcendat, an probationes eorum in promptu habeat: Iis ſiquidem deficientibus, graviſſimis injuriarum actionibus clientem in-

volveret, Oldrado de Ponte, *Conſ.* 53. & Ludovico, Romano id atteſtantibus. *Conſ.* 96. Quód ſi verò probationes præ manibus ſint, ac per teſtes expediri poſſint, articulis ea complecti ac probare ſtudebit Advocatus, & in iſtis injurioſis allegationibus eam adhibere cautelam, ut nihil ſine ſpeciali mandato clientis ſui ſcriptis complectatur. Id enim ſi fecerit, & honori ſuo optimè conſulet, & judici fidem faciet, nihil à ſe maledicendi animo atque libidine obtrectandi, in iſto negocio factum eſſe ſed officii neceſſitate compulſum adactumque ea ſcripſiſſe, quæ alterius exiſtimationem lædunt, ac, apud viros bonos gravant. Reliqua veró, quæ tum contra perſonas, tum dicta teſtium adferri poſſunt, quia omnibus in praxi vel modicè verſatis nota ſunt, quippe quæ in reprobationibus inſeri conſueverunt, non eſt neceſſe hoc loco referre, cùm textus legum, è quibus peti ſolent, cuilibet ſint obvii, *l. teſtis idoneus, l. pen. ff. hoc tit. l.* 2. *l. parentes. C. eod. titul.* Iam verò ſi excuſſis probationibus, teſtiumque dictis, eos non exactè examinatos depre-

deprehendat, ad officium Advocati pertinet, ut teſtes denuó vocari, diligentiusque audiri, procuret, quod Commiſſarius recuſare nequit. Nam cùm in probationibus totius cauſæ victoria ſita ſit non immeritó Advocatus advigilare debet, ut omnibus numeris abſoluta ſit teſtium examinatio, quæ ut plurimùm magnis impenſis ſumtibusque perficitur, pręſertim ſi è remotis locis evocentur. Quæ quidem examinationis repetitio tunc peti poterit, ſi teſtis de cauſa ſcientiæ interrogatus non fuerit, aut non reſponderit ſufficienter, aut ad interrogatoria diverſæ partis non ſit examinatus, quod neutiquam omitti debet. Antequam autem manum de tabula (quod dici ſolet) dimoveat, concluſionem reprobationibus teſtium juxta Curiæ Ordinationem ſubjicere debet, ne in judicio morâ interjectâ, poſtmodùm id poſtulare neceſſe ſit.

CAP. XXVIII.

De Salvationibus ſeu ſublevationibus Teſtium.

commentariis latiſſimis peti poſſint: Quorum omnium ea communis eſt ſententia, ut dicant teſtium dicta ſalvari, ſi in principali cauſa non diſcrepent, aut aberrent, etiamſi in minutulis circumſtantiis varient, ſed id ſolùm nobis propoſitum eſt in hoc Tractatu monere Advocatos tyrones & exhortari, ne clientibus ſuis ſuoque officio deſint, ſed ut operam dent ac enitantur, ut remediis juris licitis permiſſiſque, teſtium fama, reprobationibus labefactata & aſperſa reſtaurari ac in priſtino ſtatu manuteneri queat. Quemadmodum autem de reprobante antè dictum eſt, quòd is ſimul quoque in cauſa concludere debeat, idem quoque in ſalvante locum habet, ut, eô factô, præter complementum (quod Galli *fourniſſement* appellant) nihil ampliùs agendum ſuperſit. Id enim Ordinatione magni Conſilii cautum reperitur, artic. 36.

CAP. XXIX.

De complemento ſeu repertorio proceſſus, poſt ſententiam interlocutoriam.

COnclusione in reprobationibus & ſalvationibus juxta Curię Ordinationem factâ, aut ſi pars adverſa detrectaverit, ejuſdem ordinationis remedio implorato, ad inſtruendum complendumque proceſſum Advocatus accingere ſeſe debet. Neque enim res parvi eſt momenti, & quæ perfunctoriè tractanda eſt ac peragenda. Nam non ſolùm teſtium depoſitiones & inſtrumenta, ſi quæ exhibita ſunt, clientis ſui, per delegatum Curiæ ſeu Commiſſarium inferri ad Curiam procurabit, ſed ea quoque ad amuſſim examinabit, an ritè ſint deſcripta nec ne; peccatur enim ſæpè ab amanuenſibus Conſiliariorum, qui pueri cùm ſint ac ſcribere ſæpè neſciant, affirmationis loco negativam, aut contrà, per errorem ſubſtituunt. Quód ſi ea parte nihil peccatum deprehenderit, proxima erit cura, ut repertorium (quod inventarium vulgò dicitur) omnium eorum quæ poſt interlocutionem exhibita ſunt, conficiat, & in eo, vel characterum, vel numerorum notis, deſcribat, quid repertorium contineat; Et ſi inſtrumenta producta ſunt, adnotare

notare juxta Curiæ, *Vltima Novembris 1602. promulgatam* ordinationem tenetur, quorſum, & ad cujus facti vel articuli probationem faciat: id enim non parum judicis laborem minuet. Neque veró ſufficere arbitrabitur, ſi à ſua parte omnia ſe benè habeant, ſed adverſæ partis inventarium inſpicere debet, ut ſcire poſſit, an aliquid ab adverſario inſertum & infartum ſit, quod in proceſſu antè exhibitum non fuit: Id enim ſi deprehenderit, Advocatum monere & increpare debet, ut amoveat, aut ſi recuſaverit, ſupplicî libellô Curiæ porrectò ſignificare debet, ac petere ut illi injungatur, ut id faciat. Profectô qui talibus utuntur artibus ac technis, ſpiritum Chriſti minimè redolentibus, in viris bonis habendi non ſunt. Etiamſi enim cauſam juſtam foveat, injuſtis tamen modis mediiſque promovenda ac tuenda non eſt, teſte Didaco Covaruvia, excellentiſſimo hujus ſeculi Iuriſconſ. qui ſententiam noſtram cap. 7. relatam ex profeſſo confirmat. *lib. 1. variarum reſolut cap. 2* Illud quoque corollarii vice adjiciendum exiſtimamus, inter illicita quo-

que connumerari, ſi Advocatus proceſſum ab utraque parte inſtructum completumque, & Curiæ fideique Graphæi, aut ejus vicario concreditum, ad ſe recipiat, alicui ex Conſiliariis, cujus ſibi favorem fortè pollicetur, obtruſurus. Eo enim ipſo fit, ut ſępè proceſſus intercidant, aut malè tractentur: quod ne fiat, publicè intereſt, & Curiæ Ordinatione quoque cautum vititumque reperitur.

Cap. XXX.

De Conſiliis ſeu juris informationibus quæ reſponſa dicuntur.

PRoceſſu concluſo ac completo, modo ac formâ antè à nobis relatâ, ſolent Advocati, ad majorem & compendioſiorem Iudicis inſtructionem, aliquam juris informationem brevem, & cauſæ litisque ſtatum ſeu facti ſpeciem, & utriusque partis argumenta, eorumque ſolutiones & confirmationes complectentem, proceſſui addere & exhibere, quod & in

alliis

Digitized by Google

aliis Tribunalibus moris eſſe & fieri poſſe non ignoramus. *Bald. Auth. jubemus. C. de judiciis.* Sed dubitatum meminimus, an parti adverſæ aut illius Advocato, iſtius informationis ſeu conſilii copia, neceſſariò facienda ſit nec ne, quibuſdam affirmativam, aliis negativam partem defendentibus, quæ & nobis placet, & in praxi obtinuit. *Hemmingerus Goedē in Tractatu ſuo de ordinis judiciarii proceſſu, Rubr* 28. *num.* 47. 48. Nam cùm iſtiusmodi informatio juris, non ſit pars proceſſus, nec de ſubſtantia judicii, *teſte Baldo in Auth. Iubemus, C. de Iudiciis*, uti omnes fatentur (alioqui enim ante concluſionem in cauſa exhibenda foret,) neceſſarió ſequitur, partis adverſæ non intereſſe, eam ſibi exhiberi atque legendam dari, & eo quidem minus in foro noſtro, quod in proceſſu, partis utriusque cauſæ merita, ei argumenta, plenis velis ſint deducta, diſputata, atque hinc inde confutata. Aliud fortè dici poſſet, obtinere debere in praxi Hollandica; quam nos in proceſſu quodam magno, in quo de jure viribusque Repræſaliarum diſputatur, aliam eſſe animad-

minus verſatis, futurum eſt, ſi Advocati partis adverſæ, qui totius cauſæ ſtatum ac merita per frequentes velitationes veluti in numerato habent, & quoſvis fucos facilè deprehendere poſſunt, ſolutiones viderint. Quod nobis in gravi & ardua quadam cauſa, quæ in hac Curia non ita pridem, ſentẽtiâ definitivá ſecundũ clientem noſtrum latâ, deciſa fuit, accidiſſe teſtari poſſumus: Quam Actor ipſe Iuriſperitus, & hujus Curiæ quondam Advocatus, non infimi nominis, ſcripto quodam, poſt concluſionem in cauſa exhibito, variis ex jure, tum Canonico, tum Civili, ad oſtentationem depromptis, ſed perperam uſurpatis allegationibus, uſque adeò ornaverat, ut, niſi nos Curiæ permiſſione impetratâ, illud accuratâ, longáque Iuris informatione, omnibus illius fucatis allegationibus viſis, detectis, atque diſcuſſis, refutaſſemus, res periculo caritura fortè non fuiſſet. Proinde laudanda eſt ac præferenda hujus fori noſtri conſuetudo, omnem verſutiam fucúmque, animum judicis ſupplantare valentem, excludens. Generoſi ſiquidem animi eſt, hoſtem

adverſis, non averſis vulneribus configere; Vulpinum eſt, ex inſidiis eum aggredi. Permiſſum itaque Curiæ ordinatione, Anno 1591. publicatâ, ac Enchiridio ſtatutorum inſertâ comprobamus, etiam poſt concluſionem in cauſa, juris informationem ſeu conſultationem Judici tradere, parti tamen adverſæ, ejus inſpiciendæ copiam ac facultatem jure denegari poſſe. Ut autem citra fraudem, omnemque ſubreptionem, ac bonâ fide fiant omnia, cavebit is, qui conſultationem conſcribit, Iudici tradendam, ne allegationibus legum, ulla facta in proceſſu non propoſita, interſerat, atque admiſceat. Id enim non licet, & à viro bono, & honeſto proboque Advocato perquam alienum eſſe debet; cujus eſt, in litibus exercendis, omnia cauſæ clientis ſui mérita argumentaque candidè, ſincerè, ac bonâ fide profiteri, atque in medium proferre, & adverſario, exceptâ juris informatione, communicare, nihil addere, vel detrahere iis quæ ſemel exhibita ſunt, quod prædictâ Curiæ couſtitutione quoque eſt cautum, ne is, ſententiâ poſtmodum

dum contra ſe latâ, prætendere poſſit, technis ac machinationibus illegitimis, ſe ſuperatum ſuccubuiſſe, vel ſi actor ſit, repulſam tuliſſe. Atque hiſce juris informationibus, ſeu conſiliis, nos aliquoties in cauſis arduis, gravibusque, tum civilibus, tum capitalibus ſæpè oblatis, uſi ſumus, & quidem non ſine fructu, quas, ſi vita ſuppetat, aliquando in publicum dabimus.

CAP. XXXI.

De Sententia Definitiva.

TOtius laboris, qui litibus exercendis impenditur, ſcopus eſt ſententia definitiva, ad quam obtinendam quàm citiſſimè omne ſtudium ſuum atque ſolicitudinem convertere atque dirigere debet Advocatus. Quod ſi ea ex voto contigerit, eſt quod gaudeat, ac clienti ſuo gratuletur, non ignarus, litis eventum, ut belli, dubium eſſe, & ſuffragiis plurium, meliorem ſæpè partem vincentibus, eum ſuccumbere, qui ſecundum ſe pronunciatum iri non dubitabat,

Digitized by Google

tabat. Sin cauſâ ceciderit qui vincere ſperabat, cogitare debet, unumquemq; noſtrûm, amore ſui, quem φιλαυτίαν Græci vocant, excœcatum, aliter de rebus ſuis judicare, quàm rei veritas ſæpè poſtulat: Rapimur enim, imò abripimur affectionum ventis, veri judicium auferentibus. Cui illud quoque accedit, quòd non ſemper ſuperior ſit cauſa quæ melior eſt, quod nec mirum eſt, cùm Plinio teſte *lib.* 2. *Epiſt. ad Arrianum Epiſtola. numerentur, non ponderentur ſententiæ, nec aliud in publico conſilio fieri poſsit, in quo nihil eſt tam inæquale, quàm æqualitas ipſa: Nam cùm ſit impar prudẽtia, par omniũ jus eſt. Quinimo,* ut inquit idem Plinius, *l.* 1. *Epiſtolarum. Epiſt. ad Corn. Tacitum. ingenia judicum non minus imperſpicua incerta, fallacia ſunt, quàm tempeſtatum terrarumque, ut & varia hominum judicia, variæ voluntates.* Quod de cliente ſuprà diximus, ac illius præoccupato judicio, idem quoque de Advocato dici poteſt, qui patrocinium præſtitit ac cauſam tutatus eſt. Is ſiquidem cæco quodam judicio, ſæpè exiſtimat, juſtum eſſe legibusque ſubnixum, quod defendit, licet à ſcopo aberret.

aberret. Proinde latâ ſententiâ, eam moderationem adhibere debet Advocatus circumſpectus & cordatus, ut clientem, qui victus eſt, ab importunis querimoniis & exclamationibus dehortetur, & ad injurias ac probra in judicem evomenda projiciendaq́; progreſſum graviſſimè increpet, poſitis ob oculos periculis, quibus ſe ſubjiciat; infamiæ nimirum, juxta legum definitionem, *l. judici. ff. De injuriis.* nec quidem immeritò, cùm in judice omnis ceſſet ſiniſtra ſuſpicio & præſumpta calumnia, *c. cum clamor. De teſtib. c. in præſentia. De renunciat.* imò prçſumitur judex omnia rectè facere quæ officio ſuo incumbunt, *l. 2. C. de offic. civil. jud. Bald in l. 1. C.* Ne quis in ſua cauſa, niſi contrarium probetur, quod factu difficillimum eſt. Quod ſi ad reales injurias progreſſus, manus intulerit judici, in vitæ periculum manifeſtiſſimum ſe conjicit. Cujus notabile exemplum contigiſſe dicitur in cive quodam Leoverdienſi, qui, quod Conſuli ad fores ædium ſuarum conſidenti, cùm ſecundùm adverſarium ſuum judicatum cognoviſſet, minitans ſtricto cultro dix-

Digitized by Google

Obſervatio. tro dixiſſet: Ego te docebo ſententiam ferre, carceribus publicis incluſus, intra paucos dies capite plexus fuit, rejectis omnibus deprecatoribus. Neque enim permittitur vel clienti vel Advocato, judicem verbis nedum factis malè tractare & excipere. Is ſiquidem officio ſuo functus eſt, etiamſi malè judicavit, reſpectu habito, non ad id quod fecit, ſed quod facere debuit. *l. jus verſic. prætor. ff. de juſtit. & jure, l. judex poſteaquam. ff. De re judicata, l. ſi ut proponis. C. quom. & quando jud.* Præterquam quod res judicata pro veritate quoque habeatur: & reipub. interſit, rerum judicatarum autoritatem non temerè convelli: Sed ſi is qui victus eſt, omnino arbitretur injuſtè ſententiam contra ſe latam eſſe, ordinariis juris remediis uti debet, ut nimirum ad ſuperiorem provocet, quod per appellationem fit in inferioribus tribunalibus, aut reviſionem impetret, ſi in Curia pronuntiatum fuerit: Appellationeſiquidem ritè interpoſitâ, ſuſpenditur prior ſententia, donec aliter à judice appellationis, pronuntiatum fuerit. *l. ſi cauſa cognita C.*

de Tran-

de Tranſact.c.venientes.de jurejurando. Quæ cùm ab omni gravamine interponi poſſit etiam ab Actibus extrajudicialibus, non eſt quod injuriam vel verbalem, nedum realem in judicem evomendo malum ſibi accerſat condemnatus, quamvis & alia quoque remedia jure prodita ſint, quibus, vel iniquitas, vel nullitas ſententiæ, corrigi poteſt, ut-puta beneficium reſtitutionis in integrum, per quam reſciſſâ priori ſententiâ, condemnatus reponitur in priſtinum ſtatum: Quo tum uti poſſumus, quando communi quidem jure valet ſententia, nec ab ea eſt appellatum: qualis ea eſt, quam judex gratiâ, favore, vel precibus permotus tulit, & tamen in ſpeciem æquum eſt ut reſcindatur, Item ex cauſa minoris ætatis, *l minores, C. Si adverſus rem judicatam*, vel circumventionis adverſarii, vel legitimæ abſentiæ *l. minores, C. Si adverſus rem judicatam.* Ad hæc ſupereſt quoque remedium nullitatis, quo ſententia, ipſo jure invalida declaratur, quæ ne nomen quidem ſententiæ meretur nec executioni, oppoſitâ exceptione, mandari poteſt. Qua quidem nullitate labo-

te laborat ea ſententia, quæ à judice incompetenti, vel parte ad ſententiam audiendam non citata, prolata fuerit, *l. ſi expreſsim. De Appellat.* & ſi pecuniâ corruptus Iudex ſententiam tulerit, quæ venalis dicitur. *l. venales C. Quando provoc. non eſt neceſſe. l. prolatam. C. de Sent. & interloc. omnium judicum.* Item ſi termini ſubſtantiales obſervati non fuerint: ſi ſolitus Iudiciorum ordo ſervatus non ſit, cui partes renunciare quoque non poſſunt, *Salic. in Auth. offeratur. C. de litis conteſtat.* ſi ex ſcripto recitata non fuerit, ſi expreſſam continet iniquitatem, ex proceſſu actisque apparentem, vel publicam læſionem, quæ quoque ipſo jure nulla eſt. Cujus exempla habent textus l. 1. §. item cùm contra. ff. Quæ ſent. ſine appell. reſc. & l. 2. C. Quando provocare non eſt neceſſe. Ad hæc, ut diximus, ſupereſt remedium Supplicationis & remedium Reviſionis, ad quæ recurrere poteſt condemnatus. Quæ omnia ſupradicta, Advocatus clienti ſuo, qui condemnatus eſt, aut repulſam tulit, explicare & intimare debet, ut is omnibus diſcuſſis & exactè perpenſis apud

ſis apud ſe deliberare poſſit, atq; conſtituere, an adverſùs ſententiam aliquo prædictorum remedio uti volet, & ut intra tempus à jure ſtatutũ, aut Placito præfinitum id faciat, ne poſtmodum elapſo tempore, ſerâ eum duci pænitentiâ contingat. Ne autem temerè in hac re fiat aliquid, Advocati officium erit, ſummâ curâ, ſolicitudine atque etiam prudentiâ cuncta rimari, & conſiderare, utrùm ad Appellationis vel Reviſionis remedium, confugere clienti expediat, ne, ſi ſecus res ceciderit, quàm ſperabatur, ſit quod Advocato imputare poſſit. Qui providè faciet, ſi cum aliis Advocatis duobus, vel tribus, vel etiam pluribus, in theoria praxiq́ue verſatis, ſi cauſa gravis magniq; ponderis ſit, re cummunicatâ & in omnes partes diſcuſſâ, quid facto opus ſit, conſuluerit, & maturè executus fuerit. Eo ſiquidem factô, ſemet ipſum extra omnem culpam conſtituet, & Curiæ fidem bonam ac integram conſcientiam ſuam probabit, quem officii ratio, ac neceſſitas, ſi ſententiam vel nullam vel iniquam dixerit, legitimè excuſabit. *l. tutor. ff. De his quib. ut indig.*

Finis ſecundæ partis.

Cap. XXXII.

De Appellationibus.

Tametſi à ſententiis hujus ſupremæ Curiæ non admittatur appellatio, cùm per Arreſtum judicet, ac remotâ appellatione pronuntiet: nihilominus tamen cùm ab inferioribus atque municipalibus judicibus ad Curiam hanc fiat provocatio: Videndum eſt, quæ ſint Advocati partes in ea introducenda & exequenda. Multa ſiquidem expendenda ſunt, ut ſciri poſſit an ſit admittenda. Nam nec verus contumax, is nimirum qui citatus & inventus rotundè dicit, ſe nolle venire, appellans auditur, *l. ex conſenſu §. fin. ff. de Appellat. l. & poſt edictum §. 1. ff. De judiciis. l. properandum. §. ſin autem. C. De judiciis. Cynus.* nec is qui intra decem dies à lata ſententia appellationem non interpoſuit, ut nec is qui intra triginta dies à lata ſententia, non interpoſitâ appellatione, numerandos (in quo multos errare aſſerit Oldendorpius *in Tractatu de præſcript. cap. 6. gloſſa l. judicibus C. de Appellat. Mynſ. Obſervat.* 36. *Guido*

Papa

Papa q. 436.) literas dimiſſorias, quas practici Apoſtolos appellant, inſtanter non petierit, Actiſque Curiæ inſcribi non curaverit, appellationem proſequendam admittitur: Quod ſi verò ab interlocutoria provocatum fuerit in ſcriptis, expreſſis gravaminum cauſis, appellatio interponenda erit ex diſpoſitione juris Canonici, *c. cordi. c. ut debitus. De Appellat.* quam ſtylus hujus Curiæ ſupremæ recepit & obſervat. Hæc itaque cùm ad appellationem ritè legitimeque interponendam ac introducendam de jure ac forma requirantur, ad curam ac ſolicitudinem Advocati pertinet, ut omnibus iſtis diſcuſſis, expendat quid facto ſit opus. Si enim aliquid iſtorum omiſſum compererit Appellantis Advoactus, conſultorem ab ea proſequenda dehortabitur, fruſtra laboraturum, quinimo & in expenſas condemnandum: cùm paria ſint, non appellaſſe, & non legitimè appellaſſe. *argumentô l. quoties. ff. Qui ſatisd. cogantur.* Quod ſi verò omiſſis ſolemnibus, antè relatis, Appelans litem perſequendam ſibi arbitrabitur, Advocatus appellati per exceptiones legiti-

legitimas clienti ſuo conſulet ac appellantem repellet, cujus vel maximè intereſt, ſententiam inferioris judicis ſecundùm ſe latam firmam remanere, executioni mandandam. Quòd ſi verò ſententiam inferioris judicis aut per imperitiam aut ſordes gratiámve prolatam animadverterit Advocatus (neque enim omnes judices Areopagitæ ſunt, quod Dolani Parlamenti Syndicatus, juſſu Regis Hiſpaniæ noſtro tempore cœptus, quatuor conſiliariis ob ſordes ordine motis, ſatis docet) atque ob id appellationem juſtè interpoſitam proſequendam exequendamq́ue exiſtimaverit, ut reformari, retractari ac reſcindi ſententia poſſit, clientem monere debet, ne quid ex ſolemnibus prædictis omittat. Id niſi factum fuerit, ab appellatione excluſus, inſuper in expenſas quoq́ue condemnabitur. Ante omnia verò proſpiciet appellantis Advocatus, ut ad diem juridicum, ad ſuam, vel appellati inſtantiam (quod per anticipationem juxta hujus Curiæ ſtylum fieri conſuevit) præfinitum, paratus adſit, exemplo ſententiæ à qua munitus, ut ſtatim libello ex-

lo exhibito (debet enim eſſe paratus) cauſam appellationis introducat. Nam ſi abſens de contumacia fuerit accuſatus, appellatio deſerta declaratur, & appellans in expenſas condemnatur, & prior ſententia perinde ac ſi appellatum non fuiſſet, executioni mandatur: Quod ipſum ſtylo Curiæ licet durum ſit, receptum eſſe nemo, qui praxin vel à limine ſalutavit, ignorare poteſt. Cùm tamen Actori ad præſtitutum diem juridicum non comparenti, & de contumacia accuſato non aliud inferatur gravamen, quàm quòd citatione circumductâ novam impetrare cogatur, ſolutis expenſis adverſario, antequam admittatur ad agendum in judicio. Quod quidem non alia ratione niti credimus, quàm quòd rei judicatæ autoritas magna ſit in jure, (habetur enim pro veritate) quam non temerè convelli publicè quoque intereſt; Nam & magni Conſilii *Cap. Des matieres d'appel & dependences, art.* 10. & Curiæ Hollandiæ *artic.* 110. Ordinationibus idem receptum eſſe reperitur: cùm tamen non modici res ſit præjudicii, unâ contumaciâ appellationem

nem deſertam reddi, ac primam ſententiam, licet injuſtam fortè & nullam, effectum ſortiri. Illud autem in hac materia diſputando moveri videmus, an ſi appellans dicat, ſe ad judicem competentem provocare, non expreſſo ejus nomine, appellatio talis ſubſiſtat? Sed cùm Bart *in l. 1. in fine ff. hoc tit. l. qui Romæ §. ſeia ff. De verb. obligat.* absque expreſſione nominis, talem appellationem ſufficere reſolvat, fruſtrà laborabit Advocatus, ſi exceptione ità appellantem repellere conetur. Porrò quod ſuprà diximus, appellationem ex defectu comparitionis appellantis, de contumacia accuſati deſertam declarari, non ſemper obtinet. Nam ſi legitemâ cauſâ paupertate puta, vel morbo, vel aliâ impeditum ſe fuiſſe probare poſſit, quominus ad diem juridicum adeſſe potuerit, appellationem introducturus, quas impedimenti cauſas legitimas Guido Papa, *quæſt.* 436. *nu* 109. enumerat, contumaciâ purgatâ, ex clauſula generali. Si qua Iuſta cauſa videbitur, in integrum reſtituitur. Illud in hac materia in dubium vocari ſolet, an ſi ſententia inferioris judicis plura

contineat capitula, ab uno aliquo appellari poſſit; Et decidunt interpretes, quod talis provocatio admittatur *Innoc. c. dilectus. hoc. tit. Bart. in l. appellanti. ff. eod. tit.* Quemadmodum & illud receptum eſſe tradunt, quod judex inferior, ſi in expenſis victum condemnare omiſerit, ab eo admittatur appellatio *l. final. C. Quando provoc. non eſt. neceſſe Spec. in Tit. de Appell. §. in quibus. verſic. quid ſi vict.* Reliquas autem quæſtiones, quæ in hac Appellationis materia moveri ſolent, non eſt noſtri inſtituti diſcutere, ſed Tironibus Advocatis, quibus plerumque ocium ſuppetit, conquirendas & excutiendas relinquimus: quos tamen monitos volumus, ut in hac inſtantia perſequenda, eadem fide & integritate verſentur, quam in alio proceſſu requiri oſtendimus.

CAP. XXXIII.

De Reauditione.

SUperiore capite diximus, à ſententiis hujus ſupremæ Curiæ appellationem non admitti, ſed ſemel

tantum Reviſionis beneficium impetrari & obtineri poſſe, ſi intra biennium oblatisCuriæ precibus petatur, & obſerventur ea quæ ſequenti capite deſcribuntur ac comprehenſa ſunt. Sed cùm nonnunquam contingat, Advocatis de Dilationib. probatoriis, ac executoriis, aliiſque quæ incidere ſolent, in auditorio diſceptantibus, Curię delegati interlocutione aliquod gravamen inferri, hujus Curiæ ſtilo receptum eſt, ut appellationis loco reauditio peti poſſit, obſervatis ſolemnibus iis quæ requiruntur. Quorũ quidem hæc ſumma eſt, ut nimirum eam petiturus illicò facta interlocutione, in auditorio petat, ac ipſo facto 25. ſtuferos monetæ currentis in judicio conſignet, atque deponat. Quo facto, relatione per eundem delegatum ſeu Commiſſarium ad Curiam facta, in Senatum Advocati qui contenderunt vocati, rem in pleno conſilio diſputant. Quibus hinc inde auditis, ſi decretum prædictum approbati ac confirmari contingat, 25. ſtuferi conſignati fiſco cedunt: ſin minus reſtituuntur Advocato, qui reauditionem petiit. Quæ quidem ſolemnitas Or-

tas Ordinatione Curiæ ultima Novembris 1602. promulgatâ comprehenſa eſt, ac Enchiridio Statutorum inſerta. Atque hanc reauditionis proponendæ ac exequendæ formulam, in Curia Hollandica quoque ſervari deprehendimus ex ordinationibus ejuſdem Curiæ 9. Maij 1521. promulgatis, artic. 50. Tametſi autem in magno Conſilio apud Mechlinam quoque receptam eſſe ex ordinationibus prædicti Parlamenti conſpexerimus, 8. Auguſti 1559. publicatis, ſub Rubrica *Stil & maniere de proceder & l'ordre que l'on tiendra au rolle,* artic. x, non tamen reauditionis ſed appellationis voce deſcribitur atq; refertur. Quod autem antè diximus, illicó reauditionem petendam eſſe, uſque adeò in Curia Hollandica obtinet, ut ſtatutum ſit, interlocutionem Delegati (*appointement* Galli vocant (ratam firmamq; manere. niſi durante auditorio, aut antequam alia cauſarum fiat præſentatio, ſeu recitatio, reauditio petatur & perficiatur. Nos dum in praxi verſati ſumus, ſemel tantùm ab Advocato adverſarii clientis noſtri, reauditionem petitam fuiſſe re-

cordamur, ſed approbata Delegati interlocutione, conſignata pecunia prædicta fiſco ceſſit. Sed cùm raro imó rariſſimè iſta petatur reauditio, Advocatis conſimilem ferè eventum pertimeſcentibus, non eſt neceſſe huic materiæ diutius immorari.

Cap. XXXIV.

De Reviſione impetranda & exequenda.

MAjores noſtri ſummâ ſapientiâ & prudentiâ prædití, cùm non ignorarēt, Friſios ſuos naturâ ad diſſenſiones liteſque propēſos eſſe, præſertim animis illorum ex præteritis factionibus ac bellicis tumultibus adhuc efferatis, nec ad tranquillitatem omninó reductis, cum Imperatore Carolo Quinto, optimo Principe, certis conditionibus tranſactione celebrata, anno Chriſtiano 1524. Inter cætera illud ſupplices petiverunt ac obtinuerunt, ne in civilibus cauſis ulla extra hanc Provinciam admitteretur Appellatio, ſed ut illius locô ſemel Reviſionis beneficium certis quibuſdam

dam conditionibus impetrare conce-
deretur Friſiis qui per ſententiam ſu-
premæ hujus Curiæ ſe læſos queſturi
eſſent: Quod Hollandis aliiſque qui-
buſdam Provinciis Belgicis permiſ-
ſum non eſt, ad magnum Senatum
Mechliniæ provocantibus. Cùm ita-
que omnes ferè judicii praxiſque fo-
renſis partes ac membra tractaveri-
mus, ordo ſerieſque tractationis no-
ſtrę poſtulare videtur, ut de Reviſione
quoque diſſeramus, & quod ſit Ad-
vocati ſolertis in ea ritè impetranda
exequendaque officium, breviter ex-
plicemus. Quæ quidem Reviſio licet
non in omnibus ab Appellatione diſ-
crepet, quod idem ſit utriuſque ſco-
pus, ut nimirum prior ſententia defi-
nitiva reformari, atque error illius
corrigi poſſit, in multis tamen, imó
pleriſque tanta eſt differentia, ut in
forma introducendi exequendique
nihil commune habeant. Nam nec
intra decem dies impetrare ac inter-
ponere, nec intra triginta dies Apo-
ſtolos petere ac Curię intimare (quod
in Appellatione fieri debere neceſſa-
rió, antè diximus) neceſſe eſt, ſed
ſatis eſt, ſi intra biennium à lata ſen-

tentia, libello ſupplici Curię porrecto citatio petatur, qua adverſario, ad certum diem in jus vocato, cauſa Reviſionis introducitur. Sed cùm id non ſimpliciter procedat, ſed pro forma eſſentiali requiratur, ut cauſa quingentorum aureorum Carolinarum ſummam excedat, ac deinde ut die juridico conſignatis in auditorio aureis quinquaginta ejusdem valoris, ſi ſententia reformata fuerit, reſtituendis, ſin minus, ærario publico inferendis, oretenus proponatur, ac libello protinus tradendo deducatur, ſubjecta concluſione, ut proceſſus revideatur atque error ſententię corrigatur; Ad quem libellum pars adverſa intra tempus prȩfixum reſpondere in ſcriptis tenetur, adductis propoſitiſque argumentis rationibuſque ad confirmandam ſententiam facientibus, ac biformi ſumpta concluſione contendere, ut Actor in reviſione declaretur non admittendus, aut ſi admittendus ſit, per ſententiam Curiæ non eſſe gravatum. Quæ quidem omnia cùm ſint de forma ſpecifica obſervanda, mordicuſque peragenda Reviſionem petenti, circumſpecti

erit

erit Advocati, qui iſtam Reviſionis cauſam tractandam ſuſcepit, proſpicere & procurare, ne quid ex iſtis ſolemnibus ullatenus omittatur: qui ſcire debet, actum in forma peccantem, ipſo jure nullum eſſe. *l.* 1. §.1.*ibi DD.ff. De verb. oblig. Bald. in l. ult.* C. *de ſuis & legit. l. cert. forma. C. de jure fiſci. Weſenb. conſ.* 1.*nu.*9. Quod enim cum ſolemnitate requiſita non fit, nulliter fieri dicitur, cùm ſolemnitas ſit forma Actus individua; qua deſtructa, etiam in minimis actio tota deſtruitur. Neque enim formę quicquam addi detrahive poteſt. *Roland, à Valle conſ.* 43. *Menoch. conſ.*73.*nu.*7. *Burſatus conſ.* 73.*nu.*23. Adeo ut ne per æquipollens quidem adimpleri poſſit. *Peckius ad reg. juris Can. reg. x.* Ad hęc cùm Imperatorio indulto expreſſè cautum ſit, non alia facta quàm quæ in priori inſtantia propoſita fuerunt, in cauſa Reviſionis proponi ac narrari poſſe (quod in Appellatione ſecus eſt, in qua non allegatum allegari & non probatum probari poteſt) & ſi propoſita fuerint, eorum nullam rationem haberi debere: Advocatus actoris operã dabit, ne quid

 ipſemet

ipſemet tale faciat; & Adverſarium nova facta allegantem ſine proteſtatione admittat, ſed judicibus reviſionis ea demonſtrare in ſcriptis debet, ſi quæ inſerta deprehenderit. Neque veró hoc loco monendos Advocatos actorum arbitramur, quàm ſit periculoſum, quantique res præjudicii, ſi ad diem præfixum non adfuerint, cauſam reviſionis introducturi: Cùm Actor absq; legitima cauſa abſens de contumacia accuſatus, reviſione excludatur, inſuper pœnæ nomine octo aureos juſti ponderis ſoluturus aliasque expenſas omnes: Reus veró ſi contumaciter abfuerit, id fert incommodi, quód nihil ad libellum Actoris reſpondere permittatur, aut illius contenta refutare. Cujus tamen eô melior eſt conditio quàm Actoris, quód per juris allegationes ſibi proſpicere poſtmodum queat; ita tamen ne ullam moram proceſſui injiciat, qui pœnæ nomine quatuor aureos ejuſdem valoris ob contumaciam ſolvere cogitur. Ad hæc, cum ultra duplicationem absque expreſſa Curiæ permiſſione ſcribere non concedatur utriusque partis Advocati adlaborabunt

Digitized by Google

bunt, ut in Replicatione, duplicatione que, omnia cauſæ merita complectantur, quibus ſe victoriam conſecuturos exiſtimant, ne ſi hac parte omiſſum quid fuerit, Advocatum cliens meritó incuſare queat, ſi infelicem cauſa eventum ſortita fuerit. Quoniam autem Imperatoris Placito id quoque cautum reperitur, ut reviſione interpoſitâ non obſtante, ſententia Curiæ legitimæ excutioni mandetur, quod in Appellatione ſecus eſt (qua interpoſita, nihil innovatur, quamdiu de appellatione pronunciatum non erit, *Tit. ff. Nihil novari appell. interpoſita.*) remedium eſt ad impediendam executionem, ut victus intra decem dies à lata ſententia libellum ſupplicem Curiæ offerat. Eo ſiquidem exhibito, ſententia prior nõ aliter executioni mandatur, quã ſi victor dignam fidejuſſionem prębuerit, tantum reſtituendi cum legitimis augmentis, quantũ eſt in condẽnatione ſi legitima retractatione ſententia reſolvatur. Quód ſi intra decem dies factum non fuerit, executio ſine fidejuſſione procedet. Quód remedium ſuppeditat Auth. quæ ſupplicatio:

C. De precibus Imper. offerendis, quæ licet Præfecti prætorio mentionem faciat, ac ob id de illius tantùm ſententia accipienda videatur, nihil tamen obſtare arbitramur, quominus ad hujus ſupremæ Curiæ ſententiam, quæ per arreſtum & appellatione remota judicat, non ſecus quàm Præfectus prætorio, trahi poſſit, præſertim cùm dicta Auth. conſiliariorum quoque meminerit. Guido Papæ *deciſ.* 50. certè ſententias Curiæ Parlamenti Delphinatus, per arreſtum judicantis, ſententiis Præfecti prætorio æquiparare videtur. Interim tamen, cùm in cauſa quadam reviſionis, quæ in hac ſuprema Curia indeciſa pendet, oblato intra decem dies ſupplici libello, nulla præſtitia cautione fidejuſſoria, executionem ſententiæ impediri nequiverim, dubitare cœpi, an Authoræ prædicta in Placito Imperatoris quoque locum habeat. Quæſtio equidem digna quæ partibus in contradictorio auditis, ſententiâ Curiæ decidatur. Neque enim quiſquam eſt, qui neſciat, condemnati quàm plurimum intereſſe, executionem ſententiæ

tentiæ, abſque tali fidejuſſione, ſuſpendi, præſertim ſi victori bona immobilia in Provincia hac non poſſidenti, quantitas pecuniaria quingētis carolinis aureis major adjudicata fuerit. Eo ſiquidem caſu condemnatus, ſi ſententiam per judices reviſionis reformari contingeret, ſolutâ pecuniâ adjudicatâ, fruſtrà iſtius ſententiæ magnis ſumptibus moleſtiiſq; obtentæ, executionem poſtmodum urgeret, inopiâ vel fugâ adverſarii ſecluſus. Veruntamen cùm Guido Papæ in deciſionibus ſuis, Curiæ Parlamenti deciſione reſolutum referat, hoc caſu cautionem etiam juratoriam ſufficere, ſi victor diligentiam ſe adhibuiſſe & fidejuſſorem invenire non potuiſſe, jurejurando affirmare paratus ſit, victum ab executione prioris ſententiæ iſta oppoſitio ægrè tuebitur. Ex iis autem quæ antè relata ſunt de indulto Imperatoris, decidi poſſe videtur quæſtio ab interpretibus diſputata, an reviſio reviſionis peti poſſit. Nam cùm expreſſis verbis Imper. ſemel tantùm reviſionem peti conceſſerit, concludendum videtur, negativam partem tenendam

eſſe, quam & in magno conſilio ſervari ei ordinationibus dicti Parlamenti gallicè publicatis *Tit. de propoſition d'erreur & reviſion.* cognovimus.

Cap. XXXV.

De executione rei judicatæ.

TAmetſi prima fronte dici poſſe videatur, lite per definitivam ſententiam deciſa, nullas ampliùs eſſe partes Advocati, quód nimirum rei judicatæ executio, vel Curiæ delegato, ſi liquida non ſit ſententia, vel apparitoribus demandari ſoleat: Nihilominus tamen, cùm varia incidant, quæ executionem remorentur, atque impediant, & ſæpè in ipſa executione ab iis quibus commiſſa eſt, cõtra formam, jure ſcripto & ſtilo Curiæ præſcriptam, peccetur; à quibus exceſſibus & gravaminibus ex juſta cauſa ad ſuperiorem committentis appellari poteſt, expreſſis in appellatione cauſis, propter quas provocetur. *Spec. De exec. ſent. §. nunc demum n. 9. Bart. L. ab executore, De Appell.* Exiſtimamus ad Advocati officium quoque pertinere, iſtis caſibus condemnato clienti opem conſiliumque præbere, ne injurioſa

jurioſa aut nimis damnoſa executione, quod non raro fieri comperimus eum gravari contingat. Erunt ergo partes Advocati, qui condemnato patrocinium præſtitit, primùm mandatum executionis (Executoriales vocant) inſpicere atque diligenter examinare, quid & quantum illi commiſſum ſit, an & tenori ſententię reſpondeat. Deinde, an alii, quám loci ordinario, executio mādata ſit, contra doctrinam *Bart. in l. à Divo Pio. §. ſententiam, ff. de re judicat.* Et an executio contra conſuetudinem ac ſtilum Curiæ, Enchiridio Statutorum inſertum fiat; quâ non ſervatâ, æquè appellari poteſt, ac ſi contra jus fieret, veluti ſi proclamationes factę nō ſint debitô locô & tempore, & per eos per quos fieri debent. Hæc, inquam, ſi incidant, ſupplicî libellô Curiæ porrectô, ut tota executio ſuſpendatur, precabitur & procurabit. Adhæc, cùm de iniquitate executionis vertitur quæſtio, ad ſuperiorem committentis executionem provocabit. *l. ab executione. verbo Appellat. ſuſpenſa quorum appellat. Panor. c. quod ad conſtitutionem, de ſentent. & re judic.* Quòd ſi mi-

ſi minus ritè procedit executor, aut extra officium quid facit, poteſt illi licitè reſiſti, ut & tunc, quando petenti ordinario literas ſuæ commiſſionis exhibere noluit, ut ille meritó cogitare potuerit, illum tale mandatum quale jactabat, non habere, *l. fin. D. Mandati. l. prohibitum. C. de jure fiſci lib.* 10. Atque tali executori ab omnibus, quorum, intereſt reſiſti poteſt. *Felyn. & Canon. in c. conſtitutus de præſcriptis. Andreas poſt Hoſtienſem in c. ſignifican. de Conſtitut. Bart. Iaſon & cæteri DD. in l. juſtè de acquir. poſſe.* Iam verò cùm in executione, jure ſcripto ordo ſtatutus ſit, *in l. à Divo Pio. §. in venditione. De re judicat.* Ut nimirum primo loco mobilia & animalia, ſecundo immobilia, tertio nomina diſtrahantur; quæri ſolet, utrum iſte ordo mordicus ſervandus ſit, ita ut ſi inverſo ordine prædicto capiantur pignora, executio reddatur nulla. Sunt qui affirmativam partẽ tuentur, contendentes, neceſſarió iſtum ordinem, tanquam à lege præſcriptum, obſervandum eſſe, ut Raphael Cuman. Alexand. & alii. Sed Bartolus & alii determinant, non usque adeò iſtum

iſtum ordinem neceſſarium eſſe, quin actus, illo non ſervato, ſit aliquis, & non nullus, quam ſententiã & conſuetudo optimus legũ interpres confirmat. Nam in Friſia patria noſtra, ille ordó non ſervatur, ſed juxta ipſius condemnati arbitrium & electionem diſtrahuntur ea, quę ille diſtrahi juſſerit & deſignaverit Uſque adeó quidem, ut apparitores, irrequiſito condemnato, ſi ſui copiam fecerit, pignora non capiant. Quòd ſi apparitori voluntatem ſuam ac electionẽ declarare recuſaverit, aut in contemptum juſtitę ea capere pignora juſſerit condemnatus, quæ ipſius non ſunt, aut uſque adeó vilia parvique pretii, ut victori nullo modo iis diſtractis ſatisfieri poſſit, credimus, victori permiſſum eſſe pignora demonſtrare apparitori, ut ea in cauſam judicati accipiat atque divendat, quod ſæpè fieri ſolet: Conſultiùs tamen facturum victorem arbitramur, ſi precibus Curiæ oblatis, quæ ſuprà dicta ſunt, ſignificaverit, ac ejus conſenſu atque permiſſione id fecerit: Quod enim authore ju dice ſit, juſtè fieri cenſetur. Ut autem omnia legitimè fiant ac

perfici,

perficiantur debito modo, ac juxta Curiæ Ordinationem, Apparitoribus vel aliis executoribus præſcriptam, providendum eſt, ne condemnatus conqueri poſſit, injuriam ſibi fieri: Neque enim juris executio injuriam continere debet. *arg. l. meminerint, C. unde vi.* Illud ſuperioribus addendum exiſtimamus, quód etiamſi ordo in executione à *d. l. Dio Pio. §. in venditione*, in vēditione præſcriptus mordicus ſervandus non ſit, ut ex Bart. ſententia concluſit Zazius, nihilominus tamen quodā temperamento executionis rigor & acerbitas mitiganda & lenienda eſt, & ea diſcretione ii, quibus demandata eſt executio rei judicatę, uti debent, ut ſi mobilia capienda & diſtrahenda ſint, ea primo loco vendantur, quę plus gravant impendio, id eſt ſumptu, quàm augeant fructibus: Ita ſentit Raph. Cumanus, qui tamen eam limitationem addit, ut id fiat, ſi iſta parum utilia mobilia celerem & expeditam habeant executionem: Alioqui enim ab iis incipiendum eſſe mobilibus dicit idem Cumanus, quæ commodiùs poſſunt diſtrahi, quó celerius ſolvi poſſit victori,

victori, per elegantem textum §. ſed & illud *d. l. à Divo Pio*: Ac proinde primùm quærenda eſt parata pecunia, qua deficiente, mediocriter pretioſa mobilia, quibus carere faciliùs poteſt condemnatus, dummodo in iis expedita ſit executio. Tertio loco ad animalia: Ultimo ad aurea & argentea vaſa & pretioſam ſupellectilem veniendum eſt. Quibus omnibus deficientibus, tandem ad bonorum immobilium diſtractionem procedendum, ita tamen ut à minus pretioſis fiat initium, quod Zazius, *ad §. in venditione d. l. à Divo Pio* temperamentum civile vocat. Quód ſi nec ea extent, ad incorporalia jura, id eſt nomina debitorum veniendum *l. ordo, C. de exec. rei judic.* Atque hic ordo ſervari debet, ſaltem de honeſtate & civilitate Eſt enim iſtiusmodi condemnatis qui facultatibus lapſi, ac ſine ſua culpa ad inopiam redacti, bonorum ſuorum diſtractionem, per ſubhaſtationem, horrida executoris voce, ferre coguntur, commiſerandũ, & quatenus ſine juſtitię læſione fieri poteſt, quoque parcendum, ne afflictis valde altera addatur afflictio. Quidam certè re-

tè reperiuntur apparitores ita duri, inhumani, ac cerebroſi, ut invidioſum iſtud executionis mandatum peracturi, disjectis & ablatis lectis, lineisque veſtibus aliisque utenſilibus, quibus ad vitam tranſigendam condemnati carere non poſſunt, vix à perſonali & reali injuria ſe contineant: quo ipſo certè, graviſſimè in legem charitatis peccant. Sed illud merito quæri poteſt, an in cauſam judicati animalia absque diſtinctione capi & diſtrahi poſſint, Textus §. In venditione, absque ulla differentia animalia pignori capi jubet: Nihilominus tamen cum mica ſalis id accipiendum arbitramur, ut nimirum ad illa animalia prædicta verba referantur, quæ ad culturam agrorum non ſunt neceſſaria; Jure enim cautum reperitur boves aratorios ac inſtrumenta ruſtica pignoris cauſa de poſſeſſionibus abſtrahenda non eſſe, & rationẽ addit Imper. Conſtantinus, *l. executores. C. quæ res pign. oblig. poſſunt vel non.* ne illis divenditis, tributorum retardetur illatio, quod & Imperatores Honorius & Theodoſius *l. pignorum C. eod. tit.* confirmant, indefinitè ſtatuentes, pigno-

pignorum gratia aliquid, quod ad culturam agri pertinet, non eſſe auferendum, id quod & Frederici conſtitutio prohibet, *Auth. Agricultores C. eod. tit.* Quæ quidem omnia procedunt, ſi condemnatus alia bona habeat: Alioqui enim & illa diſtrahenda ſunt, juxta gloſſam *in d. l. executores, allegantem l. ſtipendia. C. de execut. rei judic.* Hæc ergo atque his ſimilia Advocatus condemnati conſiderabit, & ſi quid ab Apparitoribus in exequendo peccatũ cognoverit, precibus Curiæ oblatis, procurabit, ut illorum duritia & iniquitas præcepto ejuſdem Curiæ coerceatur & corrigatur. Idem quoque facere debet Advocatus victoris, ſi apparitorem cùm condemnato, ſui compendii gratia, facta colluſione executionem differe atque protrahere deprehenderit, quod non raro fieri teſtari poſſunt ii, qui in foro verſantur. Illud autem pro colophone adjiciendum. Advocati quoque munus eſſe, ut clientem ſuum condemnatum admoneat, ne executioni ullatenus reſiſtat, neve injuriam verbalem aut realem Apparitori inferat, cùm id ſine pe-

ne periculo fieri nequeat. Vidimus enim nos ejus rei exemplum, ante multos annos in quodam ruſtico ſylvano, qui quòd Iuridico (Grietmannum vocant) ſententiam exequenti manus intuliſſet, in arcem, nunc dejectã, captivus adductus & poſt diuturnum carcerem, magnâ pecuniæ ſummâ mulctatus fuit, & inſuper, ad perpetuam rei memoriam in Curia, brachium cum pugno, cum inſcriptione parieti infixum fuit, quod omnium oculis ſubjectum etiamnum extat. Perinde enim habetur, ac ſi Judicem ipſum affeciſſet injuria, cujus miniſtrum apparitorem læſit. Porrò nec illud omittendum, ad Advocati officium, qui victori patrocinium præſtitit, quoque pertinere, ut ſi contra venditionem pignorum ab executore factam, vel ab ipſo condemnato, vel à tertio aliquo jus aliquod prętendente, fiat oppoſitio, lis ſuper eà mota octidui termino, Curiæ Ordinatione in ſingulas ſcripturas præfixo, conſtringatur, cùm victoris interſit, quam celerrimè iſtas oppoſitionum lites terminari, ut pecunias tandem ex venditione redactas nanciſci poſſit. Con-

Obſervatio.

ſit. Condemnati verò Advocatus, ſi frivolas illius oppoſitiones animadverterit, monebit clientem ſuum, ut à lite perſequēda deſiſtat, ne poſtmodum per ſententiam rejectis iis, in expenſas quoque condemnetur. Neque enim ignorant ii, qui litibus exercendis dant operam, ſæpè iſtiusmodi oppoſitiones ab ipſis quoq; condemnatis, executionis differēdæ cauſa fieri, cum incommodo plerumque victoris, qui pecuniis interdum ſummopere opus habet. Poſtremò cùm quotidianâ experientiâ deprehendant Advocati, apparitores maximis plerumque ſumptibus, pignorum venditiones in œnopoliis, pluribus ſępè dilationibus ſuſpenſas, celebrare, quo fit, ut emptores iſtis ſumtibus territi rariores inveniantur, maximò condemnatorum miſerorum damno & præjudicio: illorum officium erit proſpicere, ne tale quid fiat; precibusque Curiæ oblatis, ei rei modum ſtatui procurabunt, certa aliqua ſumma præſcripta, quam Apparitori excedere non liceat. Cujus in exigendo ſalario avaritiam, & inhumanitatem ſimili quoque modo refręnari

nari curabunt: Sunt enim iſtiusmodi condemnatorum querelæ frequentiſſimæ, quibus Curiæ taxatione ac moderatione remedium eſt adhibendum: Summatim, in his litibus cauſisque tractandis, ita verſabuntur Advocati & victoris & victi, ne contra Curiæ præſcriptum, contra juris formam, foriqúe hujus conſuetudinem, contra bonam fidẽ, ab apparatoribus vel ſemetipſis quidquam admittatur, ſed ut omnibus dolis, fraudibus, colluſionibusqúe præcluſis & ſemotis, ſententia cum prędicto temperamento tandem executioni mandari, & eâ viâ unicuique, quod ſuum eſt, tribui atque exſolvi, ac omnis vis & injuria reprimi, averti, atque coerceri queat, quô ſolô hominum inter ſe ſocietas & amicitia, rerumpub. pax, tranquillitas, & concordia, arctiſſimum atque optimum incolumitatis vinculum, velut ſarta tecta manere queant, eo quód pace illa fracta, divulſa & conturbata, res privatorum ſalvę & in tuto eſſe nequaquam poſſint. Quòd autem antè monuimus, proſpiciendum eſſe, & apparitoribus & Advocatis condemnati atqúe victoris, ut execu-

executio & pignorum pręſertim immobilium venditio, debito modo ac ſervata juris ſcripti ſtyliq́ue forma, fiat atque peragatur, non caret ratione, quinimò & ſumma cautela adhibenda eſt, ne ſi poſteà peccatum aliqua parte deprehendatur, venditione per Decretum Curiæ facta, reſciſſa ac retractata, emptor præter moleſtias magnas, ingens quoque damnum accipiat, prout contigiſſe ex duabus hujus supremæ Curiæ ſententiis anno 1633. & 1604. prolatis conſpeximus. *Obſervatio.*

CAP. XXXVI.

De literis dilationum quæ Belgica lingua **Brieven van reſpijt** / *vocantur, vulgò Quinquennales dicuntur, & Diplomata moratoria appellari poſſunt*

CONſueverunt plerumque ii qui condemnati ſunt, ac executionem metuunt & quandoque ante con-

condemnationem ęre alieno gravati, ex conſilia Advocati Diploma moratorium à Principe impetrare. Solet autem Princeps iſtiuſmodi hominibus obæratis, ac æris explicando ratione deſtitutis, ut plurimum quinquēnales dilationes indulgere; Unde & quinquennales vulgò nuncupantur, teſte Guidone Papæ, *q.57.* ad eum finem ne creditorum duritiâ ad carceres adigantur, quod durum eſt. Sed cùm iſtud beneficium certis quibusdam conditionibus concedatur, Advocati cauti erit, clienti ſuo ſalutare conſilium ſuppeditare, quo effectus illius votique ſui compos reddatut. Quod ut obtineat, & conſequatur, ſummariè, ac atteſtationibus ſufficientibus docere debet, ſe citra culpam ſuam facultatibus lapſum, tantum æris alieni contraxiſſe. *l. quoties L. univerſa. C. de precib. Imp. offer. Azo in ſumma d. tit. Old. ibidem.* Deinde impetratis prædictis literis, curabit, ut omnibus creditoribus ad Curiam vocatis, debitis ſolemnitatibus adhibitis, intimentur, & cautionem & literas in judicio offerent; Et quidem intra menſem à die impetrationis, non

Digitized by Google

non verò præſentationis numerandum, alioqui fructu effectuque earum cariturus, *ut refert Guido Papæ.q. 109.dicens.ſtilô Parlamẽti Delph.ita ſervari.* Neq; verò quælibet ſufficit cautio, ſed iſtiusmodi exigitur, quã creditores admittere tenentur: Quibus tamen eam ut inidoneam rejicere ac refutare permittitur. Quo caſu partibus in contradictorio auditis, ſummaria cognitione res definitur. Ad quam cautionis inſufficientiam probandam, menſis ſpacium utrique parti, Imperatoris Placito 21. Octobris 1541. publicato, artic. 34. præfinitum eſt: intra quem niſi creditor cautionem à debitore oblatam inſufficientem probaverit, pro idonea reputabitur. Atque hæc quæ relata ſunt, Advocatus ejus qui literas impetravit, fieri ac obſervari procurabit, ne cliens prędicto beneficio excluſus, rigidis creditorum ſuorum exactionibus, executionibusque objiciatur, ac pateat. Quam quidem cautionis ſufficientis præſtationem uſque adeó prędictum Placitum requirit, ut, licet maxima creditorum pars, cum debitore pactione initâ, aut remiſſionem partis

21. *Octobris* 1541

debiti,aut dilationem conceſſerit, reliqui tamen creditores conſentire,eorumque pactioni accedere non coguntur, niſi ſufficienti cautione præſtitâ, quod artic. 35. prædicti Placiti requiritur. Illud præcedentibus quoque adjiciendum, quod major pars creditorum, non perſonarum numerô,ſed debiti cumulô definiatur *l. jurisgentium. §. hodie. ff. De Pactis l. majorem. eod. tit.* Et ita Vlpianus Prætorem, ſi creditores diſſentiant, partes ſuas interponere, & majoris partis conſenſum, ex cumulo debiti æſtimandum,ſequi debere decidit; quod textus d. l. majorem. latiùs explicat. Quæ tamen non ſimpliciter neque indiſtinctè procedunt,ac in quibuſlibet creditoribus locum habent, ſed iis ſolum, qui hypothecas habent: Eos ſiquidem minor pars in concedenda partis debiti remiſſione ſequi tenetur. *Matth. de Afflictis, deciſ.* 288. Quod ſi veró minor pars hypothecas habeat. majorem partem creditorum, ex cumulo debiti, hypothecis carentem, ſequi non tenetur: Secui veró eſt in dilatione ſola concedenda: Eô ſiquidem caſu, cùm minus vertatur præjudicium

judicium, minor pars hypothecariorum creditorum, majorem partem, ex cumulo debiti ęſtimandam, etiam ſi hypothecas non habeant, ſequi tenetur *d. deciſ.* 188. Secus foret, ſi major pars totum debitum remittere vellet. Tunc enim minor pars majorem ſequi non cogitur, quod Matth. de Afflictis movet. Prædictis autem & illud addendum arbitramur, ut ſi ſuper intimatione literarum dictarum quęſtio incidat, termino octidui, ſcripturis tradendis præſtituto, ad Duplicationem incluſivè lis peragatur; quod Ordinatione Enchiridio Statutorum inſertâ quoque cautum eſt.

CAP. XXXVII.

De Beneficio Inventari.

CUm iis qui in praxi hujus ſupremæ Curiæ verſantur, notiſſimum ſit, duris hiſce temporibus permultos inter nobiles & plebejos reperiri, qui variis ex cauſis ære alieno gravati, dubias relinquunt hereditates, quas tum teſtamentarii, tum ab inteſtato

heredes purè adire verentur, ac ob id ſæpè deliberatione inita, ſub inventarii beneficio adeundas cenſent, ut indemnes maneant, & illud certis quibuſdam conditionibus ac reſtrictionibus impetrandum exequendumque veniat, ad Advocati quoque officium pertinere arbitramur, ut ſi hæc difficultas ab aliquo propoſita fuerit, cautè atque circumſpectè eam ſibi tractandam exiſtimet. Ut autem clientem extra omne periculũ conſtituat Advocatus, monere illum debet, ne ullo modo hereditati ſuſpectæ ſe immiſceat, aut minimam rem hereditatis ſibi applicet. Eô ſiquidem probatô, fruſtrà de beneficio inventarii impetrando laboravit, pro puro herede reputandus. Quod ſi nihil tale heredi futuro imputari atque objici poſſit, ſecunda cura erit, diligenter expiſcari, an quisquam ſit ex cognatione & familia defuncti, qui purè hereditatem adire velit, aut adiverit: Si enim quisquam ſit qui id fecit, aut facere paratus ſit, non eſt quod de beneficio prædicto impetrando conſilium ineat, cùm ei de jure hereditas debeatur qui honori defuncti proſpectum

ctum conſultumque voluit, cujus intereſt, purum habere heredem & non ſub beneficio inventarii adeuntem. Quòd ſi nemo fuerit, qui ſe periculo ſubjicere atque exponere volet, tum demum precibus. Curiæ oblatis prædictum beneficium impetrare conabitur. Eoque facto, curabit, ut per apparitorem Curiæ duobus teſtibus adhibitis, omnium tum mobilium tum immobilium, nec non nominum repertorium intra quadraginta dies ab impetrato beneficio numerandos, conficiatur. Quo repertorio ita ſolemniter confecto, curabit Advocatus, ut mobilia ab iis, qui periti ſunt, & à Magiſtratu loci, ubi hereditas ſita eſt, ad eam rem deputati ſunt, præſtito jurejurando æſtimentur: Eâque factâ, datis pro eorum pretio fidejuſſoribus, cavebit, ac prædicta bona diligenter ſolicitéque aſſervaturum, ac creditoribus legatariisque ſe ſolututum, nulla interjecta mora, pollicebitur. Nec poterit iſtiusmodi heres liquidorum debitorum ſolutionem, illiquidorum occaſione, ſuper quibus lis movetur, ad illius usq; deciſionem protrahere. Quæ quidem

Digitized by Google

ſolutio non aliter facienda erit, niſi cautionem præſtet is, qui pecuniam recipit, ſe pro rata ejus, quod ex bonis defuncti redigi nequit, reſtitutionem eſſe facturum. Atque hæc quidem omnia Placito Imperatoris, 21. Octobris 1541. promulgato, artic.
21. Octobris 1590 39. Enchiridio Statutorum inſerto, usque adeò requiruntur, ut ſi iis qui prædictum beneficium impetravit, iis omiſſis, aliquid ex bonis defuncti contrectaverit, prædicto beneficio exclusus, ut purus heres omnibus debitis hereditariis, ultra vires facultatum exſolvendis, ſubjiciatur: quod &
27. Octobris 1541 ſententiâ Curiæ, anno 1590. latâ comprobatum & deciſum fuit. Hæc
Obſervatio. omnia quæ relata ſunt, cùm tanquam ſolēnitates formales requiſitæ, omitti nequeant, proſpicere debet Advocatus, ut ea omnia ad unguem obſercatus, ut ea omnia ad unguem obſerventur, ne cliens habeat in quo Advocatum incuſare poſſit. Illud verò omittendum minimè fuit, quòd prędictum beneficium, vocatis quoq; creditoribus, juxta ſtilum Curiæ apud acta ſit profitendum, & ſi controverſiam à creditoribus moveri contingat; octidui terminum, & Duplicationem

nem excedere non permitti, quod & Enchiridio Statutorum inſerto Placito, artic. 29. comprehenſum reperitur. Quoniam autem noſtri inſtituti non eſt, omnes quæſtiones ad hanc materiam pertinentes diſcutere, prædictis contenti finem imponimus.

CAP. XXXVIII.

De Beneficio Ceſſionis bonorum, & quid in eo impetrando exequendoque Advocatus agere debeat.

SUperiori capite de iis quæ rei judicatæ executionem ſpectant, quæque ab ea dependent, pertractavimus. Jam vero cùm inopia debitorum efficiat, ut duritiâ obtortô ſępè collô ad carceres detrudantur, ibique victu quàm tenuiſſimo habeantur, uſque adeò, ut tandem carceris faſtidiô macerati, aliquam exolvendi debiti rationem viamque inveniant, quod ſæpè quoque fieri videmus, cognatis affinibuſque proximis commiſeratione

tione ductis, & certis conditionibus ſolutionem debiti in ſe ſuſcipientibus: Aliis verò omni humana ope deſtitutis in ſqualore carceris contabeſcentibus. Videndum reſtat, quo remedio iſtam incarcerationis, ut vocant, miſeriam evadere debitores queant. Et certum eſt, omnibusque in foro verſantibus exploratum, jure civili proditum eſſe ceſſionis bonorum beneficium, quod Imp. Iuſtinianus *l. pen. & ult. C. Qui bonis cedere poſſ.* Flebile adjutorium, & miſerabile vocat auxilium. Et auxilium quidem meritò: neque enim in hac vita major excogitari miſeria poteſt, quàm nuditate & inopiâ ad eum redigi caſum, ut bonis cedere, creditoribusque ea dimittere quis cogatur. Sed cùm iſtud beneficium, non ſemper nec paſſim, nec ſimpliciter omnibus indulgendum prædictus Imprat. cenſeat, & poſterioribus temporibus creſcente hominum malitia, reſtringere ac limitare certis quibuſdam conditionibus neceſſe fuerit, ut niſi iis pareat, prædicto beneficio indignus habeatur bonis cedens: Videndum eſt, Advocati qui condemnato patrociniũ pręſtitit in

tit in hoc beneficio ritè legitimeque impetrando & exequendo, quæ ſint partes, quod officium Et ante omnia quidẽ providere & proſpicere debet, ut cautè in hoc verſetur negocio, ne quid omittat ex ſolemnibus Jmp felicis recordat. Caroli Quinti Conſtitutione Placitoque A. 1541. 21. Octob. publicato, expreſſis ac requiſitis. Si enim aliquid factum fuerit, vel omiſſum, quod fieri vel omitti non debuit; debitor qui ad flebile illud confugit auxilium, prędicto beneficio ſecluſus, vitam ipſa morte duriorem degere cogetur. Ne autem in iſtas redigatur difficultates & anguſtias bonis cedens, ex Advocati ſui conſilio literas ſeu Diploma ceſſionis, unà cum omnium bonorum ſuorum repertorio, (inventarium vocant practici) jurejurando firmato, intra menſem à die impetrationis numerandum, ipſemet aperto capite, diſcinctuſque in judicio offerre & exhibere, ac bonis ſuis nulla eorum adminiſtratione ſibi reſervata atque retenta, creditoribus ad id vocatis permiſſis atque conceſſis, ut Actis Curiæ prędictum beneficiũ intimetur inſinueturque, petere

21. *Octobris* 1541.

& contendere debet. Quod ſi creditores præſentes conſenſum adhibuerint, aut abſentes de contumacia accuſati & ab oppoſitione ſecluſi fuerint, res in vado eſt: ſin contradicendum arbitrabuntur, curabit Advocatus, ut à Judice delegato ſeu Commiſſario, ad contradictiones oppoſitionesque inferendas præfixo termino, partibus hinc inde auditis, res judiciali cognitione terminare quàm citiſſimè poſſit. Neque veró ea, quæ antè relata ſunt, à creditorùm vinculo debitores plenè liberant, ſed requiritur quoque, ut, ſi ad pinguiorem fortunam pervenientes alia bona adquiſierint, ea quoque, ad creditorum ſuorum utilitatem conſignent, atque relaxent, retento ſolummodó lecto uno cum ſuis appertinentibus, & ex omni ſuppellectile, una tantùm cujuſque ſpeciei particula, dummodo nec ſtannea, nec aurea, vel argentea vaſa, vel alicujus pretii alia mobilia utenſilia ſint. Quidquid autem ſupereſt, ſingulis vicibus, creditorum commodis relinquere atque dimittere tenentur, alioqui effectu prædicti beneficii cârituri. Quod autem antè diximus

Digitized by Google

ximus, prædicto Ceſſionis beneficio debitores à carceris neceſſitate liberari, non ſimpliciter procedit, ſed eam recipit limitationem & reſtrictionem, ut ad eos tantùm debitores porrigatur, quorum debita inſtrumentis Principis vel Conſilii ſeu Curiæ, urbiumque tali privilegio munitarum ſigillô confirmatis comprehenſa ac publicè recognita & confeſſata non ſunt. Iſtiusmodi enim debitis ceſſio bonorum locum non habet. Quemadmodum nec ſententiis, quæ in rem judicatam tranſiverunt, prædictum beneficium Ceſſionis obſtare, aut per exceptionem objici poteſt, niſi cedens caſibus fortuitis, abſque culpa ſua, inopem ſe factum eſſe doceat: Quo caſu absque omni differentia & exceptione, cedens bonis iſthoc gaudere beneficio poterit. Qua quidem probatione hoc quoque conſequitur, ne publicam palo affixus ignominiam ſubire cogatur, creditoribus nihilominus obligatus, quod nuper Ordinũ Friſiæ Edicto & Ordinatione publicata, *Ultima Novembris* 1602. Imperatoriæ conſtitutioni ſupradictæ additum eſt, exiſtimantibus præ-

dictis Ordinibus, multis in eo genere delicti nunc graſſantibus exemplo opus eſſe; ut reliquis incutiatur metus, ne facilè fraudandorum creditorum ſuorum conſilium capiant homines, quod hoc ævo longè corruptiſſimo nimis eſt frequens, cùm tamen deterrimam turpiſſimamque quaſi furti ſpeciem eſſe, nemo negare poterit, ſub fide & velamine viri boni, & cùm jam exploratum habeant, ſe ſolvendi debiti, quod contrahunt, facultate deſtitui, pecunias à proximo mutuo ſumere nunquam reſtituendas. Erit itaque Advocati ſagacis munus & officium, proſpicere, ne quid ſua negligentia, incuria, vel inſcitia clienti ſuo incommodi periculique adferat in ea neceſſitate conſtituto. Proinde monebit clientem ſuum, ut debitum ad creditoris inſtantiam confiteatur rotundè. Neganti enim debitum, beneficium prædictum non datur *l. pen. ff. hoc tit. gloſſ. & Dd. in l. 1. C. qui bon. ced. poſſ.* Fateri autem debitum purè clareq; debet, omni præciſa negandi occaſione. Sed quęrit hic Baldus, *l. 1. C. quid bonis ced.* Quid de eo ſit dicendum

dum, qui in principio debitũ negavit: ſed poſt ſententiam latam pœnitentiâ ductus, confeſſus fuit, & diſtinctione facta, reſolvit, eum, qui juſtam negandi cauſam habuit, ut puta ſi in jus alterius ſucceſſit, & ante vel poſt latam ſententiam pœnitentia ductus faſſus eſt debitum, nulla pœnitentia ductus ad beneficium ceſſionis admittendum eſſe; Eum verò qui in negatione perſeveravit, prædicto beneficio indignum haberi, *Matt. de afflict. deciſ.* 379. quod in odium ſcilicet mendacii ac malę fidei debitoris ita ſtatutum eſt. Conſimiliter quoque clientem ſuum monebit Advocatus, ne quinquennalem dilationem impetrare ſtudeat, niſi certus ſit, iſta vertente ſe ſolvere poſſe creditoribus. Nam ſi poſtmodum ſpe ſua fruſtratus, facultatem ſolvendi non habeat, à beneficio ceſſionis excluſus, ad carceres pertrahetur, *gloſſa in l. cũ ſoluto. in fine. C. quibus bonis ced. quam communiter omnes Dd. ſequuntur. Afflict. deciſ.* 378. Sed illud apud interpretes diſputando moveri video, An ceſſionis beneficium impetratum, novis creditoribus aliis ſuperve-

pervenientibus quoque nocere debeat, ne debitorem in carcere detentum, & beneficio ceſſionis liberatum, in carcere retinere ac confirmare poſſint; Et reſolvitur, *Guido Pap. conſ.* 124. bonis cedentem, iis quoque novis creditoribus, non minus, quàm prioribus prædictum ceſſionis beneficium opponere poſſe; rationem addentes, quod videlicet non omnes neceſſarió vocandi ſint creditores, ſed ii tantùm, qui inſtant, & urgent, & lite pulſant debitorem, ad inſtar confectionis inventarii *arg. l. 4. ff. hoc tit. Guido Pap. d. conſ.* 124. *l. fin. §. licentia* C. *de jure delib. Salic. l.* 1. *C. qui bonis ced. poſſ.* quod omnibus creditoribus, ex poſt facto etiam apparentibus ſufficit. Et hæc quidem omnia procedunt, niſi probatum fuerit, bonis cedentẽ, ante ceſſionem impetratam, vel bona quędam celaſſe ac ſubtraxiſſe, vel prodigalitate & luxu in fraudem creditorum ſuorum diſſipaſſe ac decoxiſſe. Eô ſiquidem probatô, prædictô beneficio indignus in carcerem detrudendus erit. Ita dicit Petrus Jacobi *in tit. de Ceſſione bonor. & Salicet. ad d. l.* 1. *C. qui bon. ced.* Quod & rationem

tionem habet: Neque enim quiſquam ex malitia ſua lucrum ſentire debet: Sed & reipub. intereſt, iſtiusmodi dolos & fraudes peſſimorum hominum reprimi, pręcidi ac coerceri Neque verò is tantùm fructus aut beneficii prædicti commodum eſt, ut nimirum debitor, qui bonis ceſſit, ad carceres detrudi non poſſit, ut antè probatum eſt; Sed & illud operatur, ut ſi ad pinguiorem aliquando fortunam pervenerit, licet ea quoq; bona quę poſteà acquiſivit, creditoribus dimittere teneatur, non tamen ultrà quàm facere poteſt, urgendus veniat, *l. 4. ff. hoc tit. l. ex contractu. cum ibi notat. per gloſſ. & Dd. C. de bonis autorit. jud. poſſ.* quod in alio debitore, qui beneficium prædictum non obtinuit, ceſſat: quid ad peram & ſacculum excutitur, nunquam tutus, donec creditoribus plenè ſatisfactum fuerit. Proinde ne iſthoc beneficio excludatur cliens, operam dabit Advocatus, ut omnia ſolemnia Edictô Imperatoriô requiſita mordicus adimpleat, ne quid ipſi imputari poſſit. Quod autem ob Interpretibus diſputando movetur, An mercatores foro cedentes, quos interpretes mercatores

catores

catores Fallitos, ac vulgus hominum laicorũ, à menſa rupta, *Banqueroutiers* appellat, beneficio prędicto ceſſionis bonorum gaudere debeant, non habet ullam amplius dubitandi rationem, propterea quód Edictô Imperator prędictus Carolus 5. in Belgicis Provinciis publicatô; iſtiusmodi homines, peſſimos, commerciorum utiliſſimam rationem conturbantes, laqueô gulâ fractâ vitam finire voluerit, tantum abeſt ut ullo Juris legumque beneficio digni judicandi ſint. Qui rigor prædicti Placiti tametſi in deſuetudinem abierit, manet nihilominus firma & ſtabilis deciſio, quod ceſſionis beneficium illis indulgendum non ſit, ne hominum malitiis feneſtram aperiri contingat, quod ne fiat, publicè intereſt.

Cap. XXXIX.

De injuriarum actione.

INter omnes actiones civiles atque forenſes nulla eſt, quę majorem nobis

Digitized by Google

bis ſcrupulum ſemper injecerit, quàm hæc injuriarum actio. Nam cum certum, ſit eam ad ſolam vindictam tendere, *Leoninus conſ.* 51. *l. prætor.* §. 1. *ff. de injuriis.* §. *non omnes. Inſtit. de perpet. & temp. act.* quæ Chriſtianis omnibus à Chriſto Servatorē noſtro prohibita eſt, cujus lex Euangelica in eo potiſſimùm ſita eſt, ut proximum diligamus ſicut nos ipſos, inimicis noſtris, iisque qui nos oderunt, benefaciamus. *Math.* 5. *Luc.* 6. dicendum concludendumq́; videtur, hujus actionis exercitium Advocato Chriſtiano permiſſum non eſſe: Quod ſi ſimpliciter procederet, noſmetipſos à peccato excuſare non poſſemus, qui aliquoties iſtiusmodi injuriarum actiones in judicio perſecuti ſumus. Res certè anceps eſt: Sed nos commodâ quadam diſtinctione & noſtro & aliorũ animis hunc ſcrupulum, ut ſperamus, eximemus. Lex quidem Chriſti, omnes in univerſum homines, qui Chriſto nomen dederunt, nemine excepto, complectitur & ſtringit: *Math.* 5. *Luc.* 6. Quæ quidem non omnem tollit vindictam, ſed privatam tantùm, de qua accipiendi ſunt ſacrarum ſcriptu-

rarum

rarum diverſi loci, quales ſunt: *Mihi vindictam, & ego retribuam. Item: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos. Et qui percutit in maxillam, præbe illi & alteram.* Hæc certè omnia privatam ſpectant vindictam, non eam coercitionem, quæ judicis infertur ſententiâ; quem D. Paulus Apoſtolus *Dei miniſtrum appellat, vindicem in iram ei, qui malè agit. Epiſt. ad Rom. cap.* 13. Quemadmodum ergo rectè à Juriſconſ. dictum eſt, juſtè fieri quod authore judice fit ac geritur, nec injuriam facere eum, qui ſuo jure utitur: Ita quoque in hac injuriarum actione dicendum videtur, ut is, qui publicè læſus, honoris ſui defendendi cauſâ, aliquem in jus vocat, nec contra legem charitatis ac Chriſti præceptum peccare cenſeri debeat: Præſertim, ſi tali ſit affectus quis injuriâ, quę illum bonorum virorum conſortiò arceret, indignumque redderet, niſi per ſententiam Judicis innocentiam ſuam publicè declarari procuraret. Neque enim Euangelicâ lege prohibemur honorem noſtrum famamqne bonam, *mille theſauris.*

*ſuavis pretioſiorem, Eccleſ.*41. aſſerere, eamq́ue illęſam conſervare,convictô per ſententiam illô, qui labem illi aliquam aſperſerat. Imó D. Petrus Apoſtolus, *Epiſt*. 1.*cap*.4. diſertis verbis monetChriſtianos,*ne quiſquam eorum petiatur ut homicida,aut fur,aut maledicus,aut alienorum appetitor.* De quibus aliisq́ue ſimilibus criminibus diffamatus, utique non aliter innocentiam ſuam, quam cunctis hominibus conſpicuam eſſe vult Chriſtus, *Matth.* 5. *cap.* comprobare & manifeſtam reddere poterit, quàm ſi ſententiâ judicis, convictô de mendacio diffamante,innocens purusq́ue declaratus fuerit.Quinimó & ipſe Chriſtus Servator noſter,unicum patientię exemplar & idea,à ſummi ſacerdotis miniſtro percuſſus,dixit: *Ioan. Euang.* 18 *cap. Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo; ſin autem benè,quid me cædis?* Qui licet inimicorum quoque teſtimoniô innocentiſſimus eſſet, voluit tamen injuſtè verberantem redarguere, ſuamq́ue innocentiam coram omnibus profiteri,quód ſine cauſa & immeritó cæſus eſſet, nobis exemplum præbens, qui ſimili caſu facere

debet-

debeamus, cujus actio noſtra eſt inſtitutio. Cujus ut præceptoris veſtigiis inſiſtens D. Paulus Apoſtolus, vas electum Dei, ac ſpiritu ſancto plenus, Ananiam principem Sacerdotum jubentem ut percuteretur, acriter & quidem contumelioſè reprehendens ac redarguens dixit, *Act.* 23. *cap. Percutiet te Deus, paries dealbate, tu ſedens judicas me ſecundum legem, & contra legem me jubes percuti*: Conſimiliter quoque idem Paulus magiſtratum Philippenſem accuſans, *Act.* 16. *cap.* quòd ſe & Silam homines Romanos, indemnatos, cæſos in carcerem conjeciſſet, injuriam ſibi factam proteſtatus, ac ſuo jure uſus, ab ipſo magiſtratu è carcere dimitti, non clam à miniſtris ejici voluit. Quinimó ut Judæorum inſidiis, quas ſibi undique ſtrui intelligebat, eriperetur, cùm aliam evadendi rationem nullam videret, provocatione ad Cæſarem factâ, periculo tum manifeſtiſſimo ſe ſubtraxit. Atque his aliisque rationibus moti, exiſtimamus, Chriſtiano licere, actione injuriarum eum convenire, qui crimen aliquod objecit; ut ea ratione ac via ſuam co-

ram

ram judice, ac concivibus ſuis, innocentiam comprobet atque teſtetur, famamq́ue bonam tuetur atque defendat. Illud veró diffiteri non audemus, eos contra legem charitatis Euangelicam peccare, & à vindictæ cupiditate excuſari non poſſe, qui adverſarium, ſententiâ ad palinodiam damnatum, captis pignoribus, vel ad carcerem pertractum rigidè urgent ac adigunt, ut ſententiæ revocationem præcipienti ſatisfaciat, ut infamię notã plenè contrahat: Iſti ſiquidem malum pro malo rependunt, contra Chriſti & Apoſtolorum pręceptum *Epiſt.* 1. *Theſſ*. 5. 2. *Pet. c.* 3. Quo caſu Advocati munus & officium erit, clientem ſuum victorem dehortari, ac rationibus Chriſtianis inducere, ne quid tale contra reũ condemnatum attentet: imò ſuadere ut ſententiâ judicis, quę honorem famamq́ue bonam publicè plenéq́ue reſtituit, contentus, proximo, licet inimico, juxta legem Chriſti parcat. Quòd ſi is ſanis Advocati conſiliis acquieſcens, ab ulteriori perſecutione deſtiterit, erit uterque, meo quidem judicio, peccati expers, & victor

pactus. ff. De pactis. vel amicorum interceſſionem, vel etiam deprecationem, à lite moleſtiſſima ſumptibùſq; extricetur: Id ſi obtineri nequit, ſed clienti ſuo Reo omninó, velit nolit, litigandum ſit, operam dabit Advocatus illius circumſpectus, ſi nec annali ſilentio, nec diſſimulatione vel familiari colloquio, absque proteſtatione, injuriarum actionem eſſe ſublatam appareat, ut datâ ad libellum Actoris, menſem locùmque exprimentem, (iis ſiquidem deficientibus, ineptus redditur, teſte Leonino *Conſ*, 91. *num.* 1. *&* *l.* 16. *C. De accuſat. & inſcript. Spec. Tit. De libelli concept.* §. 1.) reſponſione modeſtiſſimâ, ſi negari non poſſit quod objicitur, verba injurioſa, non injuriandi animo, vel libidine conviciandi, ſed iracundiæ calore, & à provocato, iraque commoto prolata eſſe dilucidè proteſtetur, ac conſequenter actioni injuriarum locum non eſſe contendat. Quod ſi actor iſtiusmodi reſponſione non contentus, inſtet, rigideque litem perſequatur, ad ſententiam deducturus, conſilium Reo dabit, ut procuratorem conſtituat, in quem actor judicium transferat, quod & lite

& lite jam conteſtata fieri poteſt. *l. qui proprio, ff. de Procuratoribus.* Atque hac cautela, etiam ad revocationem condemnatô procuratore, reus qui ipſum dedit, infamiæ notam evitat, ut & procurator ab eo datus, *l. furti §. qui alieno. ff. de procurat.* Et hanc cautelam paſſim DD. tradunt ad hanc materiam. *Cyn. L. 1. C. de Sent. & interloc. Mynſing. conſil.* 83. *nu.* 25. *Cæpolla, cautela* 12. eâque celebris hujus Curiæ Advocatos olim uſos fuiſſe, ex antiqua cognovimus ſententia in Commentarium relata. Et non ita pridem exquiſitus hujus Curię Advocatus, cùm clientem ſuum, virum in dignitate conſtitutum in ſummo periculo verſari intelligeret, & ad revocationem condemnatum iri metueret, lite coram Magiſteria poteſtate ventilata, Actorem clientem noſtrũ, virum nobiliſſimum, ſummaque præditum poteſtate, intollerabili injuria affectum, dato vili procuratore aliquatenus eluſit: Et nos quoque ſimili cautela, Actorem quendam, actionem injuriarum cum impetu & ferocia contra clientem hominem pauperem perſequentem, dato ſimili

Obſervatio.

mili

mili quodam procuratore repreſſimus, impetumque illius violentum retudimus ac fregimus, proceſſu iſto etiamnum altum dormiente. Quam quidem cautelam à Iureconſ. inventam proditamque eſſe credimus, non in alium finem, quàm ut hominibus, qui ira & indignatione commoti, alteri injuriam extra judicium intulerunt, eoque nomine lite pulſati, infamiam inferendam metuunt, illius quoquo modo evadendæ, remedium aliquod ſuppetat, cùm & publicè interſit, bonæ opinionis famequé hominibus, rempub. habitari & frequentarii. Illud autem proſpiciet Advocatus Rei, ne qualitati ſententiæ diffinitivæ, nomen ſuum inſcribi patiatur, id enim tutum non eſt, ſed quod ſagaces Curiæ Advocati facere conſueverunt, exhibito mandato iſtam notam à ſe divertere debet. Quæ quidem antè dicta, in injuriis extra judicium prolatis obtinent: in quibus facta etiam liquidiſſima probatione, veritas convicii injuriantem non excuſat, in quo magni nominis Advocatos hallucinatos vidimus, aut ex ſententia Curiæ 27. Octobris *Obſervatio.*

 1591.

1591. lata apparet Secus eſt ſi injuria in judicio dicta vel ſcripta probata fuerit. Eo ſiquidem caſu, is qui actione injuriarum convictus eſt, condemnationem prorſus evadit, ſi probatio ſufficiens ſubſecuta fuerit. Ut autem compendiorem totam abſolvamus, Advocatorum in hiſce odioſiſſimis litibus intentandis, perſequendis, ſuſtinendiſque munus & officium arbitramur, ſi nullis ſuaſionibus dehortationibuſque averti & ſopiri queant, quod omnibus viribus tentabunt, ut eas tali moderatione, diſcretione, atque humanitate tractent & exequantnr, ne feritate ſua, vel boni conſilii inopiâ, in hominum reprehenſionem odiumque incurrant, ac iram divinam inſuper, omnem ferociam, amarulentiam, & crudelitatem adverſus proximum exercentibus valde infenſam, in ſe provocent; quam vitare & effugere, & ecõtrario gratiam & miſericordiam divinam promereri poſſe, unica virtus eſt, ſolaque ea, quæ poteſt facere & ſervare beatum.

Cap.

CAP. XLI.

De Officio Advocati in cauſis Capitalibus tractandis.

HActenus quod ſit Advocati munus, in cauſis civilibus peragendis, utcunque explicaſſe; atque diſſeruiſſe videmur: Reliquum eſt, ut quæ ſint Advocati partes in defendēdis criminum reis expendamus. Et primum quidem Advocato conſiderandum eſt, cauſas capitales eſſe graviſſimas, in quibus de vita liberi hominis ac pœnis corporalibus diſceptatur, atque ob id cautè & circumſpectè in iis verſandum eſſe: Quo enim periculum majus eſt, eo major cautela adhibenda eſt, *l. qui ſententiā. C. de pœnis*, ne innocens plectatur. Quinimo cùm ſint miſerabiles perſonæ captivi, & pro talibus reputentur, *l. ſi quis ad declinandam. C. de Epiſ. & cler. Dd. in l.* 1. *C. Quando Imper. inter pub. Bart. in Tract. ſuo carceratorum in fine*, invigilare debet Advocatus, ne quid clientes ſui detrimenti capiant. Nam quemadmodum in bello

bis peccare non licet, juxta politicum axioma, quod nimirum tales errores maximas ſæpè clades rebus pub. adferant: ita quoque in cauſis capitalibus, ſi in hallucinatus fuerit Advocatus, ſi negligentiùs in defenſionibus proponendis verſatus fuerit, clientem captivum in grave diſcrimen conjiciet. Hinc credimus factum, quód olim octo ſenioribus Advocatis decretô publicô pauperum captivorum patrocinium ſit demandatum, vectigalium ſolvendorum immunitate conceſſâ: Cui noſtrâ operâ & interceſſione, viginti quinque carolinorum aureorum annua penſio, pro ſingulis acceſſit. Nos (abſit invidia dicto) Italiâ, & celeberrimâ Bononienſi Academiâ, in qua lauream Doctoralem conſecuti ſumus, celeberrimosq́ue juris utriusque Profeſſores, & Carolum illum Sigonium ævi noſtri in hiſtoriis coryphæum, quo familiariter quoque uſi ſumus, docentes audivimus, relictâ, Dolam linguæ Gallicæ addiſcendæ gratia venimus, ubi praxin in gravi criminali cauſa exercere cœpimus, defenſo nobili quodam juvene Flandro, qui Italiam petitu-

petiturus,in diverſorio in burgundiæ Comitatu ebrius Principi ſuo maledixerat, eamque ob cauſam publico duriſſimoq; carceri incluſus, non absque magna moleſtia evaſit, Duacum ad ſtudia perſequenda ad biennium remiſſus. In patriam veró, relicta Mechlinia,ubi in matriculam Advocatorum magni conſilii recepti fuimus, regreſſi, rebus Friſicis propter Walonum adventum oppidó turbatis, multis tum nobilibus, primariis, tum civibus in arcem adductis, ac in periculum capitis propter partium ſtudium vocatis, mirum dictu, quàm fertilis cauſarum criminalium praxis nobis oblata fuerit, omnibus opem noſtram patrociniumque ob Gallicæ linguę,tribuno militum familiaris,peritiam, requirentibus. Cujus etiam beneficio,Centurionibus militibusq; Walonibus tunc temporis, licet non absque periculo, magnas prædas eripuimus, ac quodammodo è faucibus extraximus. In qua quidem praxi (ut redeamus unde digreſſi ſumus)ab anno 1572 ad hoc tempus ætatem noſtram trivimus, & quam plurimos

capitis accuſatos, noſtro patrocinio periculo mortis aliiſque pœnis ſubtraximus. In hac itaque palæſtra qui verſabitur, ut verſantur omnes hujus Provinciæ Advocati, diligenter eos authores evolvere debet, qui ex profeſſo cauſas criminales tractant, quales ſunt Angelus de Aretio, Alberius de Gandino, Hippolytus de Marſiliis, Ægidius Boſſius, Julius Clarus, Damhouderius, & conſilia criminalia Cæpollæ. In ſcholis ſiquidem criminales materiæ perrarò ſtudioſis prælegun-tur. Quo fit, ut Advocati ubi ad praxim hujus ſupremæ Curię acceſſerint, & cauſæ criminales oblatæ fuerint, multis ſæpè difficultatibus involvantur. Nam & nos in initio cùm cauſas capitales defendendas ſuſciperemus, multas ſæpè noctes inſomnes duximus, ſolliciti valde, ne quid captivo clienti per nos incommodi crearetur, Eſt enim res plena timoris, & quæ hominem requirit induſtrium & diligentem. Proinde erit Advocati officium, ut ante omnia à Reo captivo, facta examinatione, perdiſcat, quod ſit crimen quod objicitur, & quando

& quo

& quo loco, quibuſve præſentibus contingerit, aut contigiſſe, dicatur ac omnes alias circumſtantias excutere debet, crimini ac facto cohærentes; minima ſiquidem circumſtantia jus mutat: *argument. l. aut facta ff. De pœnis.* Deinde conſiderare debet atque expendere Advocatus, anne crimen quod clienti impingitur, præſcriptione vicennali extinctum ſit, quâ omnia crimina, paucis exceptis, tolluntur, *l. querela. C. ad l. Corn. de falſ. Bart. & alii l. in cognitione. ff. Ad Senatus conſ. Syllania.* Usque adeo quidem, ut tranſacto viginti annorum ſpacio, neque offenſus, licet minor, reſtitui poſſit. *l auxilium, ibi Odofr. ff. De Minorib.* Eamque objicere & probare tenetur, niſi ex articulis Actoris elici poſſit. Ad hæc indagabit, an criminoſus in hac Provincia captus, an per remiſſionem judicis alterius Provinciæ, in carcerem impactus ſit. Nam licet iſta remiſſio criminoſi ad locum delicti, totius Italiæ ac Galliæ conſuetudine non ſit recepta, *Bald in l. 1. C. ubi de crimin. agi oporteat. Cyn. ad l. apud eloquentiſſimum. eod. tit. num. 3.* nihilominus tamẽ cùm in hac Curia

 fre-

frequentetur, Advocati erit expendere, an legitima ſit remiſſio. Nam ſi ab alio judice quam domicilii, facta fuerit, non poterit ſubſiſtere; Si enim ab illo judice, qui procedendi contra criminoſum juriſdictionem non habebat, & ita neque capiendi, tunc locum remiſſio non habet, ſed eſt nulla, *gloſſa in tit. de foro compet quam communē dicit Bart. & Alex in l. ſepulchri violati ff. eod. tit. Bald. in l. 1. C. de hered. inſtit. Abbas conſ. 24. Boſſius Tit. de foro compet. num. 52. 53. 54. 55.* & ad locum domicilii remittendus erit reus. Quòd ſi nihil eorum quæ antè allegata ſunt, adferri ac prætendi poterit, ſed ad defenſiones criminis deveniendum eſt, indagabit Advocatus, quæ clientis anteacta vita fuerit, & an aliqua in patriam ejus merita extent: Faciunt enim quam plurimum ad elevandam minuendamque pœnam, quæ de Jure conſtituta eſt, *argumento l. ad beſtias ff. De pœnis.* aut innocentiam in dubio adſtruendam. Ea enim in defenſionibus homicidarum magnũ aliquando momentum attuliſſe percepimus pręſertim ſi occiſus probaretur homo
fuiſſe

fuiſſe viræ diſſolutæ, ad rixas & verbera pronus, cædem ſanguinemque ſpirans. Hæc omnia diligenter expiſcari, & defenſionibus probatoriiſque articulis inſerere debet, atque ob id ſæpiùs captivum adire & cum eo conferre tenetur, qui præterquam quód charitatis officium faciat, inviſendo captivum ac conſolando, etiam hoc conſequitur commodi, ut omnes qualitates ac circumſtantias facto cohærentes, ac utiles eliciat, quæ illis non ſemper occurrunt, animis eorum metu ac mœrore perculſis; quorum miſeratione non tangi, & incommodo non angi, hominis eſt minimè humani, ac rupe Tarpeiâ durioris: habentur enim pro miſerabilibus perſonis captivi, ut antè dictum eſt, & illorum cauſa pia dicitur. Illud autem Advocatus præcavebit, ne clientem ad mentiendum inſtruat, quod magno errore aliqui ſibi licere arbitrantur: Id enim bonâ conſcientiâ facere non poteſt, qui memor veteris ſententiæ, Chriſtianæ certè, cogitare debet, corporis mala, malis animi curanda, avertendaque non eſſe. Quemadmodum &

illud ſolicitè cavebit, ne captivo, aut illius conſanguineis, de ſubornandis corrumpendiſque teſtibus conſilium det. Id enim non ſolùm legibus civilibus ſub gravi comminatione interdictum eſt, ſed & lege divina prohibetur, quibus non minus tenetur is, qui ad falſitatem inſtruit, fraudandique conſilium ſuppeditat, quàm qui ipſemet falſum fraudemq; committit. Præterquam quód propriam perjurio conſcientiam vulnerat, illicitis modis judicem, Dei vicarium turpiter circumveniens. Tametſi enim captivi clientis commiſeratione motus, omnes ingenii nervos intendere, omnemque movere lapidem & poſſit, & debeat, ut eum periculis eximat eripiatque, intra limites tamen juris ac honeſtatis continere ſe debet Advocatus, neque præter jus ac fas aliquid moliri, ut pœnis meritis ſubtrahatur is, qui non tantùm proximum, ſed & remp. pernicioſo læſit exemplo, cui, teſte Platone *in Gorgia*, niſi edito exemplo, ſumptoque ſupplicio plenè ſatisfieri nequit. Unde miratus ſum quód Parlamentum Pariſiẽſe, (ut refert Boerius *deciſ.* 215) Advo-

Advocatum confeſſum, quòd captivo clienti ſuo conſilium dediſſet, ut aperto carcere aufugeret, excuſatum habuerit, quod tamen conſilium, nec Boerius probat, nec nobis quoque placet. Quód ſi verò reus crimen objectum fateri nolit, ſed in negatione perſeveret, Advocatus, rejecto in Actorem, procuratorem generalem probandi onere, quod affirmanti incumbit, *l. ei qui in ff. De Probationibus*, fortiter eum diligenterque defendet. Quæ defenſio, cùm magna ex parte in eo conſiſtat, ut teſtes, aliàsque probationes ab Actore productas elidat refutétque, iis reprobandis providè diligenterq; incumbere debet Advocatus, ac ſi turpitudo ignominiáque teſtibus objicienda erit, articulos refutatorios conſcribere, & teſtes producere tenetur; quod etiam didicitis teſtificatis, ac pôſt concluſionem in cauſa fieri poſſe tradit Hipp. de Marſ. in praxi ſua in §. ſequens. num. 6. 7. 8. Iis ſiquidem Actoris teſtibus, probationibusq; de falſitate, contrarietate, ſingularitate vel vacillatione convictis, vel aliis inſtrumentis ac præſumtionibus fortioribus eliſis ac

ſic ac everſis, reus, Actore nõ probante, etiamſi nihil præſtiterit, abſolvendus venit. Cujus quidem defenſionis Rei tantus in jure favor eſt, ut teſtibus domeſticis, conſanguineis, fœminis non integræ exiſtiomationis, ac aliis imdoneis, illius comprobari innocentia poſſit, *Alex. conſ. 21. lib. 1. Spec. Tit. de inquiſit. §. 1. verſic. ſed nunquid reus. l. conſenſu. C. de repud. c veniens De Teſtib. Alex. conſ. 5. Dec. conſ. 429. & 459. Ioann. de Anania conſ. 50. conſ. Hipp. de Marſ. ſing. 59. Bald. in l. parentes. C. de Teſtib.* cum è contrario Actoris teſtes omni exceptione majores eſſe debeant. In quibus reprobationibus ritè conſcribendis, quantum momenti ſitum ſit, quilibet facilè intelligit. Quoniam autem proceſſu concluſo & examinato, Curia interdum deprehendit, probationes criminis impoſiti non eſſe luce clariores, ſed dubias, ac tales, quæ ad condemnationem non ſufficiunt, & ob id ad quæſtiones recurrendum arbitratur, operam dabit Advocatus, ſi id reſciverit, ut captivum (ſi non ſit ex eorum numero qui torqueri prohibent. quales ſunt impuberes, *l. 1. §. impubes*

pubes. ibi gloſſa ff. Ad Sillanianum, ſenes decrepeti, *l.* 3. §. *ignoſcitur. ff. ad Sillanian. Alex in l. milites. C. de Quæſt.* fœminæque gravidæ quæ nec terreri debent) certiorem faciat, ut quæſtionibus ſubjiciendus coram Commiſſario de innocentia ſua proteſtetur, atque declaret, nolle ſibi confeſſionem ſuam tormentis expreſſam, præjudicare, eámque peractis quæſtionibus revocet: Alioqui enim ſi in confeſſione tali perſeverarit, condemnationem evadere non poterit. Tametſi enim lex dicat, quæſtionem rem eſſe fragilem, & periculoſam, & quæ veritatem fallat, contra quam multa dici poſſe, Quintilianus gravis author aſſerit, *l.* 5. *Inſtit. Orat. cap.* 4. quod aliis patientia facilè mendacium faciat, aliis infirmitas neceſſarium: nihilominus tamen cùm Ulpianus, *l.* 1. *verſic. quæſtionib. ff. eod. tit.* expreſſis verbis definiat, non ſemper, nec tamen nunquam fidem habendam eſſe quæſtioni, ac tota ferè Europæ conſuetudine ſit recepta, erit providi Advocati, perſpicacius conſilium adhibere, & majori cautela procedere, ne clienti præter jus ac leges tormen-

tormenta infligantur. Quod quidem nullum fieri cenſetur, ſi à tormentis, nullis legitimis indiciis, reóque communicatis præcedentibus incipiatur, aut abſque novis repetantur, quod nequaquam fieri debere tradunt criminaliſtæ. *Iacob. de Aretio & Cynus in l. final. C. de Quæſt. Cyn. & Rayn. quos refert Bart. in l. unius §. reus ff. eod. Bald. in l. milites C. d. tit.* Nam quemadmodum tortus abſque indiciis, & confeſſus, ſibi non præjudicat, etiamſi in ea confeſſione pluries perſeveraverit, *l. divus. §. ex quibus. & l maritus ff. de Quæſt. ibidem Hipp. de Marſ. Roma. conſ.* 167. ita quoque ſi ſine novis indiciis legitimiſque argumentis tormenta repetantur, confeſſio in illis expreſſa, non præjudicat, etiamſi indiciis ſequentibus confirmata fuerit, quod tradit Boerius. *deciſ.* 259. Quæ quidem prædicta uſque adeò obtinent, ut Ulpianus dicat, etiamſi quis ultro de maleficio confiteatur, non ſemper ei fidem adhibendam eſſe, hac ſubjecta ratione, quod nonnunquam aut metu, aut qua alia cauſa, in ſe confiteantur accuſati. Quod & Imperatores fratres ad Vo-

ad Voconium Saxam reſcripſiſſe idem Ulpianus refert, *l.* I. §. *ſi quis ultro. ff. De Quæſt.* liberandum eum, qui in ſe fuerat confeſſus, cujus poſt damnationem, de innocentia conſtitiſſet. Itaque ne repetantur tormenta nullis novis legitimiſque indiciis emergentibus, proſpicere & præcavere debet Advocatus, ac ſupplici libellò Curiæ porrectò, petere, ne id fiat, illam ethnici hominis ſententiam, planè chriſtianam ſemper inculcans: Satius eſſe, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari, *l. abſentem ff. de pœnis.* Quod in graviſſima quadam criminali cauſa, captivô de proditione delatô, ante aliquot annos tentatum & ſupplici libello Curiæ exhibito, à nobis impeditum fuiſte recordamur, nullâ habitâ ratione delatoris, in articulo mortis declarationis aſſerentis, captivum verè à ſe delatum eſſe, quam nos ultimo ſupplicio præſentes, non abſque horrore proferri audivimus. Quam iſtius delatoris declarationem merito rejecit Curia, tum quod captivi delati capitalis hoſtis eſſet, tum etiam quod unius hominis *Obſervatio.*

minis

minis declarationi ſeu teſtimonio lex divina *Deuter.* 19. *cap. Math.* 18. *cap.* fidem adhiberi prohibeat, ut aliquis condemnetur, ſed teſtibus adminus duobus eſt convincendus qui accuſabitur, Chriſto & Paulo Apoſtolo teſtantibus. *Ioan.* 9. *Epiſt.* 2. *ad Corinth. cap. ultimo.* Ex qua, tanquam puriſſimo fronte, profluxerunt leges civiles ac humanæ, unius hominis teſtimoniũ in judiciis etiam civilibus reſpuentes, etiamſi dignitatis ſummæ honore præfulgeat. Ut autem revertamur eo unde digreſſi ſumus, Advocatis hæc cura incumbit, ut omnia circumſpectè & legitimè fiant, atque ut id obtineant, precibus Curiæ porrectis, advigilare & inculcare debent, ne vel abſque indiciis accuſatus torqueatur, vel ſine novis, repetatur quæſtio, citatis Ulpiani verbis dicentis: Quæſtionem rem eſſe fragilem & periculoſam & quæ veritatem fallat: Nam plerique (inquit) patientiâ ſive duritiâ tormentorum, ita tormenta contemnunt, ut exprimi ab illis veritas nullo modo poſſit: Alii tanta ſunt impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormen-

tormenta velint, & ita fit ut vario modo fateantur, & non tantùm ſe, verum etiam alios criminentur. Cujus rei horrendum narrat exemplum Boerius, *deciſ*, 166. de muliere, quæ propter minas, quas de feneſtra in inimicum ſuum, aliîs & inimici inimico audientibus, effuderat, capta & quæſtionibus ſubjecta, homicidium ab inimici inimico patratum, doloris impatientiâ faſſa, ultimo ſupplicio, licet innocentiſſima, affecta fuit. Conſimile exemplum & in Curia Trajectenſi contigiſſe ante multos annos intelleximus. Profectó cùm & captivos in ipſis tormentis expiraſſe perceperimus, certè ea moderatione & diſcretione in tormentis adhibendis verſabitur Curiæ delegatus, ut carnificis feritatem refrenet atque coerceat. Solent enim iſti homines, nonnunquam improbi, iſtam triſtem odioſamque functionem ſuſcipientes, omnem ferè humanitatem exuere. Quód ſi veró vel legitimâ confeſſione, vel aliis liquidis probationibus, luce clarioribus, quales in criminalibus requiruntur, *l. fina. C. de probat.*

l.qui

l. quiſententiam C. de pœnis. delictum probatum, reusque convictus fuerit ſi per circumſtantias elevari ac minui nequit, quod omnibus viribus tentabit Advocatus, ad deprecationem confugiendum erit, ac reo de vita manifeſtè periclitanti, chriſtianas, de immenſa & infinita Dei miſericordia, omni tempore (teſte D. Cypriano, *In ſermone de Cœna domini.*) pœnitentes recipientis, adhibere conſolationes debet, hortabiturq; clientem, ut conjectá in Chriſtum humani generis Servatorem, ac fidum Advocatum (teſte Apoſtolo *Epiſt. Ioann.* 1. *cap.* 2.) ſpe, mortem hanc omnibus hominibus, ſerius ociùs, ſubeundam, cum patientia excipiat, certus eam propter ignominiam (ſi ex animo illum prioris vitæ pœniteat) ad criminis probati, reliquorumque peccatorum expiationem purgationemque indubitanter profuturam. Precibus quoque ſuis Advocatus; (quod Medico ægrotum curanti Eccleſiaſticus cap. 38, præcipit) clientem ex hac vita migraturum juvare, Deoque omnipotenti commendare, atque orare debet, ut cor ipſi humi-
liatum

liatum & contritum, ac veram patientiam largiri dignetur, ut hujus carnis vinculis ſolutus, ad Paradiſum tranſire mereatur, beatorum conſortio aggregandus, Illud coronidis vice addendum, Advocatumq́; commonefaciendum arbitramur, ne cauſam clientis captivi nimia acceleratione præcipitet. Tempus enim & dies (teſte Comico) ut ægritudinem adimit, ita iram & indignationem quoque mitigat lenitq́ue, ac ob id lentè, ut habet vetus dictum, feſtinandum eſt, ut ea ratione, & Curiæ reliquisq́ue concivibus, operam ſuam probare poſſit, ſi cauſa, præter opinionem, triſtem eventum ſortita fuerit. Illud citra jactantiam profiteri poſſumus, inter centenos captivos, quibus annis 33. patrocinium præſtitimus, ac hoc ſaxum volvimus, pauciſſimis ultimum ſupplicium irrogatum fuiſſe.

CAP. XLI.

De iis qui ſe purgationi criminum offerunt, & quomodo in

do in iſto negotio verſabitur Advocatus.

PRæcedenti capite de Officio Advocati in cauſis capitalibus, & quid facere debeat, quando Reus criminis ad carceres pertractus, à Quæſtore rerum capitalium (qui Procurator generalis dicitur) lite pulſatur, diſſeruimus. Nunc ordo tractationis poſtulare videtur, ut deſcribamus, quæ ſint Advocati partes in conſiliis dandis & defendendis iis qui in carcere ſe ſiſtere & purgationi criminis offerre volunt. Id enim nonnunquam fieri, nemo in praxi hujus Curiæ verſatus ignorat. Nam cum hæc ſcriberemus, duo de commiſſo homicidio diffamati, quorum alter id neceſſarió feciſſe creditur, cùm tertius occiſus ſit, ad carcerem conceſſerunt, purgationi ſeſe offerentes, & etiamnum ſub judice lis eſt. Itaque ſi iſte caſus Advocato oblatus fuerit ab aliquo, conſilium ſibi dari petente quid facere debeat, præcavebit ille certè, ne author ſit, ut conſultor purgationi ſe offerat, ſed dicet, rem periculi

culi

culi eſſe pleniſſimam, & planè ancipitem, multa incidere poſſe, quæ eum in vitæ diſcrimen longè maximum adducere atque conjicere queant; ac proinde deliberandum eſſe diu quod ſtatuendum eſt ſemel, neque enim eſſe pœnitentiæ locum. Ad hæc poſſe reum, qui carceri incluſus, dubiam litis aleam elegit, magnoperè falli, teſtibus quibus ſe innocentiam ſuam probaturum confidit: aut vacillantibus ac variantibus, aut etiam ignorantiam ſimulantibus, aut quod deteſtabile eſt, falſum teſtimonium perhibentibus. Iſta enim omnia accidere poſſe experientia rerum magiſtra docet. Prætereà facile contingere poſſe, ut ſi probationes dubiæ aut ſuſpectæ ſint, quæſtionib. ſubjiciatur, tormentis examinandus purgandusque. Qui ſi doloris impatiens (ut ſunt multi) aliquid contra ſe legitimè confeſſus fuerit, nemini non conſpicuum eſt, quantis periculis vitam ſuam exponat. Hæc, inquam, omnia conſultori inculcare debet Advocatus, ut iis conſideratis perpenſiſque deliberare poſſit. quid

quid facto ſit opus. Adjiciet quoque, non ita pridem quendam, qui de homicidio ſuſpectus erat, ad carceres purgandus ſponte conceſſerat, probationibus dubiis, ægerrimè vitâ ſalvâ evaſiſſe. Quod ſi veró conſultor inſontem ſe profeſſus, periculum ſubire omninó decreverit., ac carceri incluſus, conſilium ſibi dári petat, ut voti ſui compos fiat: Advocati erit officium, in hac, ut in aliis cauſis capitalibus, omnem adhibere diligentiam, omneſque defenſiones exquirere & indagare, quas facti circumſtantiæ ſuppeditare ullatenus poterunt, fortiterque cauſam tutari, ne aliquid ſit quod Advocato imputari à cliente poſſit. Atque hæc quidem obtinent, ſi Procurator generalis litem adverſus captivum, purgationi oblatum intentaverit ac perſecutus fuerit. Quod ſi veró quiſquam à privatis de crimine infamatus purgationi ſe offerat, erit Advocati officium, precibus Curię oblatis petere, ut per citationem ad certum diem vocentur infamatores, crimen objectum probaturi atque executuri. Qui ſi binâ citatione evocati, non compareant, & de contumaciis

accu-

accuſati fuerint, Actor captivus purus purgatusque ſententiâ Curiæ declarabitur. Si veró quisquam purgationi ſe oppoſuerit, & poſtea ad perſequendam cauſam citatus, emanens de contumacia accuſatus fuerit, unius iſtius contumaciç accuſatio hoc Actori dabit commodi, ut ejuſdem Curiæ ſententiâ purus declarandus veniat, adverſario in expenſas damnato. Atque hæc ordinationibus magni conſilii apud Mechliniam Tit. *Proces criminels*, artic. 21. & 22. & 23. comprehenſa ſunt, ut videre licet, & locum habent, quando is qui infamavit, certus eſt. Secus erit, ſi incertum ſit, à quo infamatio primum ſparſa ſit, ac originem trahat: tunc enim alia via ac modo procedendum foret, ac faciendum id quod Ordinatio Curiæ Hollandicæ artic. 410. continet, nimirum, ut Actori Edicto citatorio conceſſo, detur facultas, ut per apparitorem Curiæ, ad locum domicilii & delicti perpetrati tranſmiſſum, trina proclamatione evocentur omnes, qui Actoris purgationem oppugnare volent, ut ad certum diem compareant, ac legitimas criminis probationes inferant.

ferant: Quod ſi trina proclamatione peracta, nemo comparuerit, purgatus declarabitur, niſi per aliquem ad hoc delegatum, ſufficiens probatio Curiæ facta fuerit. Eo ſiquidem caſu, captivus criminis convictus, competenti ſupplicio afficietur. Verum enim verò cùm iſta teſtium examinatio ſeu inquiſitio maximi ſit præjudicii, ac ob id omni vacare ſuſpicione debeat, utpote cùm eam vel abſolutio vel condemnatio ſequatur, erit Advocati officium, procurare, ut iſta inquiſitio alicui conſiliario, nulla ſuſpicione gravato, committatur: quó omnia ordine & legitimè peragantur, quod in capitalibus cauſis vel maximè requiritur, quibus irreparabile damnum irrogatur, ſi gravis error commiſſus fuerit in condemnando. Et licet iſta inquiſitio ſeu teſtium examinatio atque receptio Ordinatione Curiæ Hollandicæ ſecreta eſſe, atque ita Curiæ exhiberi debeat, arbitramur tamen, ad Advocati quoque officium pertinere, ut, precibus Curiæ oblatis, inſtet ac urgeat, quô iſta teſtimonia captivo clienti ſuo communicentur, ut diſpiciat, quid ſibi ſit fa-

ſit faciendum, ne præciſâ & ademptâ contradicendi ac teſtes refutandi facultate, prætermiſſo juris ordine, inſons opprimi videatur. Cùm enim hoc caſu tam verſetur in vitæ diſcrimine captivus, quàm cùm ad carceres pertractus, ordinatia lite pulſatur, non poteſt ulla diverſitatis ratio reddi, quare ad reprobandos teſtes ſecretò examinatos, non ſit admittendus qui purgationi & carceri ſeſe obtulit. In initio capitis hujus mentio facta eſt duorum, qui ſe purgationi obtulerunt, & ex vinculis cauſam dixerunt. Ea ad finem perducta, antequam ſuprema huic tractationi manus imponeretur hunc habuit exitum, quod examinatis utriusque teſtibus, tormentis inſuper ſubjecti fuerint, quorum neutri cùm ulla exprimi confeſſio potuerit. centum quinquaginta aureorum ſumma mulctati & in expenſas damnati anno 1605. abſoluti ſunt, ut ex Advocatis qui patrocinium præſtiterunt, accepimus. *Obſervatio.* Veruntamen cùm ea res multis periculis, ut antè quoque diximus, obnoxia ſit, cavebit Advocatus, ne conſultori ex vinculis cauſam dicere vo-

 lenti

lenti animum addat, ſed poſitis ob oculos periculis longè maximis, ſcrupulum injicere debet, ut ille deterritus, in re tam ardua, amplius deliberandum cenſeat, populare illud ac proverbiale dictum ipſi occinens: **Het is beter te weſen in der Vogelen ſangh als in de yſeren clangh.** Licèt enim durum ſit, in exilio vitam agere, durius tamen eſt, vinculis compedibusque ſtringi, ac dubiam judicii aleam ſubire: Libertas certè res eſt inæſtimabilis, teſte Iurecon. & carcer mala manſio dicitur, ac morti æquiparatur, ſecundùm Baldum *c.* 1. §. *denique. Tit. quæ fuit prima cauſa beneficii amitt.*

Cap. XLII.

De Beneficio Remiſſionis criminum.

SUperiori capite Advocati munus & officium in tractandis cauſis capitalibus breviter deſcripſimus: Quoniam autẽ eodem capite obiter mentio facta eſt de homicidis, & quæ ſint partes Advocati, ſi quãdo in judicio con-

cio contra impetitionem Procuratoris generalis defendendi ſunt, videndum eſt, quid Advocato faciendum ſit, ſi homicida literas Remiſſionis petendas ſibi atq; impetrandas duxerit, quod ſæpè in hac noſtra Provincia, propter homicidiorum (proh dolor) frequentiam contingere nemo eſt qui ignorat. Itaque ſi Advocati in iis Remiſſionis literis impetrandis conſilium requiratur, ante omnia providendum illi erit, ut, ſi ſupplicem libellum ſcripturus ſit, nihil præter rei factique veritatem narret, & operam dabit, ut preces veritate nitantur. Nam ſi libello ſupplici aliquid, delicti palliandi, extenuandi, elevandique gratiâ complexus fuerit is, qui eum exhibuit, aut veritatem factique circumſtantias, crimen homicidii aggravantes exprimendas, ſuppreſſerit, fructu, effectuque beneficii Remiſſionis impetrans carebit. Diplomata ſiquidem principum falſis cauſis nixa non ſubſiſtunt, *c. ſuper literis. De reſcriptis. D D. in l. præſcriptio, C. Si Contra jus vel utilitatem pub. c. ſuper lit. c. ſuper ea. De re judicata.* Quapropter Impe-

Digitized by Google

ratoris Caroli 5. Placito, 21. Octobr. anno 1541. publicato, Ordinumque promulgatione renovato & confirmato, artic. 18. & 19 iſtiusmodi literæ Remiſſionis, ſubreptitiæ declarari jubentur, non tantùm ſi falsò narratum ſit, impetrantem provocatum, ac inculpatæ tutelæ moderamine uſum, hominem peremiſſe, ſed & ſi libello ſupplici homicidam bonæ famæ, aut interemptum malum, improbæque vitæ, converſationisque hominem fuiſſe, narratum ſit, quod artic. 19. diſertis verbis declaratur. Proinde providi Advocati erit proſpicere, ne quid hac parte in concipiendis preccibus peccetur; Et tanto quidem magis, quòd artic. 12. prædictæ Conſtitutionis, reus homicidii, literis Remiſſionis in judicio exhibitis & intimatione ſeu interinatione, ut loquitur Leoninus, conſ. 91. petita, ad carceres ire cogatur, ibidem permanſurus, donec aliter à Curia diſpoſitum fuerit. Quod quam ſit periculoſum & anceps, quiſque apud ſe cogitare poterit. Nos certè hujus rei exemplum vidimus, in quodam hujus Provinciæ territori Leovardienſis ruſtico locuple-

locuplete, qui quòd facti circumſtantias aliter narraſſet, quàm rei veritas poſtulabat, literis Remiſſionis in judicio exhibitis, & factâ contentione, ut Actis Curiæ intimarentur, à Procuratore generali homicidium voluntarium, proditoriumque fuiſſe publicè allegante, de obreptione ſurreptioneque accuſatus, & in carcerem impactus, in ſummo vitæ deſcrimine verſabatur, nec ſupplicium ultimum evadere potuiſſet, niſi ad cauſam jam deſperatam vocati nos remedio quodam extraordinario, permiſſo tamen, nimirum ſecundis remiſſionis gratiæque literis, dum carcere continebatut, ac lis inter captivum ac procuratorem generalem penderet, impetratis, quod fieri poſſe ex antiqua cognovimus ſententia 16. Martii anno 1540. pronunciata, Advocatis notãda, eum periculo longè maximo, ſubtraxiſſemus, uti ex actis Curiæ liquere poteſt. Neque verò ſufficit, beneficium Remiſſionis, bene legitimèque, precibus veritate nitentibus impetratum eſſe, niſi iis quoque ſervatis ſolemnibus, petatur atque obtineatur prædictarum *Obſervatio.*
litera-

literarum intimatio (**interinement** Galli vocant) quæ prædicti Imperatoris conſtitutione præſcripta & expreſſa ſunt. Et primùm quidem qui literas prædictas impetravit, intra ſex menſes eas Curiæ offerre debet, alioqui earum effectu cariturus: Deinde ipſemet ſtatuto die juridico in auditorio comparere, easque exhibere debet, atque ſimul poſtulare, ut intimentur, actiſque juxta Curiæ ſtylum inſcribantur: Eóque factô, rectà ad carceres ſe conferre ibique permanere tenetur, donec Curia ſecus diſpoſuerit. Quod quidem ita ſtrictè obſervari voluit Carolus Imp. ut judici expreſſis verbis interdixerit, ne ante carceris mancipationes, & non lectis examinatiſque atteſtationibus à judice loci tranſmiſſis, impetrantem è carcere dimittat. Quæ quidem omnia juxta Placiti tenorẽ uſque adeò requiruntur de neceſſitate, ut licèt Procurator generalis conſenſum ſuum adhibuerit, judex tamen, non excuſſis Informationibus, captivum dimittere nequeat. Ad hæc quoque exigitur, ut, ad diem præſtitutum, vocatis iis quorũ intereſt, in-

eſt, intimatio prædicta poſtuletur, quibus conſtitutione prædictâ facultas datur, ut literas ſive Remiſſionis beneficium ex profeſſo, ſi velint, oppugnent, non ſolùm ut, quod ſua intereſt, conſequantur, ſed etiam ut, iis rejectis, capitali ſupplicio reus ſubjugetur. Ex quibus omnibus liquidò patet, ſolertis induſtriique Advocati officium in eo verſari, ut proſpiciat, ne quid ex prædictis ſolemnibus prætermiſſum deprehendatur. Id enim ſi accideret, conſcientiæ morſum ſemper circumferret ſurdo verbere cædentem. Nam cùm Placita Principum legis vigorem habeant, à nemine, nedum Advocato, ignorari debent, & conſequenter, ſi juris ignoratione lapſus Advocatus, periculum clienti creâſſe convictus fuerit nominis ſui jacturam faciet, imò ad inſtar medici imperitè ſecantis, mortiſque occaſionem præbentis, lege Aquiliâ teneretur. Sed & illud quoque prædictum Placitum continet ad ſolatium eorum, qui literas impetraverunt, ut, ſi quid libello ſupplici omiſſum erit, quod narrandum exprimendumque fuerat, porrectis pre-

Digitized by Google

cibus ſecundas ſibi literas indulgeri petere poſſint : ita tamen ut iis quoque inſerant, antè literas à ſe impetratas fuiſſe, quibus factum non ſatis narratum erat: Quod quidem uſque adeò neceſſe eſt ut fiat, ut eô omiſſo ſecundæ non minus quâm priores, ſubreptitiæ futuræ ſint, quæ ſtatim quoque cancellari jubentur, antequam ulla deſuper habeatur deliberatio. Ne autem ſecundis literis à Principe impetrandis captivum gravari contingat, cum abſque magnis impendiis id fieri non ſoleat, remediũ eſt, ut Advocatus porrectis, Curiæ precibus, omiſſionem ſibi condonari, factâ compoſitione, petat quod fieri poſſe & factum olim fuiſſe ex antiquis ſententiarum hujus ſupremæ Curiæ commentariis, cognovi,
1546. 20 Maji. & 20. Iunii. que anno 1546. viceſimo Maji & decimo Iunii latæ ſunt, inter Procuratorem generalem, Actorem, & Regnerum Lieuma, item Feddonem Sibolts
Obſervatio. reos, quibus, certâ pecuniæ mulctâ indictâ, literæ remiſſionis intimatæ fuerunt. Prætereà illud quoque inter ſolemnia connumeratur, ut reus Diploma Principis exhibiturus, intima-

tionem-

tionemque poſtulaturus, in Auditorio flexisgenibus apertoque capite id faciat, cui niſi lectis literis ſurgere permiſſum non eſt. Qua lectione, præſentibus Curiæ delegato ac Procuratore generali, frequenti Advocatorum, hominumque coroná peractâ intimationeque petitâ, ad carcerem reducitur, ibi permanſurus, donec àuditis iis quorum intereſt, ac prædicto Procuratore generali, Curia prædictas literas definitiva ſententia intimandas declaraverit. Atque hæc quidem in remiſſionibus homicidiorum impetrandis intimandisque obtinent, placito Imperatoris comprehenſa, atque Enchiridio Statutorum inſerta, ac ob id mordicus, & ad unguem obſervanda ſunt. Ad alia veró crimina quod attinet, quorum remiſſiones petuntnr ac impetrantur à Principe, prædictas quoque ſolemnitates ad intimationem earum obtinendam, obſervãdas eſſe arbitramur; niſi principalium literarum ſeu Diplomatis tenor expreſſam earum relationem contineat. Atque ea quidem quæ antè relata ſunt, locum ſibi vendicant, ſi ſententia condemnatoria non præceſſerit.

ceſſerit. Nam ſi ſententiam paſſus Reus, à principe reſtitutus ſit, fortè alia exiguntur ſolemnia. Qui caſus, cùm nobis in Praxi verſantibus oblatus non ſit; nihil ſpecificè de iis declarare poſſumus, contenti iis, quæ antè dicta ſunt atque relata: Interim tamen negare non poſſumus, vidiſſe nos in antiquis Curiæ ſupremæ commentariis, ſententiam condemnatoriam quandam famoſam, & reſtitutionem à principe factam, quá quidã non infimi nominis ſententiâ damnatus, ac omnibus honoribus & dignitatibus exutus, honori, famęq́; reſtitutus fuit. Sed illud apud Plinium illum ſecundum, Oratorem & Advocatum conſummatiſſimum, in Epiſtola ad Imperatorem Trajanum ſcriptâ, in diſputationem vocatum videmus, an Archippus Philoſophus, ob crimen falſi in metallum à Proconſule damnatus, & Diplomate non reſtitutus, ſolâ epiſtolâ Domitiani Imperatoris ad L. Appium Maximum datâ, quâ Archippum & virum bonum, & profeſſione majoribus reſpondentem, Maximo commendaverat, & plenam ei humanitatem præſtari volebat, reſtitutus

tutus

Digitized by Google

tutus cenſeri deberet : Et re apud Imp. optimum in utramque partem diſputatâ, cenſuit ac reſcripſit, credendum eſſe, etiam ſtatui ipſius Archippi interventu Domitiani Imperatoris ſubventum fuiſſe. Cui congruere videtur textus *l.* 1. *C. de ſententiam paſſis & reſtitutis.* Nam ibi Iulianus quidam Licinianus, Antonino Imperatori oblatus, ſolis verbis adverſus ſententiam Deportationis, Provinciæ non ſolùm, ſed & honoribus, & ordini cæteriſque reſtitutus narratur. Quoniam autem ſententiam paſſi & reſtituti intereſt quàm maximè, memoriam ejus non perire, circumſpecti erit Advocati officium, curare, ut ea omnia in commẽtarios publicos referantur ac conſerventur, ut cùm res poſtulabit, in promptu eſſe ac haberi queant. Quod autem anteà diximus, vocandos eſſe eos quorum intereſt, quando intimatio beneficii Principis in judicio poſtulabitur, iiſque permitti, oppoſitionibus legitimis petitionem Actoris impugnare, uſque adeò verum eſt, ut ex antiqua 27. Octobris anni 1548. *27. Octobris* 1648
inter Ioannem Obbonis Actorem &
Corne-

Corneliam Valerii illius conjugem Ream prolata, cognoverimus, Imperatoriarum literarum, quibus relegationis revocationem (quam Galli vocant *appel du Ban*) indulſerat, intimationem ſententia hujus Curię definitiva Actori prædicto denegatam, & Procuratori generali injunctum fuiſſe, Imperatoris jus adverſus eum exequi, qui & in expenſas condemnatus fuit, ut ex prædicta ſententia Curiæ commentariis inſcripta & inſerta apparet.

Cap. XLIII.

De Sumptibus litis.

Cum non iis tantùm qui in foro verſantur litibusque exercendis operam dant, ſed & iis quoque qui ſui conſequendi gratiâ jure experiuntur, notiſſimum ſit, magnis impendiis, lites peragi, usque adeó quidem, ut ea res proverbio locum fecerit, quô taxantur ſtrenui iſti litigatores: nimirum juvenem litigatorem, ſenem mendicum fore. Erit Advocati quoque munus, ut antè diximus, conſultores à litigando abſterrere. Quod ſi ve-

ſi verò aurem accommodare nolint, aut ſuum, niſi motâ lite, conſequi nequeant, proximum erit, ut proſpiciat Advocatus, ne in litis exordio ſumtus expenſaſque petere negligat, non ignarus, non petitas à judice non adjudicari, *l. terminato. C. de fructibus & litium expenſis.* Quod mihi aliquando nimiùm feſtinanti contigiſſe recordor & fateor. Sed cùm rariſſimè hac parte peccetur ab Advocatis, non exiſtimamus, opus eſſe hoc preceptum curioſiùs inculcare. Illud autem hoc loco monendi ſunt Advocati, ſi contingat, eos clientum ſuorum nomine, cum expenſarum, uſurarum, fructuumque adjudicatione ſententiam obtinere, ut eas declaraturi modum non excedant, ſed intra limites honeſtatis Ordinatione Curiæ præſcriptos permaneant. Qua parte plurimum à pleriſque Advocatis peccari quotidie deprehendimus, qui nulla æquitatis ac moderationis habita ratione, hoc agunt ac ſtudent, ut quàm plurimum per fas neſaſque clientum ſuorum victorum nomine, judicis taxatione conſequantur. Vidimus nos paucis abhinc

annis

annis, unius litis ſumptus, impendiis computatis, ad centenos aureos extenſos declaratóſque, judicis moderatione taxationeque, ad 20. aut circiter aureos reductos fuiſſe. Quo quid poteſt abſurdius ac etiam iniquius fingi? Certè negari non poteſt, quin iſtiusmodi Advocati in conſcientiam ſuam peccent, ac juris jurandi religionem violent. Neque enim in iſtis expenſarum litiumque ſumptibus exequendis minus bonam fidem ſervare debet, quàm in cauſa principali. Ut autem illi malo eatur obviam, dabit operam Advocatus, qui victo patrocinium præſtitit, ut iſtas expenſarum uſurarum ac fructuum declarationes à victore in judiciô exhibitas, diligenter ſolicitèq; excutiat, ac competentes diminutiones refutationesq; intra tempus Ordinatione pręfinitum adjiciat, ne clientem unicâ contumaciâ, ſi abſit, facultate diminuendi ſecluſum, quod ſtylo Curiæ obtinet, earum defectu, damnum non modicum accipere contingat, quippe cùm ipſam ſortem ſæpè excedant. Iam verò ſi per taxationem judicis ei rei ſedentis, clientem ſuum qui victus eſt,
gravari

gravari viderit Advocatus, ad illius pertinet officium, ut ab ea, tanquam interlocutoria ſententia, ad Curiam provocet, ut error læſioque reparari poſſit: quod fieri aliquando vidimus. Nec debet is qui taxationem fecit, in malam partem accipere; ſi ab ea provocatio fiat, cùm olim ſolus Præſes, nunc primus Conſiliarius iſtis taxationibus vacet, ut mirum non ſit, ſi aliquando aberret à ſcopo: plus etenim oculi vident, quàm oculus, juxta vetus dictum. Et meô quidem judiciô publicè expediret, iſtam provinciam pluribus aut tribus ſaltem Conſiliariis demandari Quod autem antè dixi, eâ moderatione in declarandis litis ſumptibus utendum eſſe Advocatis, ne quid præter veritatem fidemque bonam feciſſe convincantur, iterum dico ac repeto: rectè enim veteri proverbio dicitur δὶς ϗ τρὶς τὰ καλὰ Quos velim veteres illos hujus ſupremæ Curiæ Advocatos celebres (quorum nemo nunc ſupereſt) imitari quos eâ conſcientiâ ac moderatione in iſthoc negotio verſari conſpeximus, ut taxatione Iudicis parùm aut nihil de ſumma ab iis petita deduceretur

Digitized by Google

retur. Sed (pro dolor) longè ab integritate & ſinceritate illorum deflexímus, & cum poëta concludere poſſumus, quod *ætas parentum, pejor avis, tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitioſiorem.* Nec mirum: verſamur enim in hac mundi ſenecta, in qua abundabit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum, teſte Chriſto Servatore noſtro: Beatus ille qui usq; in finem in pietate, ac timore Dei perſeveraverit. *Matth. 25.* Neq; eſt quòd quisquam vulgi dictũ, petendum videlicet iniquum, ut æquum feramus, ad exorbitantis petitionis ſuæ excuſationem prętendat: Cùm nemo ignoret, omnem iniquitatem & alienorum bonorum concupiſcentiam, lege divina prohiberi atque damnari Quoniam autem ſumptuum litis declarationibus reproducendis octiduum, & ſi uſuras aut fructus contineant, trium ſeptimanarum ſpatium Ordinatione pręfinitum eſt, curabit Advocatus, ut unà cum legitimis diminutionibus, prædicto termino currente, apud acta exhibeantur, ne victor ordinationi inſiſtens taxationem absque diminutionibus

victo

victo præjudiciabilem atque detrimentoſam conſequatur ac obtineat.

CAP. XLIV.

De honorariis ſeu Salariis Advocatorum.

QUàm grave ſit Advocatorum officium, quàm dura provincia quam ſuſtinent, ex iis quæ ſuperioribus capitibus adducta ſunt & relata, non difficulter colligi poteſt. Nunc ſupereſt, ut de præmiis laborum, quæ honoraria vocat Ulpianus, paucis videamus. Neque enim quisquam eſt qui ignorat, eam rerum humanarum eſſe conditionem, ut raro quisquam repertus ſit, qui privatim vel publicè beneficiis aliquibus præſtitis, non aliquod ſibi præmium deberi exiſtimaverit: Quod & rationem habet: Nam æquitati naturali nihil tam conveniens eſt, quàm ut is, qui fidâ alicujus operâ uſus commodum ſenſit, remuneratione gratiam aliquam rependat. Quod quidem uſque adeó æquum cenſuit ipſe Christus Servator noſter, teſte D. Paulo Apoſtolo, 1. *E-*

piſt. ad

piſt. ad Corinth. Cap. 9. ad Timoth. 5. ut Evangelium etiam annunciantibus vitæ neceſſaria ſuppeditanda ordinaverit, & operarium cibo ſuo ac mercede dignum declaraverit. *Matth.* 10. *Luc.* 10. Proinde cùm omnium hominum ac nationum conſuetudine moreque receptum ſit, tanquam axioma politicum, ut ſemper dignus habitus ſit operarius mercede ſuâ, nec minimam eſſe injuſtitiæ ſpeciem, ſed & ſummam ingratitudinem, operâ proximi abſque remuneratione uti: hinc fit, ut Advocatis quoque, qui patrocinium clientibus præſtiterunt, honorarium ſeu ſalarium ſolvendum eſſe leges ſtatuant. Eleganter certè & magnificè de Advocatorum patrociniis ſenſerunt veteres juriſconſulti, & præcipuè Ulpianus ille juris coryphæus, his verbis uſus *l. 1. verſic in honorar. ff. de extraord. cognitionibus. In honorariis Advocatorũ ita verſari judex debet, ut pro modo litis, proque Advocati facundia, & fori conſuetudine, & judicii, in quo erat acturus, æſtimationem adhibeat: dummodò licitum honorariũ quantitas non egrediatur: ita enim reſcriptô Imperatoris noſtri & patris ejus continetur:*

tur: quam idem Ulpianus paulò poſt ad centum uſque aureos licitam definit, his verbis: *Licita autem quantitas intelligitur pro ſingulis cauſis uſque ad centum aureos.* Quinimò & Divum Severum Imperatorem eo favore proſecutum fuiſſe Advocatos refert idem Ulpianus, *d. l. 2. verſic. Divum Severum,* ut ab heredibus Advocati, qui litem totam non peregerat, eo nomine mercedem acceptam repeti prohibuerit; adjectâ ratione, quod enim per illum non ſtetiſſet. Quam rationem ſecutus Guido Papa quæſt. 102. diſputando reſolvit, quòd nimirum Advocatus promiſſum ſalarium habere debeat, ſive per ſententiam, ſive amicabilem concordiam lis ſopita fuerit, allegans gloſſam notab. *in l. fin. ff. Mandati, & in l. unica. C. de Suffr. Spec. in Tit. de Salariis §. ſequitur. verſic. quid ergo.* Verùm enim verò cùm ea res magnis difficultatibus non careret, creſcente hominum malitiâ & avaritiâ, poſterioribus ſeculis, & Principibus, & rerumpub. adminiſtratoribus conſultius viſum fuit, factâ moderatione certam quantitatem modumque præſcribere,

ſcribere, quantum Advocato pro ſingulis ſcriptionibus vel partibus Proceſſus ſuprà expreſſis cliens ſolvere teneatur; Quam egredi, conſtitutione imperatoris Caroli 5. ad provincialium querelas publicata *anno.* 1554. prohibetur, & ejus quod indebitè exactum eſt, repetitio conceditur. Quod quidem ut apud omnes alias nationes fieri videmus, ita in patria noſtra quoque ei rei modus ſtatutus eſt. Nam illuſtriſſimus Saxoniæ Dux Georgius quondam hereditarius Friſiæ Gubernator, Ordinatione publicatâ, quâ breviter modum formamq́ue procedendi complexus eſt, huic quoque rei proſpexit, quæ poſtmodum prorerum temporumq́; circumſtantiis renovata & ad aucta eſt, ut ex Ordinatione ultima Novembris 1602. promulgatâ, liquidó apparet: Ita tamen ut aſſerere audeamus, nullibi tam exiguum Advocatis ſalarium conſtitutum eſſe, quàm in Friſia patria noſtra. Teſtati id ſunt apud nos ſæpè diverſarum circumjacentium nationum incolæ, coram ſupremo hoc Senatu litigantes: Et res ipſa quoq; loquitur, cùm ex multis Advocatis

vocatis

vocatis hujus Curiæ, pauciſſimi noſtro ævo reperti ſint; qui ex ſola praxi forenſi, lautas facultates liberis ſuis reliquerint. Unde conjicere licet, quantopere à ſcopo humanitatis æquitatisque aberrent, qui hac parte Advocatis hujus Curiæ parum æquos ſe præbent. Interim tamen hæc ita accipi nolumus, quaſi nos Advocatis feneſtram aperire velimus, ut contemptâ Curiæ ordinatione, à clientibus quantum velint, extorqueant. Id enim bonâ conſcientia fieri nequit, ſed ut omnibus iis, qui Advocatorum conditionem & beatam quaſi ſortem plenis buccis decantant, & tanquam albæ gallinæ filiis invident & detrahunt, os obſtruamus; qui nullâ laborum, periculorum, ſumptuumq; juris ſtudio tot annis impenſorum habitâ ratione, ſpendidam (ut plurimùm re domi anguſtâ) illorum miſeriam tantopere admirantur & prædicant. Antequam autem hoc caput abſolvamus, præmonitos Advocatos cupimus, ne fræ nos cupiditati laxantes, Curiæ ordinationem, nuper renovatam & adauctam non modicè ullo modo transgrediantur, ne illicitum

tum exigentes & accipientes lucrum, ſeſe peccato involvant, & honoris atque exiſtimationis jacturam inſuper faciant, ſemper iſtius ſententiæ Aſcræi poëtæ memores, μὴ κακὰ κερδαίνειν κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσιν. i. ne malè lucreris, mala lucra æqualia damnis; qui cogitare debent, non militibus armatæ militiæ tantùm, ſed omnibus iis quoq; qui ſtipendia pro functionibus percipiunt, dictum eſſe à D. Ioanne Baptiſta; Eſtote contenti ſtipendiis veſtris, & neminem concutiatis. Ad hos enim verba prædicta quoque pertinere D. Ambroſius aſſerit ſermone 7. Quód ſi in cauſis arduis peragendis, multum laboris ſtudiique ac temporis impenſum adhibitumque contendentes majus conſtitutô ac conſuetô ſalarium competere ſibi arbitrabuntur, quod ſæpè contingere nemo ignorat, ne clientes injuriam ſibi fieri credant, conſultò facient Advocati, ſi Curiæ moderationi rem totam permiſerint, quod & Ordinatione prædictâ exigitur. Id enim ſi fecerint Advocati, quod aliquos non ita pridem feciſſe compertum habemus, & Curiæ & clientibus ſuis conſcien-

Heſiod. in lib. opera & dies.

Obſervatio.

ſcientiam fidemque probabunt, & calumniandi occaſionem malevolis amputabunt. Illud autem prædicto loco apud Ulpianum, *l.* I. *verſic. ſi cui cautum & ſeq.* in quæſtionem vocari videmus, an Advocatus de honorario ſibi ſolvendo cavere poſſit, & quatenus illi permiſſũ cenſeri debeat, cum cliente eo, ac etiam palmarii nomine paciſci atque cavere. Et certô quidem certius eſt, omnia iſtiuſmodi pacta cautionesque legibus civilibus eſſe ſuſpectas, quæ iſtiuſmodi illiciti lucri captationes illiberales & nobili Advocatorum profeſſione indignas cenſent. Nam pactum de quota litis, uſque adeò exoſum habet & reprobat Imper. Conſtantinus, *l. ſiquis Advocatorũ. C. de poſtulando,* ut & deprędationem appellet, & Advocatum in hujuſmodi feritate permanentem profeſſione ſua penitus arcendum decernat. *l. litem. C. de procurat. l. ſi qui C. de poſtulando.* Ampliùs addunt Impp. Valentinianus & Valens, nullum cum litigatore contractum, nullamque pactionem iniri permittentes; tantopere iſtiusmodi litigatorum excoriationes execrantes, ut Advo-

catos

catos turpi tali compendio, lucro pecuniaque captos, veluti abjectos atque degeneres, inter viliſſimos numerandos eſſe conſtituant. *l. quisquis §. præterea, C. de poſtulando.* Gratianus certè Imperator eam in Advocatis integritatem fidemque bonam deſiderat, ut, ſi à judice moniti cuicunque parti patrocinium denegaverint, foro carere debeant omni ſpe reſtitutionis ad agendum excluſi, *l. providendum. C. de poſtulando. verſic. ſiquis.* Sed meritò quærat aliquis, an nullatenus Advocato permiſſum ſit cum cliente ſuo de ſalario paciſci, & an Impp. prohibitio nullam prorſus limitationem exceptionemque recipiat? Prohibitio certè generalis eſt, & univerſalis negativæ particulâ concepta, nullam videlicet pactionem, nullumque contractum permitti: *d. l. quisquis. verſic. præterea.* Quæ verba Impp. gloſſa ad verba (contractum ineat) ad alios juris gentium contractus quoque, quales ſunt emere, vendere, locare, conducere, ſimilesque trahere velle videtur, hâc ſubjectâ ratione, quòd omnia cliẽs daturus ſit, propter timorem litis, ſicut infirmus propter timorem

timorem litis, ſicut infirmus propter timorem mortis, qui & ipſe de ſalario ſuo paciſci quoque non poteſt. Quibus tamen non obſtantibus, ſalvô melius ſentientiũ judiciô, rem totam diſtinctione temperari poſſe arbitramur, *l. 1. verſic. ſed hoc ita. verſic. ſeq. ff. d. tit.* Ulpianum ſecuti, qui prohibitionem prædictam ad duos tantùm cauſus reſtringere videtur, quorum prior eſt, ſi ſuſpenſâ lite ſocietatem futuri emolumenti cautio pollicetur, quod Imp. Conſtantinus certæ partis emolumenta vocat, Practici quotam litis, quod pactum nullo modo toleratur, ſed pœnis competentibus coërcetur *l. litem C. de procuratorib. l. ſi remunerandi. §. finali, ff. Mandati. d. l. ſi qui advocatorum.* Poſterior, ſi lite pendente, cum cliente, quem in propriam recepit fidem (iis namque verbis utuntur *l. quiſquis* Impp.) pactionem ineat Advocatus: induceret enim Advocatum ad calumnioſè agendum, teſte Bart. Iſtis ſiquidem duobus caſibus pactionem prohibitam eſſe, extra controverſiam eſt: & ratio quidem poſterioris prohibitionis eſſe videtur, quod poſt nudata ſe-

creta cauſæ litigatori tutum non ſit, Advocatum offendere aut dimittere, aliiq́ue litem peragendam demandare. Quæ ratio cùm in pacto, lite necdum intentatâ atque re adhuc integrâ, ceſſet, dicendum videtur, iſtiuſmodi pactiones reprobatas prohitasq́ue non eſſe, cùm clienti integrum ſit, ſi cum Advocato litem ſuſcepturo de ſalario convenire non poſſit, eô relictô alii cauſam agendam exquendamq́; committere. Illud autem dubitationem non habere exiſtimamus, licere nimirum Advocato cum cliente hoc modo paciſci, ſi victor exiſtas, 20. ſolves (exempli gratiâ) ſi cauſâ cecideris, nihil omnino, quod nos aliquando feciſſe recordamur, clientibus talem conditionem ac pactionem ſpontè offerentibus. Tametſi & alias cautiones, exceprâ eâ quæ de quota litis dicitur, licitas permiſſasq; eſſe, dici poſſe videatur, juxta ea quæ tradunt Interpretes ad Tit. C. de ſuffragio. Guido Papa q. 102. Quæ tamen limitationem atque reſtrictionem eam recipiunt, niſi licitam centum aureorum quantitatem pactio exceſſerit. Id enim nullo caſu ſibi permiſ-

permiſſum eſſe quisquam arbitrabitur *d. l.1. verſic. cui cautum & ſeq.* cùm ea ſumma vel avariſſimo cuique in foro Curiaq́ue hac cauſas agenti ſufficere debeat. Pro colophone illud adjiciendum exiſtimamus, melius facturos Advocatos, ſi ab hujuſmodi pactionibus Ordinatione Imperatoris Caroli 5. anno 1554. artic. 95. vetitis, quas Plinius Epiſtola ad Rufum, fœdiſſimas vocat, omnino abſtinuerint. Quod dictus Plinius Secundus ſui temporis celeberrimus Advocatus Epiſtola ad Valerianum ſcripta, *libri 5 Epiſtolarum*, ſe feciſſe gloriatur, & non modò pactione, dono, munere, verùm etiam xeniis ſemper abſtinuiſſe teſtatur: quod nos de nobis prædicare non poſſumus, fatemur ſincerè quod res eſt, & ſi quid hac parte peccatum cenſeatur, Patriæ conſuetudini abſcribendum erit, quâ clientes Advocatis ſuis offerre & donare eſcaria parvi pretii conſueverunt. Nos certè non poſſumus non laudare Plinii iſtius integritatem & abſtinentiam, verô philoſophô dignam, quam omnibus Advocatis commendatiſſiman eſſe cupimus. Vulgus ſiquidem homi-

num literatis infeſtum, odio litium, quæ certè multa ſecum incommoda trahunt, inſectatur Advocatos etiam officium facientes, & debito ſalario contentos: Qui utique cogitare debent, civilem ſe ſapientiam, rem ſanctiſſimam, pretioque nummario non æſtimandum tractare, Ulpiano teſte, *l. 2. verſic. proinde ff. De variis & extraord. cog.* Cujus profeſſionis dignitatem excellentiamq; præ oculis habentes, utique operam dare, ſummiſque viribus adniti debent, ne ullam ei labem, ac ignominiam adſpergant. Quod futurum eſt, ſi iſtius veteris proverbii ab Ulpiano relati memores, οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων, *L. ſolent. ff. De offic. Proconſ.* nihil ſordidè, nihil avarè, nihil turpiter, in petendo ſalario fecerint, ſed Ordinatione vel moderatione Curiæ contenti reipſa declaraverint, magis ſacroſanctæ Iuſtitiæ adminiſtrationem executionemq; quàm lucri divitiarumque ſuarnm incrementum, ſibi cordi eſſe. Quo ipſo coram Deo & hominibus teſtabuntur, ſe veros, non ſimulatos eſſe philoſophos & quidem Chriſtianos, qui con-

contemptis ſpretisque hujus mundi opibus fluxis, ac perituris, primùm regnum Dei, illius juſtitiam quærunt, non ignari, cætera omnia ſibi adjectum iri, teſte Chriſto, *Lucæ* 12. ut tandem emenſo hujus vitæ curriculo, eâque ſobriè, juſtè pieque tranſactâ, beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtris Ieſu Chriſti, expectare poſſint, qui apud Patrem humani generis Advocatus, pro noſtris omnium peccatis, Apoſtolo teſte, vera eſt propitiatio, *Epiſtola Ioannis* 1. *cap*. 2.

Epilogus ſeu Peroratio.

HÆc ſunt, Gisberte fili, quæ de officio Advocati, & hujus ſupremæ Curiæ Stylo, optimo certè zelo meditati ſumus: quæ taemetſi demiſſo & non affectato dicendi charactere conſcripta ſint, (neque enim ad dictionem illam Lipſianam inſolentem & elaboratam adſpirare cuivis contingit) ſperamus tamen, rem ipſam, bonis omnibus gratam, tibi veró Tyronibuſque, quibus ſcripta ſunt, non inutilem fore. Nos enim non

aliis, praxin forenſem hujus ſupremæ Curiæ aggreſſuris, viam oſtenderemus, quâ ad eam ritè legitimeque exercendam pervenire poſſitis. Scripſerunt alii de officio Advocati, utpote Ioannes Baptiſta Caccialupi, & Lancelotus Politus, quos nos legimus ſed ita ſuccinctè & breviter, ut illorum operâ parum nos adjutos profiteamur. Tractant enim quæſtiones quasdam, ad rem non pertinentes, & quę dubia non ſunt, in diſceptationem vocant; quales ſunt: An Advocati officium de jure divino licitum ſit: An ſit laudabile & vitæ humanæ neceſſarium (quod tamen Imperatores Leo & Anthemius, *l. Advocati. C. d. Advocatis diverſ. judiciorũ, & l. laudabile T it ſeq.* diſertis verbis adſtruunt & prædicant:) An pro patrocinio & conſilio, ſine labore præſtito, juſtè ſalarium accipiat Advocatus: An pauperibus gratis patrocinari teneatur, & alias conſimiles. Quid enim attinet iſtiuſmodi quæſtionibus, ratione dubitandi carentibus, chartam replere? Nos eum tantum ſcopum nobis propoſitum habuimus, ut paucis & craſsâ (quod dici ſolent) Minervâ deſcribamus,

bamus, quid Advocatus in tractandis litibus, cauſiſque forenſibus, & facere & vitare debeat, Ordinem judiciarium, ac Curiæ ſtylum ſecuti. Reliquum eſt, ut tu, qui eam, nobis ſuadentibus, favente Minervâ, ingreſſus es, & ſtrenuè jam in ea progrederis, ita te componas geraſque, ut omnibus bonis fidem facias, nihil te præter boni viri, ac Chriſtiani Advocati officium unquam facturum. Loquor autem de integritate animi, & voluntate, propoſitóque rectè agendi: Nam ſi vel praxis ignoratione, vel inconſideratè, in aliqua parte officii peccatum quid erit, nihil lædit exiſtimationem, licet culpam non effugiat qui hallucinatur in eo, quod ad profeſſionem ſuam ſpectar. Tuum erit, Gisberte fili, hæc ipſa, ut monita paterna, præceptionesque Curiæ, cui jurejurando obſtrictus es, amplecti, diligenter obſervare, & re ipſâ oſtendere, tibi, qui magnis ſumptibus, laboribuſque ac vitæ periculis, (quibus imper. Fredericus juris ſtudioſos obnoxios eſſe teſtatur, *Auth. habita.* C. *ne filius pro patre.*) in Gallico carcere crudeliſſimo, injuſtiſſimo, ac diuturno

 exant-

exantlatis, Doctoralem Lauream in Pontimuſſana Academia (in qua celeberrimum illum Petrum Gregorium docentem audiviſti) cum laude adeptus es, ùt accepimus, nihil prius, neque potius eſſe, quàm in hac Advocationis palæſtra ita decertare, ut non ſolùm nomen bonum famamque apud Friſios tuos, aliosque, qui operâ tuâ uſuri ſunt, conſequaris; ſed etiam vel maximè, ut decurſo hujus vitæ curriculo, regni cæleſtis ac beatæ immortalitatis particeps fias, ſine qua omnes omnium hominum actiones, vanæ ac infrugiferæ cenſeri debent. Ad quam tibi aditum parabis, ſi in ſolo Chriſto ſpe poſitâ, extra quem nulla cuiquam ſalus ſperanda eſt, *Actorum cap* 4. memor fueris ſententiæ iſtius celeberrimæ: *Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ veró ſuæ detrimentum patiatur Matth. cap.* 16. Quam qui cordis ſui penetralibus infixam habet, nihil injuſtè, nihil ſordidè, nihil ſubdolè, faudulenterque facturus eſt, non litem redempturus, aut de quota illius cum cliente pacturus, etiamſi cunctos homines fallere ac

re ac latere poſſet, qui ſemper Deum præſemtem credens, utique cavebit, ne quid vel opere, vel verbo, committat, quod oculos futuri judicis offendere queat. Quemadmodum autem ſemper & ubique fidem bonam, induſtriam, atq; modeſtiam in exercenda praxi tibi commẽdavi, ita quoq;quàm poſſum maximè,te hortor atq; obteſtor,ut avaritiam,deterrimam & execrandam peſtem,ordini noſtro proverbialiter, (quod enim lingua cauſidici damnifera ſit, niſi funibus argenteis circumligetur) vulgó adſcriptam, quam longiſſimè, Chriſto præcipiente,à te pellas, ac cane pejus & angue (ut habet proverbium) fugias. Illa ſiquidem neminem non tentat & præſertim iis, qui captandis ex arte lucris nimis addicti ſunt, *Lucæ* 12. inſidias ſemper ſtruit. Velim itaque, Gisberte fili, ſi diteſcendi cupiditate abripi te ſenſeris, ut cogites, quàm hæc mundana & externa bona ſint fragilia, lubrica & vana, quæ teſte Plinio ſecundo, poſt te alium atque alium dominum ſortientur, & quantis periculis, tum corporalibus, tum ſpiritualibus, obno-

xia ſit hæc vita noſtra, quæ animum noſtrum è recto ſtatu pellunt ac evertunt. Laqueis undique cincti ſumus, & quaſi affectionum clavis perforamur. Quod ipſum pulchrè deſcribit D. Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſ. *in tractatu de Bono mortis. cap.*5. his verbis: Laqueus in auro, viſcum eſt in argento, nexus in prædio, clavus in amore: dum aurum petimus, ſtrangulamur; dum argentum quęrimus, in viſco ejus hæremus, dum prædium invadimus, alligamur. Et paulò poſt: Clavus eſt libido, clavus triſtitia, clavus ſuperbia, clavus iracundia, clavi ſunt omnes paſſiones, quæ velut veru quoddam animam noſtrã penetrant, & infigunt corpori, viſceribusque ejus annectunt. Fugiamus ergo hæc mala, & exaltemus animam noſtram ad illam imaginem Dei & ſimilitudinem, quæ fugâ peccatorum, & virtutibus acquiritur. Anima noſtra alta petat, ſupra nubes volet, renovatis ſplendeſcat exuviis, cælo volatus noſtros inferat, ubi laqueos incidere non poſſit. Avis enim, teſte eodem Ambroſio, quę deſcendit ex alto, vel quæ in altum extollere ſe non poteſt, frequenter aut

aut laqueis capitur, aut viſco fallitur, aut quibuscunque irretitur inſidiis. Ut autem prædicta mala declinare, effugere, atq; evadere poſſis, author tibi ſum, atque hortor quantum poſſum, ut literas ſacras tibi meo exemplo, familiares reddas, & quod ſuadet D. Hieronymus, de manibus tuis nunquam deponas. Latet enim in illis teſte Ioanne Pico Mirandulano, Concordiæ Comite, *in Epiſtola ad Ioannem Franciſcum, ex fratre nepotem,* Cæleſtis quædam vis viva & efficax, quæ legentis animum, ſi modó eas purè humiliterq́ue tractaverit, mirabili quadam poteſtate transformat, has & harum pręcepta cęleſtia penetralibus mentis tuæ imprimas, ac tabulis cordis tui inſcribas. Quarum vim & utilitatem deſcribens D. Paulus Apoſtolus *Epiſt. 2. cap. 3.* Timotheum hortatur, ut in illarum lectione perſeveret, hâc ſubjectâ ratione, quod ad ſalutem ipſum inſtruere valeant; & concludēs ſermonem, inquit, Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docēdum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum, ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum

 inſtru-

inſtructus. Cujus Apoſtoli authoritatem ſecutus, eas volve & revolve, & nocturnâ verſes manu, verſesq; diurnâ eas domi legas, eas foris ac in itinere, quod magnum illum Hopperum facere conſueviſſe accepimus, tecũ circumferas, ut prædictorum commodorum compos fias. illud te admonitum velim, Gisberte fili, ut hæc duo nunquam obliviſcaris, & filium Dei pro te eſſe mortuum, & te quoque, etiamſi diu vixeris, brevi moriturum: Hiſce quidem quaſi geminis ſtimulis, altero quidem timoris, amoris altero, urge equum tuum, per breve ſtadium momentaneæ vitæ, ad præmia fecitatis æternæ, quando nullum alium finem præfinire nobis aut debemus, aut poſſumus, quàm ut perpetuâ utriusque hominis pace, infinito bono fruamur. Cujus quidem tum demum participes reddemur, ſi perſuaſum nobis habentes id, quod de Chriſtianis prædicat Athenagoras Athenienſis philoſophus, *in Apologia pro Chriſtianis ad Imp.* nos & univerſum mundum totius vitæ hic tranſactæ, rationem redditurum conditori Deo, modeſtam, humanam & tenuem vitã eliga-

eligamus, nullum tam grave malum nos hic paſſuros rati, etiamſi animam nobis aliquis eripiat, ut cum præmiis illis conferri queat, quæ illic ab judice magno pro vita placida, humana, & juſta percipiemus. Ad quę conſequenda velis equiſque, ùt habet adagium, contendere, adſpirare & anhelare debemus. Hoc negocium noſtrum, hoc ocium, hic labor, hæc quies eſſe debet, in his vigiliam, in his etiam ſomnum reponamus. Denique unam hanc petamus à Domino, hanc requiramus, ut inhabitemus in domo Domini cum conſenſu, omnibus diebus vitę noſtrę. Longiùs me provexit dulcedo quædam tecũ loquendi, & quæ dicta ſunt inculcandi ac infigendi. Proinde iterum atque iterum te moneo, Gisberte fili, hortor, atque pro jure meo tibi præcipio, ut in praxi exercenda ſummâ fide, pari conſtantiâ, nec verecundiâ minore verſeris, & non tam famã quàm conſcientiam tuam verearis, ac apud te non minùs honeſtas, quàm neceſſitas apud alios valeat. In auditorio nihil incondito turbidóque clamore agas, nemini convicium vel verbis, vel ſcriptis facias, ſed unicuique,

que, juxta D. Pauli Apoſtoli *Epiſt. ad Rom. cap.* 13. præceptum, quod ſuum eſt tribuas, cui honorem, honorem; cui timorem, timorem. In eo enim verſatur munus ac officium juriſconſulti ac Advocati, cui toto velim animo vaces, ac Spartam quam nactus es ornes. in primis veró pupillorum, viduarum, peregrinorum pauperumq́; cauſas juſtas, prompto & alacri animo, abſque ſalarii ſpe, ſi inopes ſint, defendendas ſuſcipias. Ita enim futurum eſt, ut Dei opt. max. favorem, gratiam ac miſericordiam ſis conſecuturus: Qui nihil acceptius ſibi fieri poſſe apud prophetam *Hierem. cap.* 21 teſtatur his verbis, Facite judicium & juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de manu calumniatoris, & advenam, & pupillum, & viduam nolite contriſtare, neque opprimatis iniquè. Id ſi feceris, Gisberte fili, uti te facturum ſpero & confido, eveniet tibi quod per Eſaiam prophetam *cap.* 58. reliqua miſericordiæ opera ibi numerata facienti Deus promittit: Erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuam juſtitia, & gloria domini colli-

get

get te. Tunc invocabis & dominus exaudiet te, clamabis & dicet, ecce adſum. Porrò cùm haſce de officio Advocati & ſupremæ Curiæ Friſiæ Stylo meditationes, nulli alii quàm tibi inſcripſerim, & præter morem ac conſuetudinem, patronum nullum delegerim, tibi incumbit, ut eas, velut primum ingenii mei fœtum, in his tantùm quę veritate nituntur, adverſus invidos ac iniquos cenſores, foveas, tuearis, atque defendas. Quod eo quidem faciliùs præſtabis, quód ego Plinii illius Secundi morem in publicandis ſcriptis ſecutus, eas in publicum emiſſurus, doctiſſimorum quorundam juriſconſ. praxin callentium, amicorum meorum judicio, ante examinaverim, & ipſemet quoque ſæpè ſub limam revocaverim. Quod ſi non omnibus eas placere intellexeris, nec te, nec me turbare debet, cùm vix unquam quiſquam repertus ſit, qui omnibus lucubrationes ſuas probare potuerit. Quis enim ignorat, varia eſſe hominum judicia, varias cogitationes? Adniſius tantùm ſum tyronibus inſervire, ut illi, vitatis ſcopulis quibusdam, in hoc freto practico occur-

occurrentibus, absque diſcrimine, recto curſu portum ſubire queant. Fateor equidem, eſſe quædam in his meditationibus meis, quæ & pleniùs, & accuratiùs tractari poſſint, ſed ut vetus habet dictum, non omnia poſſumus omnes: bona certè voluntas mea, quæ in magnis vel ſola probatur, de tyronibus hujus ſupremæ Curiæ Advocatis benemerendi, etiam viribus deſtituta, apud æquos rerum æſtimatores, laude ſua caritura non eſt. Mihi ſuffecerit, Gisberte filii, ſi ad pietatem, & in cauſis agendis integritatem; hiſce meditationibus meis, tibi nunc etiam ſponte currenti, calcar additum percepero. Quid enim, quæſo, magis in voto mihi eſſe poteſt, quàm ut tu, qui primogenitus filius es, & ad virilem ætatem jam perveniſti, reliquis liberis meis, ſi quid humanitus mihi, annum ſexageſimum ſecundum agenti acciderit, fideli conſilio & ope adſis, & apud Friſios tuos, nec non exteros, operam tuam requiſituros honeſtum tibi nomen pares. Quod ipſum ſi conſecutus fueris, (conſequeris autem, ſi moni-

ta præ-

ta præceptaque, hiſce meditationibus meis comprehenſa, diligenter obſervaveris, factisque expreſſeris (virtutis enim laus omnis in actione conſiſtit. Cicerone teſte) utrique noſtrum optimè conſultum erit: Nam & tu bonæ conſcientiæ teſtimonio fultus hilarem jucundamque hic vitam duces, ac corpore ſpoliatus, cum Chriſto, ſine fine victurus; & ego reliquum vitæ meæ tempus quod ſupereſt, piis meditationibus transmittens (cauſis enim agendis abſtineo) de viatico ad longum illud iter conficiendum neceſſario, paulatim & ſeriò mihi proſpiciam, & gradibus ad meliora conſcendam. Vitæ namque ſumma brevis (ut Poëtę verbis utar) ſpes me vetat inchoare longas. Quid enim aliud ſperare vel debeo vel poſſum homo ſenex, quàm ut & ſpretis contemptisque omnibus hujus ſeculi curis & illecebris, pravis affectibus divictis, omnibusq; turbidis animi motibus cohibitis, nec non pietatis charitatisque operibus præſtitis, divinam gratiam ac miſericordiam mihi comparem, ut eâ tectus atque munitus, à morte ſecunda illæſus

illæſus permaneam, quod mihi Dei & beatæ Virginis filius Ieſus Chriſtus humani generis Servator concedere dignetur, Amen.

FINIS.

BIBLIOTECA

ELEN-

3720.33

ELENGHUS CAPITUM
hujus Tractationis.

CAp. 1. De Etymologia vocabuli & variis Advocati appellationibus. Fol. 1.
Cap. 2. Definitio ſive deſcriptio Advocati. 3.
Cap. 3. Quod ſit Advocati officium in genere erga Deum & homines. 7.
Cap. 4. Quomodo rectè inter homines aget Advocatus. 10.
Cap. 5. Quòd non ſufficiat, ſi Advocatus honeſtè vivat, niſi ab alterius læſione abſtineat, & cuique quod ſuum eſt tribuat. 15.
Cap. 6. Quomodo in litibus exercendis verſari debeat Advocatus. 17.
Cap. 7. Utrum juſtam cauſam foventi liceat injuſtè litigantem dolô circumvenire. 21.
Cap. 8. De Cautionibus quas Cautelas vocant & earum uſu. 29.
Cap. 9. Quod ſit officium Advocati in tractandis cauſis civilibus. 35.
Cap. 10. Quomodo Advocatus ſe gerere debeat apud proprium clientem. 40.
Cap. 11: Quomodo apud Iudicem. 45
Cap. 12. Quomodo clientis ſui adverſarium tractare debeat. 52.
Cap. 13. Quomodo Advocatum diverſæ partis. 57.
Cap. 14. Quod ſit Advocati officium, in exercendis ordinis judiciarii partibus, & primum quoad Citationem. 61.

Cap. 15.

Cap. 15. *Quomodo Reum defendere debeat Advocatus.* 70.
Cap. 16. *De recuſatione judicis, aliisque Exceptionibus.* 74.
Cap. 17. *De libello, Reſponſione. Replicatione, Duplicatione, aliisque ſcripturis.* 82.
Cap. 18. *Quod ſit Advocati officium in includendo ac inſtruendo proceſſu ante ſententiam interlocutoriam.* 91.
Cap. 19. *De ſententia Interlocutoria.* 93
Cap. 20. *De dilationibus probatorii.* 95.
Cap. 21. *De poſitionibus, Articulisque probatoriis.* 99.
Cap. 22. *De Confeſſionibus.* 203.
Cap. 23. *De interrogationibus quæ vulgò interrogatoria dicuntur.* 208.
Cap. 24. *De Teſtibus producendis.* 212.
Cap. 25. *De inſtrumentorum editione.* 221.
Cap. 26. *De Renunciatione.* 223.
Cap. 27. *De Reprobationibus teſtium.* 225.
Cap. 28. *De Salvationibus teſtium.* 229.
Cap. 29. *De Concluſione & complemento ſeu repertorio proceſſus poſt ſententiam interlocutoriam.* 231.
Cap. 30. *De conſiliis ſeu juris informationibus.* 234.
Cap. 31. *De Sententia Definitiva.* 239.
Cap. 32. *De Appellationibus.* 246.
Cap. 33. *De Reauditione.* 251.

Cap.

Digitized by Google

Cap. 34. De Reviſione imperanda & exequenda. 254.
Cap. 35. De Executione rei judicatæ, 262.
Cap. 36, De litteris dilationum quinquennalium & aliis. 273.
Cap. 37. De beneficio Inventarii. 277.
Cap. 38. De beneficio Ceſſionis bonorum. 281.
Cap. 39. De Actione injuriarum. 290.
Cap. 40. De officio Advocati in cauſis capitalibus. 299.
Cap. 41. De iis qui purgationi carceríque ſe offerunt. 315.
Cap. 42. De beneficio remiſsionis criminum. 322.
Cap. 43. De ſumptibus litis. 233.
Cap. 44. De honorariis ſeu ſalariis Advocatorum. 337.
Epilogus ſeu peroratio. 349.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google